

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Sociologijos katedra

Andrėja Stravinskaitė

Sociologijos studijų programa

Magistro darbas

**Intymumo dimensijos jaunų žmonių
šeiminėje partnerystėje**

Darbo vadovas: doc. dr. Irena Juozeliūnienė

Vilnius 2006

Turinys

Santrauka	3
Summary	4
Įvadas	5
1 dalis: Intymių santykių kaitumas ir jo sociologinė interpretacija	8
1.1 Sąvokų apibrėžties problema.....	8
1.2 Intymių santykių kaitumas ir jo determinantės	10
1.3 Anthony Giddens “Grynojo santykio teorija“ ir jos kritika	15
1.4 Aplinkos determinantės	22
1.5 „Emocinio lyčių kontrasto“ vaidmuo intymiuose poros santykiuose	25
2 dalis: VU studentų empirinis tyrimas	29
2.1 Tyrimo organizavimas.....	29
2.2 Socio – demografinis respondentų poveikslas.....	34
2.3 Empirinio tyrimo rezultatų aptarimas	36
2.3.1. Šeiminės partnerystės motyvai	36
2.3.2.Sėkmingos partnerystės veiksniai	43
2.3.3.Grynojo santykio intymumo dimensijų vertinimas	45
2.3.4.Prioritetinių partnerio savybių portretas.....	48
2.3.5.Socialinių demografinių charakteristikų įtaka respondentų požiūriui į šeimine partnerystę	51
2.3.6.Respondentų tipizacija pagal intymumo dimensijas	58
Išvados	64
Literatūros sąrašas:	68
Priedai	72
Klausimynas	72
Lentelės	84

Santrauka

Intymumo dimensijos jaunų žmonių šeiminiėje partnerystėje

Šiame magistriniame darbe nagrinėjami poros tarpusavio santykiai, šeiminių partnerystės transformacijos ypatumai. Siekiama įvertinti intymumo svarbą šiuolaikiniuose jaunimo šeiminių partnerystės santykiuose.

Šių tikslų siekiama kiekybiniais metodais paremtu tyrimu, kuris yra tarptautinio tyrimo pavadinimu „*Jaunimo požiūris į šeiminių partnerystę Europos Sąjungos valstybėse*“, koordinuojamo Estijos Tartu Universiteto Šeimos Studijų Centro, dalis.

Šeiminių partnerystės samprata atskleidžiama analizuojant Vilniaus Universiteto studentų požiūrį į partnerių sugyvenimą, santuoką, skyrybas, taip pat nagrinėjant poros sugyvenimo ir santuokos motyvus, jos atidėjimo priežastis; nustatant sėkmingos šeiminių partnerystės veiksnius. Šeiminių partnerystės intymumo dimensijų vertinimas atskleidžiamas analizuojant skirtingus kultūrinius meilės idealus charakterizuojančias nuostatas bei nagrinėjant intymumą poros santykiuose konstruojančių veiksnių (emocinio atsivėrimo, seksualumo, santykių valdymo, partnerių lygiavertiškumo, autonomijos) svarbą.

Pagrindinės išvados, kurias leidžia suformuluoti empirinio tyrimo duomenys yra šios: (1) šeiminių partnerystė VU studentų yra suvokiama pirmiausiai kaip emocinė dviejų žmonių sąjunga, inicijuojama meilės jausmo pagrindu, kurioje svarbiausi bei didžiausią įtaką turi emociniai, psichologiniai poreikiai bei veiksniai; (2) santuoka nebėra bet kurio meilės ryšio sutvarkymo priemonė, ji siejama tik su „patikrinto“ poros ryšio patvirtinimu; (3) santuokos legitimuojanti galia silpnėja (ji vis dar tvirta tik vaiko legitiminio statuso užtikrinimo aspektu), tačiau nebelieka poreikio legitimuoti seksualinį poros gyvenimą, taip pat toleruojamas poros sugyvenimas neregistruojant santuokos; (4) esminis poros santykio trukmę apsprendžiantis kriterijus yra poros ryšio vidinė kokybė; (5) konceptualizuojant šeiminių partnerystę dominuoja atsivėrimo, vidinio dialogo, draugystės, abipusiškumo poreikiai; (6) partnerio pasirinkimas ir vertinimas remiasi subjektyviomis nuostatomis.

Šie pastebėjimai patvirtina egzistuojančias intymumu grindžiamo meilės modelio apraiškas VU studentų šeiminių partnerystės sampratoje. Tačiau intymumu grindžiamas šeiminių partnerystės modelis nėra universalus, jis koegzistuoja su romantinės meilės idealu, kurį atspindi ir VU studentų atsargus partnerių lygybės bei autonomijos svarbos vertinimas.

Summary

Dimension of intimacy in young people couple relationship

This thesis is dedicated to exploration of couple relationships its transformation, and research on importance of intimacy in modern young people family partnership.

This study is based on the quantitative research methodology and is a part of international research “Youth attitudes to family life in the EU member States” which is coordinated by Estonian Tartu University, Unit of Family and Welfare Studies.

For discovering a conception of family partnership we study Vilnius University’s students’ attitude toward marriage, cohabitation and divorce; explore reasons of cohabitation, marriage and its postponement; establish determinants of successful couple relationships, as well. For discovering an importance of intimacy’s dimension in family partnership, attitudes towards different cultural love ideals were studied; also values of various intimacies’ factors, such as emotional disclosure, sexuality, work on relationships, partners’ equality and autonomy, were explored.

Following data of empirical research we made these basic conclusions: (1) VU students relate family partnership primarily with emotional union that is created for love; emotional and psychological factors have a greatest influence on this union. (2) Marriage does not manage all love relationships anymore. VU students relate marriage with confirmation of “tried” love relationship. (3) Marriage is losing power of legitimation (except the need of child’s legitimated status), there is no need to legitimate partners’ sexual life anymore, and also cohabitation is tolerated. (4) The inner quality of couple relationship is main determinant of relationship’s term. (5) Conceptualizing marriage predominate needs of disclosure, inner dialog, friendship and mutuality. (6) Partner’s choice and value is subjective.

All these marks confirm that Vilnius University’s students conceptualizing family partnerships refer to love ideal based on intimacy. However family partnership, based on intimacy, is not universal, it coexists with romantic love ideal which is confirmed by vague acceptance of importance of partners’ equality and autonomy.

Ivadas

Tradicija tirti meilės, lyčių tarpusavio santykius šiuolaikiniuose socialiniuose moksluose nėra sena, bet gana perspektyvi. Jei anksčiau intymių tarpasmeninių santykių sritis laikyta privačia ir netinkančia būti mokslinio intereso objektu, tai dabar vis daugėjančios poros santykius nagrinėjančios empirinės studijos, socialinių mokslų klasikų teoriniai darbai rodo didėjančią susidomėjimą šia intymia ir privačia asmens gyvenimo erdve. Sociologai U. Beck ir E. Beck – Gernsheim net teigia, jog intymių tarpasmeninių poros santykių sritis tampa savotiška postmodernios epochos religija. (Beck, Beck – Gernsheim, 1994). Tai erdvė, kuri beasmeniame ir “beširdžiam pasaulyje” tampa individo emocinio pasitenkinimo ir identiteto orientavimo prieglobsčiu. (Bulcroft, 1993, p. 66).

Kilęs susidomėjimas intymiais lyčių tarpusavio santykiais susijęs su šeimos instituto transformacija. Šis pokytis aiškinamas priešpastatant tradicinėje ir modernioje visuomenėje egzistuojančią šeimą. Tradicinė šeima siejama labiau su ekonomine sutartimi, kurios vienas pagrindinių tikslų yra socialinės ir ūkinės galios perdavimas jaunesnei kartai, socialinės ir ūkinės galios išlaikymas, emociniai santuokos motyvai čia neturėjo reikšmės. Priešingai moderni šeima ir santuoka tampa emocine bendrove, kurioje tenkinami emociniai ir psichologiniai partnerių poreikiai. Kaip teigia A. Maslauskaitė: „šeima, santuoka ar gyvenimas poroje dabarties žmogui pirmiausiai svarbūs kaip tarpusavio santykių erdvė, kuri kasdienybėje paprastai vadinama meile.“ (Maslauskaite: 2004, 7).

Tarpasmeniniai santykiai modernioje visuomenėje tampa pamatine individo savikūros terpe, kokybiški poros santykiai padeda užtikrinti asmens ontologinio saugumo jausmą, įtakoja jo gyvenimo kokybės vertinimą. Visgi nors poros santykiai yra privati ir intymi dviejų žmonių erdvė, tačiau negalima paneigti jų priklausomybės trečiojo veikėjo, tai yra visuomenės. Būtent visuomenė kuria ideologijas, suvokimo ir žinojimo modelius bei rėmus, kurie varijuoja skirtingose epochose ir kultūrinėse erdvėse. Visuomenė produkuoja kultūrinius meilės idealus, kuriais perteikia veiksmų, jausmų ir emocijų raiškos būdus, suteikia jiems konkrečias reikšmes. Taip skirtingose epochose, kultūrose šeima įgyja skirtingą sampratą, su ja siejami skirtingi lūkesčiai. Taip vadinamos tradicinės šeimos, egzistavusios industrinėje visuomenėje, transformacija į emocinę bendruomenę, siejama su XIX a. pabaigoje įsitvirtinusių kultūriniu romantinės arba aistros meilės modeliu.

Romantinės meilės modelis pasižymi intensyviu emocionalumu, nekasdienišku, partnerių vienas kito idealizavimu ir jų tapatybių susiliejimu, santūriu erotiškumu, lyčių asimetrija - remiasi lyčių skirtingumo idėja, kur vyras ir moteris vienas kitą suvokia kaip iki galo neįmenamą mįslę, taip pat idealistiniu tikėjimu, jog tikroji meilė sutinkama vieną kartą ir visam gyvenimui.

Tačiau nuo XX a. antros pusės kultūriniai ir struktūriniai visuomenės pokyčiai transformavo romantinės meilės idealą ir subrandino naują poros santykių modelį, kurį A. Giddens vadina santakos

(confluent), F. M. Cancian dvilytės (androgynous) meilės modelių. Šis kultūrinis modelis charakterizuojamas išskirtiniu intymumu, abipusiškumu, lyčių lygiavertiškumu, partnerių autonomijos ir išsipareigojimo pusiausvyra, reflektyvumu poros santykių atžvilgiu, bei santykių valdymu, paremtu ekspertinių sistemų patarimais. Poros santykiai tampa ne tik emocine prieglauda, bet ir asmens savikūros terpe.

Kultūriniai romantinės ir santakos meilės idealai šiuolaikinėje visuomenėje egzistuoja kartu. O socialinius mokslus atstovaujantys tyrinėtojai diskutuoja ir nesutaria vertindami šiuos du modelius, jų paplitimo ir išsigalėjimo laipsnį. Mokslininkai nesutaria ir nepateikia vieningo lyčių tarpusavio santykių transformacijos vertinimo. Vieni sveikina poros santykių išlaisvinimą nuo išorinių socialinių institutų kontrolės, atsigrežimą į tarpusavio santykius kaip savarankišką vertybę, susirūpinimą poros santykių kokybe, lemiančia asmens pasitenkinimą ir gyvenimo vertinimą. Kiti, modernybės kritikai, abejoja modernių poros santykių verte, abejoja ar apskritai įmanomi ilgalaikiai meilės ryšiai individualistinėje ir vartotojiškoje visuomenėje, kurioje išsipareigojimą keičia nuolatinės tobulų santykių paieškos.

Taigi, galima drąsiai teigti, jog Vakarų sociologijoje intymi poros santykių erdvė susilaukia pakankamai susidomėjimo ir yra tapusi pilnaverčiu socialinių mokslų analizės objektu. Ir tai natūralu, nes kaip ir buvo minėta, modernioje visuomenėje būtent tarpasmeniniai poros santykiai tampa ta terpe, kur asmuo gali pajusti savo susietumo su kitais jausmą, patirti savo reikšmingumą ir vertę, atrasti ir realizuoti savo individualumą.

Lietuvoje tirti poros santykius nėra gyli tradicija. Šeima ir santuoka dažniausiai buvo tyrinėjama kaip socialinių vaidmenų, bet ne tarpasmeninių santykių sistema. Pirmos išsamios intymių lyčių tarpusavio santykių studijos autorė yra A. Maslauskaitė. Studijos, kuri aprašyta monografijoje „Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje“ tikslas – „atidengti sociologinį lietuviškos meilės sluoksnį.“ Šio tikslo autorė siekia atlikdama kokybiniais metodais paremtus tyrimus: 1) kokybiniu žiniasklaidos turinio tyrimu, kurio dėka analizuojamos kultūrinės meilės reprezentacijos ir jų slinktytės bei 2) biografiniu kismo kohortos sutuoktinių meilės ir gyvenimo istorijų tyrimu, kuriuo fiksuojamos subjektyvios poros santykių interpretacijos, tiriami jų formavimosi sociologiniai aspektai.

Šio magistrinio darbo tikslas – *Nagrinėti šeiminių intymių santykių transformacijos sociologinę interpretaciją ir ištirti VU studentų požiūrį į šeimines partnerystės intymumo dimensijas.*

Magistrinio darbo uždaviniai:

1. Aptarti intymių santykių kaitumą ir jo determinantes nagrinėjančią mokslinę literatūrą.
2. Nagrinėti intymių santykių sociologinę interpretaciją A.Giddenso, L. Jamieson, F. M. Cancian darbuose.
3. Analizuoti „emocinio lyčių kontrasto“ apraiškas intymiuose poros santykiuose.
4. Suformuluoti VU studentų požiūrio į šeimines partnerystę empirinio tyrimo teorines prielaidas ir sudaryti tyrimo instrumentariją.
5. Remiantis empirinio tyrimo duomenimis, analizuoti respondentų jautrumą romantinės ir santakos meilę charakterizuojančiom intymumo dimensijom.
6. Nagrinėti socialinių demografinių charakteristikų įtaką požiūriui į šeimines partnerystę ir tarpasmeninius santykius joje.

Magistrinio darbo metodai:

1. ***Mokslinės literatūros analizė.*** Apžvelgiama šeimines partnerystę ir jos kitimą, šeimines partnerystės tarpasmeninius santykius nagrinėjanti mokslinė literatūra. Konstruojamas teorinis metodologinis magistrinio darbo pagrindas.
2. ***Kiekybinis tyrimas.*** Tyrimas atliktas tikslu ištirti VU studentų požiūrį į šeimines partnerystę ir jos intymumo dimensijas. Kiekybinio tyrimo metodas – anketavimas pagal standartizuotą klausimyną (žr. Priedai). Šis tyrimas yra tarptautinio tyrimo „*Jaunimo požiūris į šeimines partnerystę Europos Sąjungos valstybėse*“, koordinuojamo Estijos Tartu Universiteto Šeimos Studijų Centro, dalis. Apklausa Lietuvoje atlikta Vilniaus Universitete, pritaikius stratifikuotą vienpakopę atranką ir apklausus 307 studentus. Apklausa atlikta 2004 metų gruodžio mėnesį.

1 dalis: Intymių santykių kaitumas ir jo sociologinė interpretacija

1.1 Sąvokų apibrėžties problema

Prieš pradėdant gilesnę intymių santykių ir jų kaitumo analizę, tikslinga aptarti pagrindines sąvokų apibrėžties kryptis. Kaip teigia, A. Maslauskaitė, sociologė, tyrinėjanti meilės ryšius Lietuvoje, apibrėžti lyčių tarpasmeninius santykius nėra lengva, kadangi nei sociologijoje, nei socialinėje psichologijoje nėra aiškaus ir nusistovėjusio jų teorinio apibrėžimo. Lietuvių sociologė nurodo kelias šio teorinio neskaidrumo priežastis: *pirma*, sistemiškas teorinis ir empirinis tarpusavio santykių tyrimas yra naujas mokslinio intereso objektas; *antra*, sociologija ilgą laiką ignoravo šių santykių tyrimą, vengdama kaltinimų psychologizavimu ir subjektyvizmu; *trečia*, tarpasmeniniai santykiai šiandien yra tapę tarpdiscipininis objektu, kuriame atskira akademinė kryptis išryškina jos interesų lauką liečiančius tarpasmeninių santykių aspektus, taip apsunkindamos universalus apibrėžimo paieškas. (Maslauskaitė, 2004, p. 26).

Klasikiniame tarpasmeninių santykių apibrėžime teigiama, jog tarpasmeniniai santykiai - tai socialiniai ryšiai, egzistuojantys pirminėje grupėje, kuriai būdingos akistatos (face to face) sąveikos, „mes“ tapatumas, didelis santykio dalyvių susietumo laipsnis. Tai santykiai, būdingi santuokai, šeimai, draugystei. Šia prasme tarpasmeniniai santykiai gali būti vartojami kaip sinonimai pirminiams (Ch. H. Cooley), diadiniams (G. Simmel) ryšiams ar Mes – santykiams (A. Schutz). Visuose šiuose apibrėžimuose yra bendras vardiklis, kuris ir nusako tarpasmeninių santykių turinį (Maslauskaitė, 2004, p. 11, cit. pg. Cooley, Simmel, Schutz):

- Visuose apibrėžimuose (Ch. H. Cooley, G. Simmel, A. Schutz) yra akcentuojamas santykio dalyvio unikalumo, individualumo pripažinimas, kas yra priešingybė antriniams santykiams, besiremiančiais išankstinėmis nuostatomis, socialinėmis tipizacijomis.
- Asmens individualumo pripažinimas kuria intymių santykio kokybę.
- Šio pobūdžio santykiai įmanomi draugystės, santuokos ir meilės ryšiuose.

Taigi, šia prasme suvokiant tarpasmeninius santykius, jie gali būti laikomi intymių santykių sinonimais, nes būtent intymumas yra pagrindinė tarpasmeninių santykių sąlyga. Kita vertus, kaip teigė A. Schutz, „intymumas nėra nuolatinė tarpusavio santykių būseną“. (Maslauskaitė, 2004, p.33, cit. pg. Schutz). A. Schutz nors ir pripažįsta, kad Mes – santykiai kuriami intymumo pagrindu, kuris pasiekiamas pripažįstant santykio dalyvio, partnerio unikalumą ir individualumą, visgi priešingai nei G. Simmel, neneigia ir išorinių socialinių kultūrinių žinojimo ir suvokimo formų įtakos tarpasmeniniams santykiams. A. Schutz teigia, jog išankstinės nuostatos, socialinės tipizacijos tokios,

kaip kad socialinės lyties samprata, dalyvauja intymiuose ryšiuose, nors ir gali būti modifikuojamos ir transformuojamos.

Taigi, A. Schutz parodo tarpasmeninių santykių daugiasluoksniškumą – intymumas čia nėra nuolatinė stadija, intymumas tarpasmeniniuose santykiuose yra fragmentai, ciklai, patirtys, kurias keičia kitos tarpusavio santykių sąveikos, kuriose partneriai dalyvauja ne kaip unikalios asmenybės, bet kaip socialinės personos, atliekančios tam tikrus socialinius vaidmenis (vyro, moters, sutuoktinio), ir kuriems būdingas rutiniškumas, išankstinės nuostatos ir tipizacija.

Tarpusavio santykių poaibis lyčių tarpusavio santykiai, kurie dar vadinami poros, sutuoktinių santykiais, šiuolaikinių socialinių mokslų teorijoje tapatinami su meile ir intymumu. A. Maslauskaitė išskiria tris autorių grupes, kurios skirtingai apibrėžia lyčių tarpusavio santykius: *pirmoji* autorių grupė (R. Sternberg, A. Lee) tarpasmeninius poros santykius sieja su meile, *antroji* (N. Branden, K. Dion, N. Luoman, U. Beck ir E. Beck-Gernsheim) – su kultūriniu romantinės meilės idealu, *trečioji* autorių grupė (A. Giddens, L. Jamieson, B. Moss, A. I. Schwebel, T. Schaefer, D. Olson, S. Van den Brouck) lyčių tarpasmeninius santykius tapatina su intymumu. Intymumą pastaroji grupė aprašo tokiomis savybėmis: gilios žinios apie partnerį, atvirumas, nuoširdumas ir abipusiais atsivėrimas, nepraktinis rūpestis, pasitikėjimas, dalijimasis išgyvenimais ir patirtimi, abipusis įsipareigojimas. (Maslauskaitė, 2004, p. 33-34).

Iš esmės, visi lyčių santykių apibrėžimai yra persidengiantys. Galima būtų teigti, kad pagrindinį apibrėžimų skirtumą kuria įvairių autorių *meilės* ir *intymumo* sampratų skirtingai suvokiamas santykis. Pvz. B. F. Moss ir A. I. Schwebel intymumą laiko platesne sąvoka nei meilė, jų nuomone būtent intymi patirtis veda į meilės patirtį, tad jų lyčių tarpusavio santykių apibrėžime pagrindiniu kriterijumi tampa intymumas, o meilė tik vienu komponentu. Tuo tarpu pirmoji autorių grupė vartoja meilės kaip abstrakčios kategorijos sampratą, tad jų poros santykių apibrėžime intymumas tampa ne pagrindiniu kriterijumi, bet vienu iš komponentų. Šio požiūrio atstovas R. Sternberg, pateikęs „meilės trikampių“ teoriją, teigia, jog poros tarpusavio santykius sudaro trys komponentai: intymumas, aistra ir įsipareigojimas. (Sternberg, 1999).

Taigi, socialiniai mokslai nepateikia tikslaus tarpusavio santykių apibrėžimo. Minėtos socialinių mokslų įžvalgos išskiria pagrindinius tarpusavio santykius apibrėžiančius kriterijus: tarpusavio santykiuose individai dalyvauja ne kaip socialinės personos, bet kaip individualūs asmenys, šio individualumo pripažinimas kuria intymią santykio kokybę, kuri būdinga draugystės, santuokos ir meilės ryšiams.

Lyčių tarpusavio santykiai gali būti tapatinami su meile arba intymumu. Tai priklauso nuo suvokiamo meilės ir intymumo sąvokų santykio.

1.2 Intymių santykių kaitumas ir jo determinantės

Moksliniuose straipsniuose, tyrimų ataskaitose fiksuojami ir skelbiami pokyčiai intymių santykių, šeimos srityje. Kaita indikuojama remiantis kintančiais socialiniais – demografiniais rodikliais, kintančia šeimos samprata.

Demografijos mokslas fiksuoja šiuos šeimos instituto pokyčius: didėjančius neregistruotų santuokų, skyrybų, pakartotinių santuokų rodiklius; didėjantį vienišų, nevedusių žmonių skaičių; vedybų „senėjimą“; gausėjimą vaikų, gimusių neregistruotoje santuokoje ir gimstamumo mažėjimą. (Dirk Van de Kaa, 1987; Stankūnienė, 1997).

Socialiniai mokslai nagrinėja kintančią šeimos sampratą. Modernioji šeima pateikiama kaip kontrastas iki -moderniai, industrinių laikų šeimai. Pastaroji apibūdinama kaip išplėstinė, kurios vienas esminių motyvų yra siekis išlaikyti socialines ir ūkines pozicijas. Šiuolaikinėje šeimoje dėmesys perkeliamas į emocinius partnerių ir kitų šeimos narių tarpusavio santykius, „santuoka tampa emocine, o ne tik socialinių ir ūkinių poreikių bendruomene.“ (Maslauskaitė, 2004, p.54). Tarpasmeniniai intymūs ryšiai, priešingai nei tradiciniuose kontekstuose, nebėra priklausomi nuo išorinių socialinio ar ekonominio gyvenimo sąlygų. (Maslauskaitė, 2000; Morgan, 1975; Giddens, 2000).

Šeimos sociologijos tyrimuose nebeapsiribojama tradicija šeimą ir santuoką tyrinėti tik kaip socialinių vaidmenų sistemą. Vykstantys pokyčiai tiek objektyviame išoriniame pasaulyje, tiek pačioje akademinėje tradicijoje, skatina jautrumą anksčiau netyrinėtai privačiajai sferai, asmeniniams ir intymiesiems žmonių išgyvenimams. Tad daugėja bandymų tirti ne tik formalius šeimos instituto aspektus, bet taip pat į dėmesio objektą įtraukti kultūrinius, socialinius, psichologinius tarpasmeninių šeiminių santykių veiksnius.

Ieškodami šeimos instituto transformacijos priežasčių mokslininkai dėmesį kreipia į modernybės arba kitų autorių vadinamos postmodernybės (Bauman, 1992; Giddens, 1991) epochą ir jos pasekmes. Įvairūs autoriai akcentuoja skirtingus moderniojo laikotarpio procesus, galėjusius įtakoti ir intymios sferos transformaciją. Tarpasmeninių santykių pokyčių determinantais įvardijami: reflektyvioji modernybė, globalizacija, individualizmas, detradicionalizmas, racionalizacija, feminizmas ir seksualinė revoliucija (A. Giddens, U.Beck ir E.Beck-Gernsheim, R ir K. Bulcroft, R. Belah, M. Foucault, L. Jamieson, M. Castells, Z. Bauman, D. Hall, V. Gillies ir kt.).

Tarpasmeninių, meilės santykių tyrinėtojai pateikia įvairias šių santykių transformacijos schemas. R. Bulcroft, K. Bulcroft, K. Bradley bei C. Simpson kalbėdami apie šiuolaikinius tarpasmeninius santykius dėmesį fokusuoja į du modernybės charakterio aspektus: *individualizmo* išsigalėjimą ir *racionalizaciją*. Šie procesai tarpasmeniniuose santykiuose gali sukelti dvejopas pasekmes: arba

didėjantį narcisizmą ir santykių nestabilumą, arba palengvinti santykių transformaciją į reflektyvius*, vitalinius, pasitenkinimą teikiančius tarpasmeninius santykius. Autorių nuomone, modernus individualizmas išskėlė tarpasmeninių santykių svarbą. Tarpasmeniniai santykiai tapo svarbia savimonės identiteto** ir asmeninės biografijos dalimi. Intymūs santykiai atskiriami nuo išorinių normatyvinių institucijų, praeityje turėjusių teisę reguliuoti esminius asmeninių santykių momentus. Partnerio pasirinkimas tampa asmenine atsakomybe paremtu, individualiu ir laisvu sprendimu, formuojančiu naujo pobūdžio – pasirinkimo rizikos – problemą. (Bulcroft, 1993).

Ši autorių grupė modernybę sieja ir su racionalizacijos*** procesu, kuris apimdamas vis daugiau socialinio gyvenimo sferų, neaplenkia ir intymių tarpasmeninių santykių. Racionalizacija viešojoje sferoje pasireiškia socialinių santykių nuasmeninimu, didėjančiu pasitikėjimu specializuotu žinojimu, technologijomis ir techniniu natūralių be socialinių procesų reguliavimu. Tarpasmeniniuose intymiuose santykiuose racionalaus principo taikymas pasireiškia tradicinių (patriarchalinių) santykių kritika, augančia individualaus sprendimo svarba, o išorinė institucinė individo elgesio kontrolė, taikyta tradiciniuose santykiuose, pakeičiama kontrole, besiremiančia racionalumo principais. (Bulcroft, 1993).

R. Bulcroft išskiria tris perspektyvas, aiškinančias tarpasmeninius santykius modernioje visuomenėje. *Pirmoji* - M. Foucault ir Ch. Lasch, negatyviai traktuojanti racionalizacijos poveikį tarpasmeniniams santykiams, perspektyva. Jie vartoja utilitaristinio individualizmo sąvoką bei mano, jog modernybėje socialiniai santykiai dehumanizuojami.

Antroji perspektyva, nagrinėjanti tarpasmeninius santykius, yra atstovaujama U. Beck ir E. Beck – Gernsheim. Šie autoriai pagrindinį dėmesį skiria modernizacijos ir kitų procesų kuriamai poros santykių rizikai. Savarankiško partnerio pasirinkimo galimybės atsiradimas formuoja teisingo pasirinkimo riziką; augantis susirūpinimas poros ryšio sėkme, kuri išreiškiama patiriamos naudos ir kaštų santykiu, formuoja santykių palaikymo riziką, ir daro juos labiau problemiškus. Modernybė reikalaujama racionalaus, efektyvaus sprendimo ir rizikos situacijos valdymo, suponuojama pasitikėjimą moksliniais sprendimais, technologine pažanga, tuo pačiu formuoja priklausomybę nuo ekspertinių sistemų. Pasitikėjimas ekspertiniu žinojimu atsiranda ir poros santykiuose, šeiminės partnerystės ekspertų patarimai pritaikomi santykių ir jų problemų valdyme. Tačiau kaip teigia, U. Beck ir E. Beck

* Sąvoka "reflektyvus" nurodo aktyvią individo savivoką, kritinio santykio su vidine socialine sandara nagrinėjimą, kitaip tariant, tai individo aktyvi socialinė sąveika su savimi. Reflektyvumo sąvoka skiriama nuo refleksyvumo, reiškiančio atspindėjimą. (Valantiejus: 2004, 203 – 233).

** Savimonės identitetas – tai tęstinis, nuolatinės peržiūros reikalaujantis, reflektyvus savikūros ir asmens identiteto apibrėžties procesas, kurio metu formuojamas unikalus savimonės pojūtis ir santykis su aplinkiniu pasauliu. (Giddens: 2005, 44, Valantiejus: 2004, 225).

*** M. Weber šią sąvoką apibūdino kaip socialinio ir ekonominio gyvenimo organizavimą, vadovaujantis efektyvumo principais ir remiantis techninėmis žiniomis. (Giddens: 2005, 30).

– Gernsheim, šie racionalumo principais besiremiantys patarimai neišsprendžia poros santykių problemų, nes nesugeba surasti adekvačių problemų priežasčių.

Trečioji - pozityvistinė perspektyva, atstovaujama H. Habermas, bei vėlesnių pasekėjų A. Giddens ir F. M. Cancian. Šie autoriai teigia, jog iki-modernioje visuomenėje racionalūs principai reguliavo tik viešąją sferą, privačiame gyvenime dominavo emocijos ir iracionalumas. Modernybėje racionalumo principai pradėti taikyti ir privačioje sferoje, kur sustiprino tarpasmeninius santykius. Privačios sferos racionalizavimas visų pirma pasireiškė moterų emancipacija, augančiu individų reflektyvumu. Abu, A. Giddens ir F. M. Cancian teigia, jog privačios sferos racionalizavimas lėmė kultūrinio romantinės meilės modelio pokytį: poros santykiai buvo reorganizuoti remiantis racionalumo principais, kuriais grindžiama naujo tipo – santakos meilė. (Bulcroft, 1993, Giddens, 1992, Cancian, 1987).

Britų sociologas A. Giddens nagrinėdamas intymumo transformaciją, į kultūrinio meilės modelio kaitumo priežasčių sąrašą įtraukia ir globalizacijos procesą. *Globalizacija* naikindama erdvinius suvaržymus, kuria laiko ir vietos neapribotą interakcijų tinklą. Iki – modernios visuomenės buvo paremtos lokalių komunikacijų, įvietintų giminystės ir draugystės ryšių tinklu. Modernios socialinės tvarkos laiko – erdvės atskyrimas neigiamai įtakoja lokaliai orientacijos žmones, sukeldamas nesaugumo, nestabilumo jausmus. Žmogus jaučiasi tarsi plūduriuojantis tinkle interakcijų su fizine prasme nesančiais, distancijuotais agentais. Gebėjimas užmegzti tokio tipo kontaktus pareikalauja didelių psichologinių resursų, kurių svarbiausias – pasitikėjimas. Kaip teigia, A. Giddens, nesugebėjimas pasitikėti distancijuotais kitais, kelia pavojų tarpasmeniniams santykiams. Tačiau modernybė čia pateikia problemos sprendimą – *ekspertinių sistemų* pagalbą. Sistemos, save legitimuojančios pagal biurokratinio racionalumo ideologijos principą, teikia žmonėms lūkesčių garantijas, saugumo, pasitikėjimo jausmus. (Giddens, 1994).

Ekspertinių sistemų poreikį formuoja ontologinio nesaugumo jausmas, iššauktas globalizacijos bei racionalizacijos procesų. Racionalumo, proto idėjos kultivavimas, formuoja mokslo ir technologijų kultą, kuriuo besąlygiškai pasitikima ir kuris neigia bet kokią tradicinalumo „aklumą“, nelogiškumą. Tradicinės pasaulėžiūros atsisakymas, A. Giddens nuomone, yra dvigubas fenomenas – viena vertus išlaisvinantis žmogų nuo tradicinių ryšių bei tikėjimų suvaržymų, kita vertus įkalinantis ontologinio nesaugumo sąlytuose, kurio pasekmės žmogui pasireiškia vis dažniau jaučiama vidine įtampa, dažnėjančiomis psichopatologijomis. (Giddens, 1994; Gross, Simmons, 2002).

Terapinis diskursas tampa svarbiu orientyru konstruojant tarpasmeninius intymius, seksualinius santykius, stengiantis suvaldyti jiems kylančią riziką. Ekspertų įtraukimą į intymių santykių sritį rodo didėjantis savipagalbos (self –help) vadovėlių, santykių problemas nagrinėjančių knygų, žurnalų, radijo ir televizijos laidų, ekspertų (šeimos specialistų, psichologų) patarimų ir konsultacijų, pažinties agentūrų populiarumas. Psichologų ir kitų asmeninio gyvenimo patarėjų tarnybų paslaugos bei populiariosios psichologijos siūlo žinias, kurias pasitelkus galima „kontroliuoti

meilės ryšius, t.y. suvokti asmeninius poreikius, koreguoti juos, įgyti tarpusavio santykiams būtinų įgūdžių, kurti ir kreipti meilė ryšius norima linkme.“ (Maslauskaitė, 2004, p.55, Bulcroft, 2000, p.81).

Ekspertinės sistemos tuo pačiu keičia asmeninių santykių pobūdį. Jų pagalba pasitikėjimas tampa projektu, pagrindiniu tikslu. Tradiciniuose kontekstuose pasitikėjimas buvo grindžiamas išoriniais kriterijais, dabar jis turi būti pasiektas, laimėtas individualiomis pastangomis. Tokiame kontekste pasitikėjimas tampa priklausomas nuo individo atsivėrimo kitam, nes žinojimas, kad kitas yra išsipareigojęs ir neslepia jokie antagonizmo yra vienintelis būdas pasitikėjimui sukurti, kai išorinė pagalba nebeveiksminga. Ekspertinės sistemos siūlo ir skatina atsiveriančios intymumo praktikas (atvirumą, dalijimąsi mintimis ir jausmais, šiltų jausmų demonstravimą), padedančias sukurti pasitikėjimą tarp partnerių. Antra, ekspertinės sistemos tarpasmeninius santykius paverčia analizės objektu. Jų nagrinėjimu bei analizavimu remiasi populiarioji psichologijos ekspertizė. Tokiu būdu intymūs santykiai detradicionalizuojami. Patikėjus savo meilės santykius ir jų problemas ekspertams, nebelieka tradicinėms visuomenės būdingo informuotumo santykių, jų trukmės bei pobūdžio klausimais. Iki – moderniose visuomenėse žmonių intymūs tarpasmeniniai santykiai buvo legitimuojami ir apsprendžiami tradicijų. Tuo tarpu šiuolaikinė mokslo ir ekspertų sistema ne tik priima pagrindinių gyvenimo taisyklių pakeitimo galimybę, bet ir laiko tai pageidautinu dalyku. (Giddens, 1994, Giddens, 2001).

Taigi, A. Giddens svarbiomis kintančių intymių santykių priežastimis įvardina globalizaciją ir ekspertinių sistemų didėjančią įtaką. Globalizacijos procesai atveria žmogui platų kultūrinių praktikų pasaulį. Žmogui suteikiama pasirinkimo galimybė – galimybė tarp konkuruojančių kasdienio gyvenimo praktikų rinktis savitą gyvenimo būdą, stilių. Individas tarsi yra įpareigotas šių pasirinkimų pagrindu susikurti savimonės identitetą, reflektyvų naratyvą, jungiantį praeities, dabarties ir numatomos ateities projekcijas. Siekdami savęs-supratimo, žmonės veržiasi link tarpasmeninių santykių, kurie grindžiami atsivėrimu, patikimumu, panašaus gyvenimo stiliaus siekimu ir kurie negrasina blokuoti nenumatytas asmeninio vystimosi trajektorijas. Kita vertus, žmonės siekdami savęs realizavimo, savęs supratimo, vis labiau pasitiki, o tuo pačiu tampa vis labiau priklausomi nuo terapijos ekspertinių sistemų, terapinio diskurso. Pastarosios dar labiau skatindamos asmens savęs savistabą, nuolatinę savianalizę, keliant klausimus „kas vyksta, kaip man sekasi?“ tuo pačiu transformuoja ir intymius žmonių santykius. Juose taip pat išigali nuolatinės reflektyvios santykių peržiūros tradicija. Terapinio diskurso ekspertai skatina žmones nuolat apibrėžti santykių statusą ir dinamiką, grįsti juos emocine komunikacija ir refleksyviu monitoringu. (Giddens, 1992; Gross, Simmons, 2001)

Visgi A. Giddens nuomone, globalizacija ir ekspertinės sistemos nėra vieninteliai veiksniai, prisidėję prie tarpasmeninių santykių transformacijos. Svarbūs faktoriai buvo feminizmo judėjimas ir seksualinė revoliucija.

Pagrindinis *seksualinės revoliucijos* indelis transformuojant intymius tarpasmeninius santykius buvo naujos seksualumo sampratos suformavimas. Iš vienos pusės gimstamumo mažėjimas, iš kitos – kontraceptinių technologijų sukūrimas įgalino progresyvų sekso atskyrimą nuo reprodukcijos būtinybės. Naujų seksualumo modelių A. Giddens įvardino „plastiniu seksu“ (plastic sex).

Kaip teigia, W. Simon, iki-modernybė maskavo seksualinės tvarkos socialinę prigimtį. Ji suformavo universalią seksualumo sampratą, pagrįsta biologinių mandatų vykdymu. Tuo tarpu modernioje visuomenėje išitvirtina pliuralistinė seksualumo traktuotė, kurioje seksualumas nėra laikomas savaimine duotybe, atvirkščiai, jis yra nuolatinių derybų ir konstravimo procesų rezultatas, kintantis laiko ir žmogaus gyvenimo ciklą atžvilgiu. (Simon, 1998).

Taigi, modernybėje seksualumas įtraukiamas į savimonės identiteto projektą, tampa vienu iš individo saviraiškos formų. Atsisakius sekso, kaip tiktai reprodukcijos įrankio sampratos, dėmesys nukrypo į seksualinio pasitenkinimo, seksualinio malonumo, seksualinio suderinamumo sritį. Šie pokyčiai labiausiai palietė moteris. Jos galėjo išsilaisvinti nuo ilgus metus jas kamavusios sekso baimės, kurią kėlė nuolat pasikartojančių neštumų, mirčių gimdant grėsmė. Seksualiniai santykiai joms tapo ne bauginančia pareiga, bet savirealizacijos, malonumo šaltiniu, intymumo raiškos priemone. Seksualinis pasitenkinimas tapo viena iš sąlygų tęsti santykius; seksualinis partnerių suderinamumas – viena iš prielaidų sėkmingiems intymiems tarpusavio santykiams. (Giddens, 1992; Gross, Simmon, 2001).

Nauja seksualumo samprata pakeitė ir heteroseksualumo statusą. Tradicinėse visuomenėse, kuriose vyravo natūralistinė pasaulėžiūra, reprodukcija buvo laikoma vienu pagrindiniu tokios pasaulėžiūros objektu. Taigi, heteroseksualumas buvo tapęs centrine kategorija. Kintant seksualumo sampratai ir statusui poros santykiuose, heteroseksualumas nebelaikomas universalia norma, „standartu pagal kurį viskas sprendžiama“ (Giddens, 1992, p.30). Seksualumo kaip intymumo raiškos sampratos atsiradimas pasitarnauja homoseksualių santykių daliniam legitimavimui. (Giddens, 1992; Trumbach, 1998).

Intymių santykių transformacijai įtakos turėjo ir *feminizmo judėjimas*. Feminisčių kova prieš šeimyninį smurtą, prieš netolygų partnerių vaidmenų ir pareigų paskirstymą namų ūkyje suvaidino svarbų vaidmenį. Didžiausias feminizmo indelis naujo tipo intymiems santykiams – partnerių lygiavertiškumo pripažinimas, abipusės pagarbos, emocinio rūpinimosi ir komunikacijos svarbos įvedimas. Feministės kritikuoja tradicinio tipo – romantinės meilės santykius, vadindamos juos „dopingu naivuoliams“ („dope for dupes“) (Jackson, 2004). Feministinio judėjimo atstovės romantinėje meilėje išvelgė moterų subordinacijos vyrams principus, kurie yra tapę normatyviniais. Jos teigia, jog romantinė meilė – tai netolygūs emociniai mainai tarp vyro ir moters, kuriuose pastaroji „duoda daugiau nei gauna; kuriuose moters gyvenimas emocine prasme nuvertinamas; kurie atitraukia

moters energiją nuo daug vertingesnių siekių“ (Jackson, 2004, p.108), kurie perteikdami šeimos, kaip saugumo ir komforto židinio viziją, maskuoja dažnai smurtinę realybę. (Gillies, 2003).

Taigi, socialiniai mokslai teigia šeimos instituto kitimą, kuris dažnai reiškia susirūpinimo perkėlimą nuo šeimos, kaip ekonominio vieneto, kurio narius sieja aiški socialinių vaidmenų sistema, į intymumo kūrimą, lyčių tarpasmeninius santykius šeiminėje partnerystėje. Šio kitimo priežasčių ieškoma modernybės/ postmodernybės epochoje, pagrindiniais determinantais įvardinami globalizacijos, individualizmo ir detradicionalizmo procesai, feminizmo judėjimas, seksualinė revoliucija bei privačios sferos racionalizacija, kurianti pasitikėjimo ekspertinėmis sistemomis poreikį.

1.3 Anthony Giddens “Grynojo santykio teorija“ ir jos kritika

Britų sociologas A. Giddens pateikė perspektyvią šeiminės partnerystės transformaciją aiškinančią grynojo santykio teoriją. Grynasis santykis (*pure relationship*) – tai poros santykių, egzistuojančių modernioje visuomenėje ir vystomų santakos meilės idealo pagrindu modelis.

Grynuosius santykius britų sociologas aiškina priešpastatydamas kultūrinius santakos ir romantinės meilės idealus.

Kaip teigia A. Giddens, didėjantis privačios sferos racionalizavimas inspiravo romantinės meilės pabaigą ir reorganizavo tarpasmenius santykius remiantis racionaliais principais. Susiformavo naujas tarpusavio santykių idealas – santakos meilė, paremtas abipusiškumu, intymumu, atsivėrimu, lyčių lygiavertiškumu, partnerių autonomija, saviraiškos ir išpareigojimo pusiausvyra, partnerių reflektyvumu tarpusavio santykio atžvilgiu bei pasitikėjimu ekspertinių sistemų žiniomis.

Skirtingai romantinei meilei, santakos meilė remiasi *partnerių lygybe ir autonomija*, o ne jų emociniu susaistymu, besiremiančiu „vieno – vienintelio“, „būti kartu visada ir amžinai“ kategorijomis. Santakos meilė – tai intymumo, abipusio jautrumo ir atsivėrimo reikalaujantys santykiai, vidinė poros ryšio kokybė tampa pagrindiniu kriterijumi, apsprendžiančiu santykio trukmę.

Santakos meilė suponuoja diadinį grynojo santykio modelį, kuriuose išoriniai kriterijai netenka prasmės, modelį, kur partnerystė palaikoma išimtinai tik dėl atpildo, kurį suteikia patys santykiai, ir kuri tęsiama tol, kol teikia pakankamą pasitenkinimą kiekvienam partneriui individualiai ir kol abu partneriai nori šį santykį tęsti. (Giddens, 1992, p.58). Šiuose santykiuose intymumas siejamas su *seksualumu*, o pastarasis įgaudamas „plastinio sekso“ pavidalą, atskiriamas nuo reprodukcijos būtinybės. Seksualiniai santykiai kuriami ir palaikomi remiantis ekspertinių sistemų informacija, patarimais bei mokymu. Seksualumas įgyja dvigubą sampratą: seksualumas kaip savirealizacijos būdas, priemonė ir seksualumas kaip intymumo išraiška. (Giddens, 1992, p.164).

A. Giddens įvardina pagrindinius elementus, būdingus konstruojamiems intymiems, emociškai reikliems *gryniesiems santykiams*, atsirandantiems sekso, santuokos ir draugystės srityse:

- *Santykių autonomija nuo išorinių socialinių – ekonominių veiksnių ir motyvų.* Grynujų santykių atveju susiformuoja motyvas, akcentuojantis emocinio santykių lygmens svarbą. Moderni partnerystė – tai ryšys, kuris tęsiamas tol, kol teikia emocinį pasitenkinimą abiem jį sudarantiems asmenims (tradiciniai objektyvūs faktoriai tokie, kaip vaikai, namų ūkis tampa tik galimais inercinio išsiskyrimo stabdžiais, bet ne ryšį cementuojančiais elementais).
- *Grynojo santykio siekiama tik dėl to, ką šis santykis gali duoti abiem partneriams.* Būtent šia prasme santykis yra „grynas“, nes jis neturi jokios kitos egzistencijos prasmės, kaip tik ta, kuri glūdi pačiame santykyje. Nepaisant to, jog tokie santykiai reikalauja įtampos ir išbandymų (reikalauja abipusio aktyvaus indelio – davimo ir gavimo - konstruojant tarpusavio ryšį), gaunamas atpildas – abipusis emocinis pasitenkinimas ir gerbūvis tampa pagrindiniu stimulu užmegzti ir vystyti poros santykius.
- *Grynasis santykis reikalauja nuolatinų reflektyvus santykių monitoringo ir kontempliacijos,* kurie tampa individo savivokos dalimi. Tai nuolatinė savianalizė atsakant į klausimus „Ar viskas gerai?“, „Kaip man einasi?“, ar santykis teikia pakankamą emocinį atpildą, ar patiriama įtampa ir sunkumai pasiteisina?
- *Grynasis santykis reikalauja įsipareigojimo.* Įsipareigojimas tai – garantija partneriui, kad santykiai bus tęsiami neapibrėžtą laiko tarpą. Perspektyvus santykių ateities numatymas įjungia ir jų iširimo įmanomumą. Nusprendamas įsipareigoti asmuo priima riziką, kad santykiai bet kada gali nutrūkti ar būti nutraukti kito partnerio. Taigi, įsipareigojimas grynajam santykiui – tai greičiau įsipareigojimas santykio kokybei nei jo „amžinumui“. Intymūs tarpusavio ryšiai savaime nelaiduoja įsipareigojimo. Įsipareigojimas nebeturi ir institucinio palaikymo, jis remiasi tik partnerių tarpusavio susitarimu - yra sąmoningai kuriamas ir priimamas.
- *Grynojo santykio sąlyga - pusiausvyros intymumas.* Modernaus pasaulio susvetimėjimas ir nuasmeninimas suformuoja privatumo, teikiančio psichologinį pasitenkinimą, saugumą, poreikį. Tačiau grynujų santykių atveju intymumas nėra tolygus besąlygiškam partnerių suartėjimui, kurio pasėkoje formuojasi privatumo stoka. Tai intymumas, kuriam būtina partnerių autonomijos sąlyga. Kaip teigia A. Giddens: „intymumas neįmanomas be tam tikro kiekvieno partnerio privatumo, nes reikia pasiekti pusiausvyrą tarp autonomijos ir dalijimosi jausmais bei patirtimi, jeigu nenorima, kad asmeninis artumas virstų priklausomybe.“ (Giddens, 2000, p.125).

- *Grynasis santykis taip pat reikalauja partnerių tarpusavio pasitikėjimo.* Kaip ir patys gryniesi santykiai, taip ir pasitikėjimas yra konstruktas, o ne savaiminis dalykas. Modernus pasitikėjimas asmeniu nebeprisiklauso nuo objektyvių išorinių faktorių. Šio pasitikėjimo prielaida – individo atsivėrimas kitam, „nes žinojimas, kad kitas yra atsidavęs ir neslepia jokio rimto priešiško, yra vienintelė pasitikėjimo atrama, kai išorinės atramos iš esmės nėra.“ (Giddens, 2000, p.126). Pasitikėjimas taip pat reiškia riziką – asmuo rizikuoja pasitikėdamas partnerio gabumais veikti vieningai. Pasitikėjimas, kaip ir intymumas, grynuosiuose santykiuose reikalauja partnerių autonomijos ir abipusio atsivėrimo pusiausvyros.

A. Giddens mano, jog grynųjų santykių modelis yra dominuojanti kultūrinė forma potradicinėse pažengusiose kapitalistinėse Vakarų visuomenėse. Tačiau autorius taip pat pripažįsta, jog būtų klaidinga manyti, jog visi šiuolaikinių žmonių intymūs tarpasmeniniai santykiai atitinka grynųjų santykių/ santakos meilės modelį. Lygmuo, kuriuo intymūs santykiai kinta, varijuoja ir priklauso nuo visuomenės kultūrinio konteksto, žmonių užimamų socioekonominių pozicijų. (Gross, Simmons, 2001).

Intymių poros santykių kitimą A. Giddens vertina teigiamai. Tradiciniai santykiai, besirėmę natūralaus lyčių skirtingumo idėja, nepripažino emocinio nepasitenkinimo parteryste galimybės bei keldavo kliūtis nutraukti santykius su grėsmingu, emociškai neigaliu partneriu. Priešingai grynųjų santykių modelyje pripažįstama ir legitimuojama poros santykių nutraukimo galimybė. Skyrybų dažnėjimo faktas, rodo ne šeimos idealo silpnėjimą, o tik individų susirūpinimą savo emocine gerove, vidine santykių kokybe. Šį pokytį A. Giddens nuomone, inspiravo partnerių autonomijos ir lygybės vertybių pripažinimas. Gryniesi santykiai – fundamentaliai demokratiški ir tai, britų sociologo nuomone, nėra teigiamas pokytis vien tik privačioje sferoje. Jis teigia, jog individas, patyręs egalitariškumo teikiamą džiaugsmą intymiuose santykiuose, šią vertybę pradeda vertinti bei taikyti ir viešojoje sferoje, taip prisidėdamas prie demokratijos idealų stiprinimo politikoje. (Giddens, 1992; Plummer, 1995; Gillies, 2003, Jamieson, 1999).

Pesimistinės perspektyvos atstovai nesutinka su teigiamu intymios šeiminės partnerystės pokyčio vertinimu. Jų nuomone, šiuolaikiniai tarpasmeniniai santykiai, išlaisvinti nuo giminytės tinklo, religijos, tradicijų ir bendruomenės kontrolės, tampa nestabilūs ir nenuspėjami. Kaip teigia, U. Beck ir E. Beck – Gernsheim santuoka, neregistruota partnerystė paverčiama „tuščia socialine kategorija“, kurią patys partneriai turi užpildyti. Individai, norintys gyventi kartu, turi nuolat derinti, apibrėžti ir patvirtinti savo santykių ypatybes. Tad, kaip teigia vokiečių sociologai, modernus intymumas iš vienos pusės labiau demokratiškas, bet tuo pačiu ir labiau chaotiškas. (Beck ir Beck – Gernsheim, 1995).

Idealių, santykių siekimas, neišvengiamai formuoja vidinį konfliktą, nepasitenkinimą ir nusivylimą. Kaip teigia, R. Fevre, augantys žmonių lūkesčiai intymių santykių atžvilgiu, baigiasi „kovomis dėl smulkmenų, mentaliniu žiaurumu, nelaimingomis santuokomis, kurias keičia dažnėjančios skrybės“. Ir visa tai vyksta dėl to, kad žmonės tikisi „antro, trečio, ketvirto bandymo sėkmės“, tikisi galų gale surasti „tą, kuris mąstys teisingai“, kuris atitiks visus lūkesčius. (Fevre, 2000, p.101, cit.pg. Gillies, 2003, p.11).

Pesimistinės perspektyvos atstovai (R. Fevre, C. Lasch, R. Sennett) teigia, jog masinės vartotojiškos kultūros peršamas į save - orientuotas individualizmas, maniakiškas susirūpinimas savimi kuria individą, pajėgų vystyti tik kaleidoskopinius santykius (kaleidoscopic relationships), kuriuose negali būti rūpinimosi vienas kitu, empatijos ar supratimo. Laisvas partnerio pasirinkimas, šių tyrinėtojų nuomone, ne tik kuria pasirinkimo riziką, bet ir silpnina išpareigojimą partneriui. (Fevre, Lasch, Sennett, cit.pg. Jamieson, 1998; Gillies, 2003).

Pats A. Giddens taip pat pripažįsta grynujų santykių tam tikrus negatyvius aspektus. Jis sutinka, jog postradinėje visuomenėje individas turi tapti „atsakingu rizikos priėmėju“. Gyvenimas, paremtas tradicijomis, teikia ribotų pasirinkimų modelį, tačiau šis modelis formuoja aiškų individo tapatumo jausmą, aiškią ateities viziją, taip apsaugodamas nuo nenusipėjamo inspiruojamo įtampos jausmo. Taigi, nors gryniesiems santykiams ir teikia emocinį atpildą, tačiau jie reikalauja atsižvelgti į nuolatinę rizikos galimybę. Santykių nutrūkimo baimė bei įtampa gali išprovokuoti gynybinę individų reakciją, pasireiškiančią tam tikrų priklausomybės formų susiformavimu. Alkoholizmas, narkomanija, anoreksija, seksualinė priklausomybė, darboholizmas – visa tai gali būti pasekmės nuolatinio siekimo pasitenkinimą teikiančių santykių, aiškesnio savęs – suvokimo bei nuolatinės nesėkmės rizikos suvokimo. (Giddens, 1992, Gross, Simmons, 2001).

Taigi, yra dvi perspektyvos vertinančios šiuolaikinius intymius santykius: optimistinė ir pesimistinė, arba kaip įvardino V. Gillies „demokratizavimo“ ir „žlugimo“. Pirmoji pabrėžia progresyvų judėjimą egalitarinės sąjungos link, antroji – apgailestavimą dėl tradicinių vertybių praradimo, vedančio laipsniškos degeneracijos kryptimi. V. Gillies išskiria ir trečiąją perspektyvą, kurios atstovai įrodo, jog neįvyko jokių esminių pokyčių šeimos, intymių santykių srityje. Šios perspektyvos socialiniai teoretikai minėtus pokyčius vadina klaidingomis interpretacijomis, kurių nepatvirtina empiriniai duomenys. (Gillies, 2003; Roseneil, Budgeon, 2004).

Sociologės L. Jamieson savęs nepriskirai nei optimistinei nei pesimistinei perspektyvai. Jamieson sutinka, kad tam tikri pokyčiai šeimos institute ir jo sampratoje įvyko: iki – moderniu laikotarpiu šeima buvo grindžiama ekonominiu motyvu ir tiesiogiai reguliuojama religijos, teisės ir bendruomenės normų, industriniu, moderniu laikotarpiu šeima vis labiau ėmė reikšti privačią žmogaus gyvenimo sferą, kurioje vyro ir žmonos santykiai įgavo daugiau intymumo, reiškiamo meilės jausmais, rūpinimosi praktikomis ir vienas kito supratimu. Postmodernusis laikotarpis, sociologės nuomone,

žymi intereso perkėlimą nuo „šėimos“ į „sėkmingus poros santykius“, vis daųniau kalbama ne apie *sutuoktinius*, bet apie *partnerius*, o *poros (couple)* terminas naudojamas apibūdinti individus, išpareigojusius vystyti seksualinius ir šėiminius santykius. Sėkmingi poros santykiai (idealiu atveju apimantys ir sėkmingą seksualinį gyvenimą) tampa centrine asmeninio, o ne šėimos gyvenimo vertybe. (Jamieson, 1998, p.19).

Tačiau sociologė neigia poros santykių pokyčius, kuriuos akcentuoja A. Giddens gryojo santykio teorijoje. Pasiremdama savo ir kitų tyrinėtojų atliktomis empirinėmis intymių santykių studijomis, L. Jamieson teigia, jog A. Giddens pervertino poros tarpasmeninių santykių pokytį, ypatingai lyčių lygybės, atsiveriančio intymumo, kaip pagrindinio partnerystės elemento, aspektais.

L. Jamieson nuomone, pagrindiniai A. Giddens teorijos trūkumai – empirinių tyrimų ignoravimas bei klaidingas ekspertinių sistemų įtakos įvertinimas. A. Giddens teigiamai vertino terapinį diskursą; terapeutinių ekspertų literatūrą ir dokumentus laikė simptomu bei įrodymu, jog įvyko fundamentalūs intymių santykių pokyčiai. Tačiau kaip teigia L. Jamieson, pasiremdama D. Morgan, ekspertinės sistemos nėra refleksyvus įvykusių pokyčių atspindys, atvirkščiai, būtent ekspertinės sistemos propaguoja kalbas apie tarpasmeninių santykių pokyčius. Terapinis diskursas formuoja naują intymių santykių idealą, kuriame *reflektyvumas bei atsivėrimas* iškeliamas kaip vertybė tiek terapijos praktikoje, tiek santykiuose, kuriuos terapija siekia „išgydyti“. A. Giddens grynųjų santykių modelis, pasak L. Jamieson, yra terapijos ekspertų propaguojamas, o ne natūraliai susiformavęs santykių tipas. (Jamieson, 1999).

A. Giddens, L. Jamieson nuomone, ignoroja kitų autorių – M. Foucault, Z. Bauman, Ch. Lash, R. Senett, G. Simmel – negatyvų požiūrį ir argumentus vertinant ekspertinių sistemų poveikį. Z. Bauman, Ch. Lash kritikuoja ekspertinių sistemų konstruojamą priklausomybės formą, kuri grindžiama į save nukreiptos, save kuriančios, betarpiškos socialinės interakcijos principais. Z. Bauman, pasinaudoja R. Sennett „destruktyvios bendruomenės“ idėja, apibūdindamas tokio interakcijos tipo neigiamą poveikį socialiniams ryšiams. Jis teigia, jog nuolatinis abipusio atsivėrimo reikalavimas tampa psichologine našta, žalojančia socialinius santykius. (Bauman, 1990; Jamieson, 1999, cit. pg. Ch. Lash, R. Sennett). Vokiečių sociologas G. Simmel taip pat kritikavo absoliutų partnerių atsivėrimą vienas kitam. Jis teigė, jog visiškas paslapčių nebuvimas gali sužlugdyti santykius, nes tokioje situacijoje nebelieka nieko, kuo partneriai vienas kitą galėtų nustebinti, sudominti (Jamieson, 1999, cit. pg. Simmel).

Tačiau reiktų pastebėti, jog pats A. Giddens savo teorijoje neneigia, jog grynasis santykis, priklausomas nuo nuolatinio reflektyvaus monitoringo ir atsivėrimo, yra trapus bei keliantis įtampą, taip pat jis akcentuoja partnerių autonomijos ir abipusio atsivėrimo pusiausvyros būtinybę, „jeigu nenorima, kad asmeninis artumas virstų priklausomybe“ (Giddens, 2000, p.125).

L. Jamieson nuomone, *atsiveriantis intymumas*, kuriamas abipusės verbalinės komunikacijos pagalba, nėra universali ir vienintelė intymumo dimensija sąlygojanti sėkmingus poros santykius. Ji kalba apie tylųjį intymumą (silent intimacy), kuri puoselėja mažakalbiai individai ir kuriuos nepaisant abipusio atsivėrimo, dialogo stokos, sieja abipusiai prisirišimo ir artumo jausmai. (Jamieson, 1998, p.7).

Sociologė sutinka su *pasitikėjimo* kaip atskiros intymumo dimensijos svarba. Tačiau jos nuomone nepakanka tiesiog pažinoti partnerį ir jį suprasti. Privilegiuotas partnerio žinojimas (dalykų, kuriuos vienas apie kitą žino tik poros dalyviai, žinojimas) gali būti intymumo aspektas, bet nebūtinai bus prielaida sėkmingiems poros santykiams. L. Jamieson teigia, jog toks pasitikėjimas, kuris reiškia tikėjimą, jog kliovimasis partneriu nebus apviltas, o privilegiuoto žinojimo apie save suteikimas nebus panaudotas prieš patį pasitikintįjį, yra fundamentali intymumo dimensija. (Jamieson, 1998, p.9). Taigi šiuo atveju, L. Jamieson sutinka su A. Giddens, teigusiu, jog poros santykiai priklauso nuo pasitikėjimo, kuriame ne išorinės verifikacijos, bet intymumo pagalba: „žinojimas, kad kitas yra atsidavęs ir neslepia jokio rimto priešiško yra vienintelė pasitikėjimo atrama“ (Giddens, 2000, p.126).

Sociologė taip pat teigia *įsipareigojimo* svarbą intymiems poros santykiams ir remdamasi empirinėmis studijomis, sutinka, jog šiuolaikiniuose poros santykiuose įsipareigojimas vis labiau ima reikšti ne įsipareigojimą santykių „amžinumui“, o jų kokybei. Didėjančius skyrybų ir neregistruotų santuokų rodiklius ji aiškina kaip žmonių susirūpinimą savo emociniu komfortu santykiuose. Pasak L. Jamieson, gyvendami neregistruotoje santuokoje ar tuokdamiesi asmenys nebūtinai tikisi likti kartu visą gyvenimą, nuo pat pradžių jie yra įsisąmoninę skyrybų galimybę.

Tačiau L. Jamieson atmeta A. Giddens teigiamą poros *santykių demokratėjimą*, ji teigia, jog A. Giddens neįvertino terapinio diskurso įtakos griauinant lyčių stereotipus. Sociologės nuomone, lyčių lygybė, kuri, pasak A. Giddens, vis labiau išitvirtina žmonių privačių santykių sferoje, iš tiesų tėra ekspertinių sistemų propaguojamas įvaizdis, nevysiškai atitinkantis realybę. Autorė, mano, jog feministiniai darbai aiškiai parodo, kaip moteris, nešančias sisteminės lyčių nelygybės našta, terapinio diskurso ekspertai įvardina ir pavaizduoja kaip patologines asmenybes. Pasiremdama empirinėmis studijomis, L. Jamieson teigia, heteroseksuali partnerystė vis dar organizuojama socialinių lyties vaidmenų pagrindu, kur vyras suvokiamas kaip šeimos maitintojas, o moteris kaip atsakinga už namų ūkio ir vaikų priežiūrą. Lyčių asimetrija išlieka namų ūkio darbų pasidalijime, privilegijų ir atsakomybės pasiskirstyme. Šeimyninėje partnerystėje vyrai ir toliau yra sukaupę daugiau galios, kuri pasireiškia pinigų kontrole, nusišalinimu nuo namų ruošos darbų, vaikų auklėjimo, didesne asmenine laisve. (Jamieson, 1998, p.140). Nelygiavertėje partnerystėje gyvenantys individai dažnai net linkę savus santykius vertinti pozityviai. Taigi, tai rodo, jog intymiuose santykiuose ir toliau laikomasi pasaulėžiūros, besiremiančios natūraliu lyčių skirtingumu. L. Jamieson teigimu, intymumo idealai prisideda prie lyčių santykių kaitos tik aukštesniuose visuomenės sluoksniuose. Taip pat kiek mažesnė

lyčių asimetrija, aptinkama neregistruotoje santuokoje gyvenančiose bevaikėse porose. (Jamieson, 1998,1999).

L. Jamieson papildo A. Giddens grynujų santykių modelį, teigdama, jog intymumas nebūtinai turi būti tik emocinio pobūdžio. Meilės santykiuose *instrumentinė intymumo dimensija*, reiškiamą praktiniu partnerių rūpinimusi vienas kitu, dėmesio rodymu, pagalba, asistavimu, yra tokia pati svarbi kaip ir prisirišimo, švelnumo jausmai. Sociologė, teigia, kad daugelio porų tarpusavio santykiuose ir toliau dominuojančiais elementais įvardijamas meilės jausmas bei abipusis rūpinimasis vienas kitu. Taigi, tai atskiros intymumo dimensijos, reiškiamos per praktinę veiklą: davimą – gavimą. Kartu praleistas laikas, uždirbti pinigai, skiriami namų ūkiui, individų traktuojami kaip meilės ir rūpinimosi simbolis. Sociologė taip pat teigia, kad net ir A. Giddens aptariamais atsiveriančiu intymumu pagrįsti grynieji santykiai negali būti sėkmingai vystomi, jei vienas ar abu partneriai jaučia nepatenkintą rūpinimosi jais poreikį. (Jamieson, 1998, p.17).

L. Jamieson pripažįsta, jog tam tikri pokyčiai įvyko *seksualumo* srityje. Ji, kaip ir M. Foucault, mano, jos seksualumas dabar įtraukiamas į viešąjį diskursą. Sekso, seksualumo tema, anksčiau buvusi griežtai išprausta į šeimos instituto rėmus, dabar tampa vieša, plačiai eskaluojama žiniasklaidos priemonių; ryškėja tolerancija seksualinių praktikų įvairovei. Įvertinti seksualumo pokyčius privačioje žmonių gyvenimo sferoje, pasak L. Jamieson, nėra taip paprasta. Tyrimai leidžia pastebėti tik tiek, jog moterys ir toliau linkusios skūstis emocinio intymumo stoka, vyrai – sekso stoka. (Jamieson,1999, Foucault,1999).

Taigi, A. Giddens „grynojo santykio“ teorijoje aiškina poros santykių pokyčius, naująjį santakos meilės idealą priešpastatydama romantinei meilei. Grynojo tipo poros santykiai yra autonomiškai nuo išorinių socialinių ekonominių sąlygų ir motyvų, vienintelė jų egzistencijos prasmė glūdi pačiuose santykiuose. Tai į emocinio pasitenkinimo atpildą orientuoti, reflektiviai organizuojami gilus emocinio intymumo santykiai, kurių trukmę apsprendžia ne išorinės normos ir kriterijai, bet vidinė santykių kokybė. Tai demokratiški santykiai tarp savarankiškų, lygiaverčių, vienas kito individualumą pripažįstančių ir vienas kitu pasitikinčių asmenų. Abipusis atsivėrimas yra pagrindinė šių santykių intymumo dimensija.

Šio modelio kritikai teigia, jog tokio pobūdžio santykiai yra menko išsipareigojimo ir trumpalaikiai. L. Jamieson teigia, jog kai kurie šį santykį aprašantys pokyčiai yra labiau teoretiniai, neatitinkantys realybės, o A. Giddens poros santykių projektą pavadino pernelyg naiviu ir optimistiniu padėties vertinimu. Ji neigia, abipusio atsivėrimo būtinybę poros santykių konstravime, taip pat nesutinka su santykių demokratėjimu, reiškiančiu lyčių lygybės poros įtvirtinimą, teigimu. L. Jamieson A. Giddens grynojo santykio modelį papildo instrumentinio intymumo dimensija, reiškiančio praktinį rūpinimąsi partneriu.

1.4 Aplinkos determinantės

Ankstesniame poskyryje buvo pristatytas A. Giddens grynojo santykio modelis, jo kritika ir siūlomos modifikacijos, pasiūlytos sociologės L. Jamieson. A. Giddens teigia, jog gryniesi santykiai yra tarsi laisvai plūduriuojantys, nepriklausomi nuo išorinio pasaulio socialinių ekonominių sąlygų. Taigi, viena vertus grynasis santykis yra tarsi savarankiškas, izoliuotas dviejų žmonių pasaulis, kuriam nereikalinga išorinė verifikacija ir parama, kita vertus, grynojo santykio partnerystė yra įtakojama ekspertinių sistemų (o gal net nuo jų priklausoma), kurios ir yra išorinio konteksto dalis. Populiariojoje kultūroje susiformavusi atskira sritis – santykių psichologija „kuria žinias apie tarpusavio santykių valdymą (...), formuoja geros partnerystės vaizdinį.“ (Maslauskaitė, 2004, p.89). Iš išorės gaunamos žinios taikomos vidinio poros pasaulio organizavime, tarpusavio santykių konstravime.

Taigi, gryniesi poros santykiai nėra visiškai nepriklausomi nuo išorinio konteksto įtakos. A. Giddens paminėjo ir aptarė tik vieną išorinės aplinkos įtakos intymiems poros santykiams aspektą. Šiame poskyryje pasiremiant simbolinio interakcionizmo, dinaminio kontekstualizmo teorijomis plačiau aptariamas išorinio konteksto vaidmuo poros santykių vystyme.

Šeiminių partnerystės tyrinėtojai teigia, kad poros santykius, pasitenkinimą jais lemia esamas poros tapatumas. O pasitenkinimą teikiantis tapatumas pasiekiamas tik tuomet, kai jį verifikuoja aplinkiniai, kiti socialinių sąveikų tinklo dalyviai.

L. K. Aciteli, S. Rogers ir C. R. Knee *poros tapatumą* apibrėžia kaip suvokiamą savo priklausomybę intymiai diadai, kurią lydi didesnis ar mažesnis vienybės su partneriu jausmas. (Aciteli, Rogers, Knee, 1999). B. Moorefield ir C. Proulx *poros tapatumą* apibrėžia kaip „individualų ir/ arba diadinį savęs-suvokimą, susijusį su poros vaidmeniu ir besiremiančiu Mes - jausmu. Šiuo suvokimu dalijasi abu partneriai, ir jo pagalba apibrėžia kas jie, kaip pora, yra. (Moorefield, 2003).

B. Moorefield pateikdamas *poros identiteto apibrėžimą*, remiasi *simbolinio interakcionizmo* ir identifikacijos teorijomis. Simbolinio interakcionizmo teorija teigia, jog individai visuomenėje įsitvirtina sąlyginai stabilių simbolių pagalba, kurie individams padeda klasifikuoti pasaulį ir vienas kitą. Ši simbolių sistema susieja individus vienas su kitu ypatingu būdu, kurio dėka asmuo apibrėžia savo socialinį vaidmenį ir identitetą (Stryker, 1980).

Identifikacijos teorija teigia, jog per socialines sąveikas individai išmoksta klasifikuoti save ir kitus remiantis turimais vaidmenimis bei statusais; jų pagrindu formuoti elgesio lūkesčius. Tokio pobūdžio lūkesčius P. Burke vadina identiteto standartais. (Burke, 1991). Atliekamo vaidmens ir normatyvinių lūkesčių pagrindu individai projektuoja savo elgesį ir formuoja savo tapatumą.

Pagal P. Burke pasiūlytą saviverifikacijos modelį, socialinės sąveikos metu konkretus asmens identitetas sužadina atgalinę kitų reakciją. Aplinkiniai žmonės konstruoja nuomonę apie vaidmens atlikėją, lygina jį su šio vaidmens standartu. Jei kitų interakcijos dalyvių supratimu, konkretaus

vaidmens atlikėjo tapatumas atitinka to vaidmens identiteto standartą, tuomet šis tapatumas verifikuojamas, nereikalaujant jokių modifikacijų. Tačiau jei konkretus vaidmuo neatitinka pripažinto standarto, tai gali sukelti identiteto standartų pokyčius arba, nepatvirtinto tapatumo žlugimą. Asmuo norėdamas išsivaduoti iš vaidmens neatitikimo sukkelto sielvarto, turi arba keisti savo elgesį taip, kad jis vėl atitiktų jo identiteto standartą, arba pastarąjį keisti taip, kad jis atitiktų dabartinį asmens elgesį. Kita vertus žmogus gali susitaikyti su kankinančiu nepasitenkinimo jausmu, vedančiu į potencialų tapatumo žlugimą. (Moorefield, 2004).

B. Moorefield ir C. Proulx išplėtė identiteto teoriją ir verifikacijos proceso modelį. Jie pasiūlė *poros identiteto sąvoką*, kuris būtų svarstomas poros – verifikacijos procese. Kaip ir originaliame P. Burke saviverifikacijos modelyje, partneriai atlikdami poros dalyvio vaidmenį, patiria grįžtamąją reakciją, siunčiamą aplinkinių interakcijos dalyvių, kuri arba patvirtina poros identitetą, arba jį atmeta. Poros identiteto standarto ir partnerio vaidmens sukurto tapatumo atitikimas vainikuojamas poros tapatumo verifikavimu, tuo tarpu neatitikimas sukelia skausmingą nepasitenkinimą. (Moorefield, 2004).

Taigi, sėkmingas, išorinio konteksto verifikuotas poros tapatumas sąlygoja pasitenkinimą santykiais.

D. Holmberg ir S. MacKenzie tvirtina, jog santykių gerovę sąlygoja ir partnerių *įsivaizduojamas santykių scenarijus (relationship scripts)*, kuris taip pat turi būti verifikuotas išorinio konteksto.

Santykių scenarijus – tai kognityvinės struktūros, apimančios informaciją apie esminius poros santykių įvykius bei jų periodizaciją santykių karjere. Jis gali įtraukti lūkesčius tik esminių santykiams įvykių atžvilgiu, arba gali apimti visą santykių vystimosi istoriją. Šie intymių santykių projektai dažniausiai suvokiami kaip normatyviniai, visuotinai priimtini, kultūrinių principų apibrėžti poros ryšio vystymo modeliai. Santykių scenarijus padeda individams vystyti tolimesnius santykių etapus: numatyti ir projektuoti savo veiksmų eigą, nuspėti būsimą partnerio elgesio modelį, įvertinti ar konkretūs partnerio veiksmai atitinka esamą santykių pakopą. (Holmberg, MacKenzie, 2002).

Kaip teigia, D. Holmberg ir S. MacKenzie, individai linkę savo realius santykius lyginti su normatyviniu santykių apibrėžimu. Šio palyginimo pagrindu asmenys gali įvertinti savo partnerystės kokybę, reguliuoti ją bei daryti esminius būtinus pakeitimus, geriau suprasti vienus ar kitus santykių įvykius. Kaip ir poros identiteto atveju, didesnis realių poros santykių atitikimas bendrosioms normoms ir standartams, sąlygoja aukštesnį pasitenkinimą poros ryšiu. (Holmberg, MacKenzie, 2002).

Išorinio konteksto įtaką poros santykiams aiškina ir *dinaminio kontekstualizmo* teorija. D. Weigel ir D. S. Ballard – Reisch teigia, jog romantiniai poros santykiai yra konstruojami dinaminų ir struktūrinių įtakų aplinkoje. Asmeninės, diadinės, socialinės ir kultūrinės jėgos veikia intymių santykių eigą ir pokyčius.

D. Weigel ir D. S. Ballard – Reisch teigia, jog bet koks individo elgesys yra „įkūnytas“ tam tikrame kontekste. Kontekstas apibrėžiamas kaip kompleksas jėgų, kurios įtakoja ir yra įtakojamos

santykių. Šios jėgos lemia būdą, kuriuo individai konstruoja asmeninius, romantinius santykius. Poros santykiai nėra kuriama vakuume, ją įtakoja partnerių asmeninė patirtis, socialinio tinklo, normų bei sankcijų spaudimas – taigi, praeities ir dabarties kontekstas.

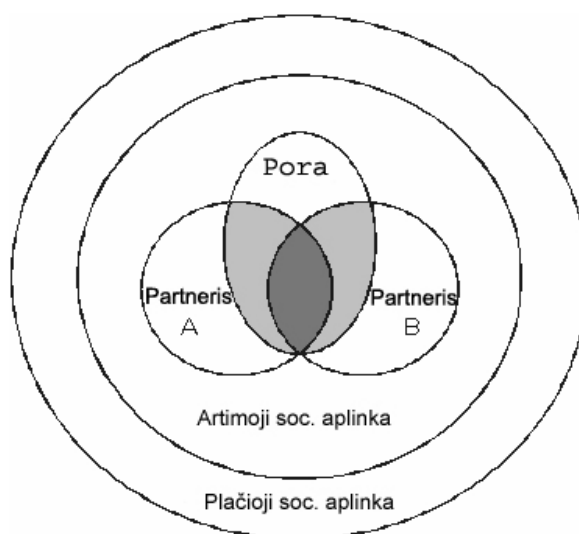
Romantinių santykių modeliai varijuoja ir kinta. Kontekstas, pasak D. Weigel ir D. S. Ballard – Reisch, taip pat: jis yra daugiasluoksnis, persidengiantis, o taip pat dinamiškas ir besikeičiantis.

Romantinių santykių kontekste išskiriamos keturios įtakos sferos: asmeninė, poros, artimiausia socialinė bei plačioji socialinė sferos (žr. 1 paveikslą).

Asmeninę sferą sudaro asmenybės bruožai, tikėjimai, požiūriai, vertybės, lūkesčiai, asmens socializacija bei unikali jo gyvenimo istorija (pvz.: partnerių požiūris į santuokos institutą. Partneris gali manyti, jog santuoka sukuriama vieną kartą gyvenime ir ji turi išlikti nepaisant visų sunkumų, kita vertus asmuo gali būti įsitikinęs, jog nieko smerktino nutraukti nesėkmingus santykius). Ši konteksto sfera partnerių suvokimo bei interpretacijų pagrindu gali įtakoti romantinių santykių konstrukciją.

Poros sferą sudaro trys komponentai. Su individualiąją sfera persidengianti sritis žymi bendrą partnerių supratimą, suvokimą ir sutarimą tam tikrais santykių aspektais (pvz.: abu partneriai sutaria, jog seksualinis suderinamumas yra santuokos sėkmės garantas). Tačiau šalia bendrų požiūrių, partneriai tam tikrais santykių klausimais gali turėti skirtingus individualius ir prieštarigus požiūrius (skirtingas partnerių požiūris į dirbančią žmoną bei motiną). Trečioji diadinės sferos sritis, persidengia su artimiausiąją socialine sfera. Tai yra artimų, bet išorinių santykiams asmenų įtaka (partnerio šeimos suformuotas ir primestas požiūris į tam tikrus santykių aspektus).

Artimąją socialinę sferą sudaro šeimos nariai, artimieji, darbo aplinkos ir kiti socialinio tinklo nariai. Tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai jie gali įtakoti santykius, jų modelį. Romantinius santykius artimieji gali įtakoti sankcionuodami arba paremdami šiuos santykius, legitimuodami pokalbius šių santykių tema arba juos atmesdama, paremdami alternatyvius santykius arba juos pasmerkdami.

Plačiąją socialinės aplinkos sferą konstruoja socioekonominė, kultūrinė, politinė, technologinė įtakos sritys, darančios poveikį normoms ir vertybėms, partnerystės atžvilgiu.

Kiekviena iš aptartų įtakos sferų yra tarsi objektyvas, per kurį pora gauna ir interpretuoja siunčiamą informaciją apie save, santykius ir kontekstą, kuriame gyvena.

D. Weigel ir D. S. Ballard – Reisch teigia, laiko perspektyvoje sąveika tarp poros santykių ir įvairių konteksto sferų transformuojasi atoslūgio ir antplūdžio principu: vienu metu gali būti labai svarbus draugų tinklas, kuris bus pajėgus įtakoti poros santykius, kitu metu partneriai visą dėmesį gali fokusuoti į savo santykių sunkumus, besitęsiančius konfliktus, o dar vėliau poros santykiai gali tapti gana stipriai priklausomi nuo artimiausios socialinės aplinkos (senstančių partnerių tėvų, reikalaujančių priežiūros ir dėmesio). (D. Weigel ir D. S. Ballard – Reisch, 2004).

Taigi, A. Giddens plačiau neaptarė tarpusavio poros ryšių ir išorinio konteksto santykio. Jis teigė ir nagrinėjo tik ekspertinio žinojimo įtaką intymių poros santykių konstravimui. Tačiau poros santykiai nėra laisvai plūduriuojantys, jie priklausomi nuo išorinės aplinkos verifikacijos, taip pat nuo egzistuojančių socialinio kultūrinio žinojimo ir suvokimo formų, kurios įtakoja individų vertybes, požiūrį ir nuostatas į šeimines partnerystę.

1.5 „Emocinio lyčių kontrasto“ vaidmuo intyminiuose poros santykiuose

Pasak A. Giddens, vienas svarbiausių intymios partnerystės pokyčių, o taip pat grynojo santykių bruožų yra emocinio komforto, pasitenkinimo santykiuose pasiekimas. Jis taip pat teigia, jog šis tikslas kaip ir apskritai grynojo tipo partnerystė yra būdingesnė ir lengviau įgyvendinama tos pačios lyties asmenų poroje. Pasiiekti santakos meilės idealą heteroseksualioms poroms, A. Giddens nuomone, kliudo egzistuojanti lyčių asimetrija. Grynojo santykio vertybės yra artimesnės moterims, jos lyginant su vyrais turi didesnę potencialią užmegzti ir vystyti emocinio intymumo poros santykius. Kadangi santykių kitimą didesnio intymumo ir emocinio artumo link A. Giddens laiko progresyviu, tai vyrus, stokojančius gebėjimo vytyti emociniu intymumu grindžiamus santykius, jis laiko šio proceso atsiliekančiais.

Kalbant amerikiečių sociologės F. M. Cancian terminais, tokiu būdu yra taikoma feminizuota meilės samprata, kurioje meilė identifikuojama su emocijų raiška, kalbėjimu apie jausmus – savybėmis, kurios svarbesnės yra moterims, ir kurioms reikšti reikiamus įgūdžius moterys turi dažniau. (Cancian, 2005, p.97).

Feminizuotame meilės modelyje moterys vaizduojamos kaip turinčios daugiau gabumų plėtoti intymius poros santykius. Jų artimų santykių tinklas platesnis, jos labiau linkusios turėti artimą draugą, kuriam galėtų atverti savo jausmus ir išgyvenimus. Moterys labiau linkusios kalbėti apie santykius,

analizuoti juos. Jos išreiškia didesnę emocinį susirūpinimą partneriu, linkusios gilintis į jo vidinį pasaulį bei atverti savąjį. Tuo tarpu vyrai tokias pokalbių temas linkę ironizuoti. Jų verbalinės komunikacijos pagrindą sudaro socialinės arba asmeninių pasiekimų temos. Moteriškosios meilės sampratos išpažinėjai skelbia išvadą, jog moterys išreiškia didesnę susirūpinimą poros santykiais, įneša didesnę indelį ir yra gablesnės juos plėtojant, ypač tuose meilės aspektuose, kurie reiškia jausmų raišką bei jautrumą. Tuo tarpu vyrai tėra formalieji poros dalyviai, neišreiškiantys didesnio susirūpinimo intymiais tarpusavio santykiais. (Rubin, 1983; Hite, 1989; Cancian, 2005).

F. M. Cancian teigia, jog feminizuota meilės samprata yra vienpusiška ir nepilna. Ji teigia, jog egzistuoja dvi intymumo dimensijos poros santykiuose: emocinė ir instrumentinė. Pirmoji būdingesnė ir yra svarbesnė moterims, antroji – vyrams.

Taigi, F. M. Cancian tvirtina, jog vyrai ir moterys puoselėja skirtingus *meilės modelius*. Jų neatitikimai ir skirtumai sąlygoja lyčių nesutarimus poroje. Kaip teigia autorė, dažnai empirinėse studijose skelbiami moterų ir vyrų nesutarimai bei emocinis nesuderinamumas poros santykiuose, tėra šališkų matavimo procedūrų naudojimo pasekmė. Tyrinėtojai, naudojantys moteriškąją meilės sampratą, skelbia išvadą apie vyrų emocinį neįgalumą, nesugebėjimą kurti ir palaikyti romantinius santykius. Tuo tarpu F. M. Cancian siūlo atsisakyti lyčių vertinimo poros santykių analizėje vien dėl to, kad vyrai ir moterys puoselėja netapačią meilės ir poros santykių viziją.

Moteriškajame meilės modelyje poros santykiai siejami su verbale intymia komunikacija, abipusiu partneriu atsivėrimu, emocijų raiška ir noru apie savo santykius pranešti kitiems. (Cancian, 2005).

Vyriškoji meilės samprata - instrumentinė, kurioje intymūs jausmai ir jų raiška siejami su partnerių praktine pagalba vienas kitam, bendru laiko leidimu, dalyvavimu bendroje fizinėje veikloje bei seksu. (Cancian, 2005).

Vyriškoji meilės samprata, priešingai nei moteriškoji, tarpasmeninių poros santykių nesieja su saugumo, komforto poreikių įgyvendinimu. Vyrams poros santykiuose svarbesnė yra praktinė pagalba partneriui, atsakomybė už partnerį, kartu leidžiamas laikas. Intymumas čia nesiejamas su verbale ekspresija, abipusiu atsivėrimu. Moterų partnerių priekaištų, jog vyrai yra užslopinę savo emocijas, atsitvėrę nuo jų savo vidinį pasaulį bei rodantis per mažą dėmesį moterų demonstruojamam intymaus bendravimo poreikiui, vyrai tiesiog nesupranta.

Tipišką vyriškosios ir moteriškosios meilės modelių sankirtą poros santykiuose atkartoja F. Cancian cituojamos sutuoktinių interviu ištraukos: meilės kaip instrumentinės pagalbos sampratą išreiškia sutuoktinis, kaltinamas žmonos komunikacijos stoka: „Ko ji dar nori? Įrodymų? Bet argi ji jų neturi? Negi nerčiausi iš kailio pirkdamas jai visokius daiktus, išlaikydamas šį namą, jei jos nemylėčiau? Dėl ko dar vyras gali daryti tokius dalykus, jei ne dėl meilės savo žmonai ir vaikams. Prisiekiu, aš nesuprantu, ko ji iš manęs nori.“ Tuo tarpu moteriškąją meilės sampratą besivadovaujanti

žmona taiko visai kitokią interpretaciją: „Nepakanka to, kad jis mus išlaiko, mumis rūpinasi. Aš vertinu tai, bet noriu, kad jis dalintųsi su manimi, man reikia, kad jis kalbėtų apie savo jausmus.“ (Cancian, 2005, p.100).

Lyčių meilės modelių skirtumai įtraukia ir seksualinių santykių aspektą. Jei maskulistiniame romantinių santykių modelyje seksas ir meilė, jausmai yra atskirti, tai feminizuota santykių samprata legitmuoja tik meilės jausmais paremtus seksualinius santykius.

Kaip teigia L. Rubin vyrų seksualumas ambivalentiškas: iš vienos pusės, tai tramdimo pastangų objektas, instinktyvus poreikis, kita vertus, seksualinis intymumas dažnai vadinamas vyriškąja meilės raiškos priemone. Vyrų seksualinius santykius suvokia kaip fizinę komunikaciją, suartinančią partnerius: „Mylėjimasis mane priartina prie jos. Tarp mūsų sumažėja emociniai skirtumai. Atrodo, jog fizinis seksas atveria duris mano jausmams, mintims, kurių paprastai negaliu išreikšti.“ (Rubin, 1983, p.104), „Po sekso aš jaučiuosi toks artimas jai ir savo vaikams. Tada mes jaučiamės tikra šeima. Manau, kad nesikalbu su savo žmona labai dažnai, bet po mylėjimosi aš jaučiuosi taip, lyg iš tiesų būčiau su ja bendravęs.“ (Cancian, 2005, p.100).

Taigi, vyrai ir moterys puoselėja skirtingus lūkesčius poros santykiams. Vyrų labiau rūpinasi „santykių sukūrimu ir išlaikymu, neatsižvelgdami į tarpusavio santykių kasdienybės vidinę kokybę.“ (Maslauskaitė, 2004, p.44). Skirtingai nei moterys, vyrai neįsivieja atsakomybės stengtis puoselėti emocinius poros santykių aspektus, meilę jie suvokia fatališkai, kaip magišką ir idealią, kuri arba yra, arba jos nėra. (Cancian, 2005).

Vyrų ir moterų individualias ir tarpusavyje besiskiriančias poros santykių vizijas lemia socialinės lyties savasties skirtumai. Šių skirtumų šaknų ieškoma vyrų ir moterų psichosocialinėje raidoje. Sociologė N. Chodorow teigia, jog moterų identitetas yra sąrašinis, kas reiškia, jog jos save apibrėžia būtent per santykius su kitais asmenimis. Tuo tarpu vyrų identitetas formuojamas kitaip: berniukai jau vaikystėje priverčiami atsiskirti nuo motinos, su kuria sieja glaudus emocinis ryšys ir skatinami identifikuotis su tėvu, su kuriuo dažnai kontaktai būna retesni, nei su mama. Taigi, kaip teigia N. Chodorow, jau vaikystėje pradeda formotis vyrų individualumo ir nepriklausomybės nuo kitų jausmas. (Chodorow, 1978; Giddens, 2005; Rubin, 1986; Maslauskaitė, 2004).

B. Miller mano, jog skirtingi moters ir vyro identitetai susiformuoja įtakojami platesnio socialinio konteksto, kuriame moterys turi mažiau galios, todėl turi būti dėmesingos ir jautrios dominuojančių kitų – vyrų – atžvilgiu. To pasekmėje formuojasi moterų prieraišumo identitetas (jo dėka moterys save yra linkusios apibrėžti per santykius su kitais) bei susietumo su kitais, priklausomybės nuo kitų jausmas. (Miller, 1986; Hite, 1989; Salari, Baldwin, 2002).

Skirtingos vyrų ir moterų savasties sampratos formuoja emocinį lyčių kontrastą, kuris pasireškia ir skirtinguose vyrų ir moterų požiūriuose į tarpasmeninius poros santykius.

F. M. Cancian siūlo atsisakyti vertinimo kalbant apie vyrų ir moterų poros santykių sampratą. Ji siūlo *androgeninės* meilės modelį, kuriame integruojami tiek emocinė (moteriškoji), tiek instrumentinė (vyriškoji) meilės ir poros santykių sampratos. Androgeninės meilės modelyje atsisakoma lyčių poliarizacijos, čia pripažįstami partnerių skirtumai, tačiau jie neredukuojami į kaltinimus vienos ar kitos lyties atstovams. Kalbama apie individualius skirtumus, individualias būdo charakteristikas, kurias gali turėti tiek vyrai, tiek moterys. (Cancian, 1990, p.2005). Partnerių skirtumai legitimuojami ir aiškinami pasitelkiant komplementarumo konceptą. Komplementarus partneris yra tas, kurio asmeniniai poreikiai realizuojami patenkinant kito asmens poreikius. Komplementarumo idėja lyčių skirtumų problemai suteikia pozityvumo atspalvį. Ekspresyvos ir instrumentinės meilės dimensijų sankirta čia vaizduojama ne kaip konfliktas, atnešantis negatyvias pasekmes tarpasmeninių santykių gerovei, bet kaip dviejų viena kitą papildančių jėgų kombinacija, sąlygojanti pasitenkinimą teikiančius intymius santykius. (Cook, Jones, 2002; Horlacher, Miller, Holman, 2004).

Taigi, A. Giddens aprašydamas grynojo santykio modelį teigia egzistuojančią partnerių lygybę, kurioje atsisakoma lyčių poliarizacijos, o poros dalyviai vaizduojami kaip turintys bendrą santykių viziją ir vienodą intymumo poreikį. Visgi, jo modelis remiasi emocinio intymumo dimensija, instrumentinį artumo raiškos būdą laikydamas nepakankamai intymiu. Tokiu būdu poros santykiuose priverligijuojama moteriškoji lytis.

F. M. Cancian kritikuodama feminizuotą poros jausmų sampratą siūlo androgeniškos meilės modelį, kuris integruoja tiek emocinę, tiek instrumentinę intymumo dimensijas. Praktinis rūpinimasis partneriu ir emocinis atsivėrimas tampa lygiaverčiais poros santykius konstruojančiais elementais. Taigi, F. M. Cancian taip pat kaip L. Jamieson grynojo santykio modelį, papildo instrumentinio intymumo dimensija.

2 dalis: VU studentų empirinis tyrimas

2.1 Tyrimo organizavimas

Kiekybinio tyrimo tikslas – analizuoti VU studentų požiūrį į šeimines partnerystę ir jos intymumo dimensijas.

Kiekybinio tyrimo uždaviniai:

- Analizuoti sugyvenimo ir santuokos sudarymo motyvus bei jos atidėjimo priežastis.
- Nustatyti sėkmingos šeimines partnerystės veiksnius.
- Įvertinti išskirtų intymumo dimensijų svarbą poros santykiuose.
- Suformuoti partnerio prioritetinių savybių paveikslą.
- Įvertinti emocinių veiksnių svarbą ir lyginamąjį svorį poros santykių vertinime.
- Analizuoti romantinę ir santakos meilę charakterizuojančias nuostatas.
- Įvertinti socialinių demografinių asmens savybių įtaką požiūriui į šeimines partnerystę bei tarpasmeninių santykių vertinimui.
- Tipizuoti respondentus pagal intymumo dimensijas.

Kiekybinio tyrimo hipotezės:

- Tikėtina, kad poros santykiai suvokiami, pirmiausia, kaip emocinė sąjunga.
- Tikėtina, kad apibrėžiant poros santykius dominuoja santakos meilės dimensijos.
- Vaikiniai ir merginos puoselėja skirtingus lūkesčius poros santykiams.
- Požiūris į poros santykius priklauso nuo tėvų šeimos pavyzdžio.
- Asmens ekonominis statusas įtakoja poros santykių vertinimą.

Tyrimo objektas – Vilniaus Universiteto studentai.

Tyrimo metodas - empiriniam tyrimui atlikti pasirinktas *kiekybinis tyrimo metodas pagal standartizuotą klausimyną* (pateikiamas prieduose).

Respondentai:

Vilniaus Universiteto Teisės, Matematikos ir Informatikos, Istorijos, Medicinos, Gamtos mokslų ir Fizikos fakultetų studentai. Iš viso *apklausta* 307 skirtingų lyčių respondentų (Tiriama visuma N=307). Tyrimo respondentais pasirinkti jaunuoliai todėl, kad tai yra visuomenės sluoksnis, kuris labiausiai reaguoja į vykstančius pokyčius ir naujas šeimines partnerystės tendencijas.

Atranka: Generalinė visuma – VU studentai. 2004/2005 mokslo metų pradžioje čia studijavo 22197 studentai, 15858 dieniniame, 5225 neakivaizdiniame ir 1114 vakariniame studijų skyriuje.. Empiriniam tyrimui nusprendėme atrinkti 300 dieninio skyriaus studentų (tiriama visuma). Pastaruosius atrinkome iš visų VU studentų sąrašo. Tyrimo visuma, tai realus studentų sąrašas, kuris buvo sugrupuotas pagal fakultetus, iš kurio daryta atranka. Visi fakultetai, tyrimų centrai ir institutai buvo suskirstyti pagal sritis: socialiniai (5833 studentai), humanitariniai (2308 studentai), fiziniai (5043 studentai) ir biomedicinos (1305 studentai) mokslai. Neįtrauktas Kauno humanitarinis fakultetas (1369 studentai) patogumo sumetimais. Tinkamų asmenų apklausti buvo 14489 studentai. Pagal tai apskaičiuota, jog reikia apklausti 121 studentą (40%) iš socialinių mokslų, 48 studentus (16%) iš humanitarinių, 104 studentus (35%) iš fizinių ir 27 studentus (9%) biomedicinos mokslų sritis. Taikėme stratifikuotą vienpakopę, atranką.

Apklausa buvo vykdomas nuo 2004 12 10 iki 2004 12 21, Vilniaus Universiteto Teisės, Matematikos ir Informatikos, Istorijos, Medicinos, Gamtos mokslų ir Fizikos fakultetuose.

Klausimynas

Šiame darbe naudojami kiekybiniai duomenys yra surinkti *tarptautinio tyrimo pavadinimu „Jaunimo požiūris į šeimines partnerystę Europos Sąjungos valstybėse“* metu. Šio tyrimo pagrindinis koordinatorius yra Estijos Tartu universiteto Šeimos Studijų Centras (Vadovė: Assoc. Prof. Dagmar Kutsaar ir doktorantė Kairi Kasearu)*.

Tarptautinio tyrimo tikslas – tirti jaunų žmonių požiūrį į šeimines partnerystę Europos lyginamuoju aspektu. Jaunuoliai (studentai) iš įvairių EU šalių buvo pasirinkti respondentais siekiant suformuoti bendrą vykstančių pokyčių „čia ir dabar“ paveikslą, bei atskleisti kultūrinių, socialinių, politinių veiksnių įtaką individų požiūriui į šeimines partnerystę.

Tarptautiniame tyrime dalyvavo aštuoni *Lietuvos sociologai*: šeši bakalauro trečio ir ketvirto kurso studentai ir dvi magistro pirmo kurso studentės. Tyrimo vadovė doc. dr. I. Juozeliūnienė.

Tyrime dalyvaujančių šalių universitetai turėjo teisę pradinį estų klausimyną papildyti savais klausimų blokais. Galutinis Lietuvoje apklausoje taikytas klausimynas susideda iš:

* Tai testinio Estijos Tartu Universiteto vykdomo tyrimo apie šeimines partnerystės idealus dalis. Pirmasis tyrimas buvo atliktas 1970 m., toliau sekė 1979 m. 1989 m. tyrimai, atlikti tuometinėje Socialistinėje Estijos Respublikoje. Taip pat šis tyrimas buvo atliekamas Suomijoje 1972 m. ir 1989 m. Kiek modifikavus klausimyną pritaikant jį nūdienos situacijai Estijos šeimines partnerystės srityje, šis tyrimas buvo pakartotas 2001 m. 2004 metais Tartu Universiteto Šeimos Studijų Centro inicijuoto tyrimo tikslas – atskleisti jaunimo požiūrį į šeimines partnerystę Europos lyginamuoju aspektu, tad dalyvauti šiame tarptautiniame tyrime buvo pakviesti ir Vokietijos Konstanz universitetas, Švedijos Uppsala universitetas, Suomijos Helsinko universitetas, Ispanijos Granada universitetas, Vengrijos universitetas ir Lietuvos Vilniaus universitetas.

1. klausimų bloku, sudarytu Estijos Tartu Universiteto Šeimos Studijų centro:

Pradinis klausimynas apima klausimų blokus, nagrinėjančius šias temas: partnerio pasirinkimas (socialių bei individualių veiksnių įtaką šiam procesui; 1 - 4 kl., 30 kl, 51 kl.); neregistruota santuoka kaip šeiminei partnerystei (įvairiaaspaktė jos samprata bei respondentų požiūris į ją; 13 – 15 kl., 19 – 27 kl., 34 kl., 36 kl.); homoseksualios santuokos (tolerancijos aspektu; 44 – 46 kl.); nuostatos partnerystės atžvilgiu (prioritetai atskiroms partnerystės formoms, partnerystės sudarymas laiko aspektu, veiksniai įtakojantys sėkmingą partnerystę ir kt.; 10 – 12 kl., 24 kl., 28 kl., 38 – 41 kl., 42 kl.).

2. klausimų, kuriuos sudarė Lietuvos Vilniaus Universiteto sociologijos specialybės studentai

Lietuvos studentų papildomų klausimų blokų temos: intymumo dimensijos jaunų žmonių partnerystėje; partnerystė per atstumą (16 – 18 kl.); partnerio pasirinkimo rizika (6 kl., 29 kl., 31 kl.); homoseksualūs santykiai (47 – 50kl.) bei greitoji virtuali pažintis (5, 7 – 9 kl.).

Šio magistrinio darbo autorė parengė klausimus, papildančius pradinio klausimyno klausimų blokus, nagrinėjančius poros santykių, santuokos inicijavimo motyvus; sėkmingos partnerystės determinantus ir bruožus; taip pat partnerio savybių vertinimą. Šie blokai buvo papildyti klausimais, kurių tikslas matuoti intymumo dimensijas, išskirtas remiantis A. Giddens¹ grynojo santykio modeliu bei jo modifikacijomis, pasiūlytomis L. Jamieson² bei F. M. Cancian³.

A. Giddens teorinis modelis remiasi dichotominiu poros santykių apibrėžimu (F. M. Cancian taip pat), t.y. pateikia du istoriškai susiformavusius lyčių tarpusavio santykių idealus, vieną priešpastatydamas kitam. A. Giddens apibrėždamas grynąjį santykį, kuris būdingas santakos meilei, ją priešpastato romantinei meilei (F. M. Cancian androgeninės meilės modelį priešpastato feminizuotos meilės modeliui). Būtent *santakos (arba androgeninės) meilė šių autorių tapatinama su intymumu*, o jį konstruojantys elementai įgyja naują, intymiems poros santykiams būdingą kokybę. Kitaip tariant, romantinė ir santakos meilė turi sankirtos taškus, jas apibrėžia tie patys pagrindiniai kriterijai, tačiau jų kokybinė samprata skiriasi. Ryškiausius romantinės ir santakos meilės idealų skirtumus kuria romantinės meilės orientacija į santuoką (meilės ryčių, seksualinių santykių ir santuokos privalomoji sąjunga) bei šeimos sukūrimą; partnerio idealizavimas ir polinkis į partnerių tapatybių „susiliejamą“; tikėjimas „vieno vienintelio“ mylimojo ir „vienintelės tikros meilės“ egzistavimu bei lyčių asimetrija poros santykio kūrime (poros santykių vystymas tampa moters atsakomybe, moteris turi suvokti jausmus, santykių problemas, rasti tinkamą sprendimą ir jį perduoti vyrui).

¹ Giddens, A. *The Transformation of Intimacy: sexuality, love and eroticism in modern societies*. – Stanford: Stanford University Press, 1992

² Jamieson, L. *Intimacy. Personal Relationships in Modern Societies*. – Cambridge: Polity Press, 1998.

³ Cancian, F. M. *Love in America*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990

Priešingai santuokos meilės modelyje intymus poros ryšys išlaisvinamas nuo santuokos būtinybės; pabrėžiama partnerių priklausomybės ir autonomijos pusiausvyra; atsisakoma „vieno vienintelio“ gyvenimo partnerio bei „vienintelės amžinos“ meilės idėjos, pripažįstant, jog santykiai gali nenusisekti ir būti nutraukti, o sėkmingas ryšys sukurtas su kitu partneriu; poros santykių vystymas tampa abiejų partnerių atsakomybe, kur jie dalyvauja kaip lygiaverčiai individai. Intensyviu romantinės meilės emocionalumą keičia santakos meilės siūlomas atsivėrimo intymumas, grindžiamas verbaline komunikacija, dalijimusi patirtimi, vertybėmis.

Santakos ir romantinės meilės idealus sieja tai, jog abiejuose pateisinamas tik grynas poros santykis, tai yra inicijuotas meilės jausmo, o ne santykiui išorinių interesų, taip pat abiejuose modeliuose šeiminei partnerystei suvokiama kaip emocinė sąjunga, priešingai „tradicinės šeimos“, kaip tik ūkinio vieneto, ūkinės ir socialinės galios tarp kartų perdavimo mechanizmo, sampratai.

Remiantis A.Giddens, L.Jamieson ir F.M.Cancian išvalgomis, aptartomis teorinėje magistro darbo dalyje, pateikiu teorinį modelį šeiminei partnerystei intymumo dimensijų empiriniam tyrimui. Žemiau vardijami intymių poros santykių bruožai/ juos konstruojantys elementai, nurodant jų kokybinį skirtumą nuo neintymių tarpusavio santykių, o taip pat nuo romantinės meilės idealą atitinkančių poros santykių:

- ⇒ *Santykio grynumas.** Intymus poros santykis užmezgamas ne dėl interesų, esančių už jo ribų, o dėl paties santykio. Priešingas intymiam santykiui yra ryšys suprantamas instrumentine prasme - kaip priemonė siekiant kitų tikslų (nepriklausomybės nuo tėvų, ekonominės gerovės ir pan.).
- ⇒ *Emocinis pasitenkinimas.* Tai intymių poros santykių pagrindas, apsprendžiantis santykio trukmę. Emocinio pasitenkinimo nebuvimas tampa priežastimi santykių nutraukimui.
- ⇒ *Reflektyvus santykio valdymas.* Tai nuolatinis savasties jausmo santykiuose vystymas ir palaikymas. Nuolatinis santykių monitoringas, gilinimasis į juos, atsakant į klausimus: „ar viskas gerai?“, „kaip man sekasi?“, „ar santykis teikia pakankamą emocinį atpildą?“, „ar patiriama įtampa ir sunkumai pasiteisina?“
- ⇒ *Įsipareigojimas santykio kokybei.* Tai garantija partneriui, jog santykis bus tęsiamas tol, kol teiks abipusį emocinį pasitenkinimą, bet nebūtinai visą gyvenimą (priešingai nei romantinėje meilėje). Įsipareigojimas intymiam santykiui yra individualus, nereikalaujantis institucinio palaikymo.
- ⇒ *Pasitikėjimas, kuriamas atsivėrimo pagrindu.* Pasitikėjimas intyviame poros santykiuje garantuojamas ne objektyvių išorinių faktorių dėka, o abipusiu partnerių atsivėrimu, asmeninių paslapčių dalijimusi.

* Šie intymių poros santykių bruožai/ elementai išskiriami A. Giddens grynojo santykio modelio pagrindu.

- ⇒ *Pusiausvyros intymumas*. Intymumas neturi tapti partnerių tapatybių susiliejimu, kuriančiu priklausomybės santykį. Atsivėrimas, kaip intymumo prielaida, turi balansuoti su partnerių autonomija, privatumu.
- ⇒ *Partnerių lygybė*. Ji pasiekama pripažinus lyčių lygybę ir tampa prielaida abipusiškumo poros santykio kūrimui. Santykis grindžiamas lyčių asimetrija yra priešingas intymiam poros ryšiui.
- ⇒ *Partnerių atsivėrimas*. Tai abipusis partnerių dalijimasis patirtimis, vertybėmis, norais, lūkesčiais ir jausmais. Viena svarbiausių intymumo dimensijų, padedanti pasiekti pasitikėjimą bei emocinį pasitenkinimą santykiuose.
- ⇒ *Seksualumas*. Intymiuose poros santykiuose seksualiniai santykiai tampa vienu iš intymumo raiškos būdu, įtakojančiu santykių kokybę. Intymiam santykiui priešingame poros ryšyje seksualiniai santykiai siejami tik su reprodukcinė funkcija.
- ⇒ *Santykių valdymas*. Tai yra aktyvus vaidmuo kuriant santykius, santykių dinamikos išsąmoninimas. Priešingai intymiam ryšiui, poros santykis suvokiamas statiškai, fatališkai.
- ⇒ *Instrumentinis intymumas*. Tai praktinis rūpinimasis ir pagalba partneriui. **

Paminėtos intymumo dimensijos yra tarpusavyje persidengiančios, pvz. partnerių abipusis atsivėrimas yra pasitikėjimo, emocinio pasitenkinimo prielaida; emocinis pasitenkinimas tiesiogiai išplaukia iš santykio grynumo sąlygos bei įtakoja išsipareigojimo trukmę; partnerių lygybė, seksualinio gyvenimo kokybė lemia emocinį santykių pasitenkinimą; refleksyvi nuostata į santykį naudojama poros santykių valdyme.

Organizuojat kiekybinį tyrimą nuspręsta atsisakyti *pasitikėjimo* ir *reflektyvaus santykio valdymo* dimensijų matavimo, kadangi jų tyrimas reikalauja dinaminės perspektyvos, gilesnės kokybės analizės, siekiant išmatuoti ne tik šių elementų svarbą poros santykiuose statinėje būsenoje, bet ir įvertinti jų kūrimo būdus, kas ir apsprendžia šių dimensijų kokybinį skirtumą intymiuose ir intymumo stokojančiuose poros santykiuose.

Taigi, galutinę analizės schemą sudaro šios intymių santykių dimensijos (po rodyklės pateikiami kiekvienai dimensijai matuoti skirti klausimai; *ryškesniu šriftu* išskiriami šio magistrinio darbo autorės sudaryti klausimai):

- ⇒ *Poros santykio grynumas* (autonomija nuo išorinių, už santykio ribų esančių motyvų ir interesų) ⇒ 20.1 kl.; 20.7 - 20.9 kl.; 22.2 kl.; 22.6 kl.; 22.8 kl.; 22.10 kl.; 22.11 kl. (instrumentinis poros santykių suvokimas) bei 20.3 kl.; 20.4 kl., **20.11 – 20.13 kl.; 22.13 – 22.15 kl.** (santykio grynumas). (žiūr. Priedai).
- ⇒ *Emocinio pasitenkinimo svarba* ⇒ 20.12 kl., **23.15 – 23.17 kl., 43.1 kl.**

** Šis elementas į intymumo dimensijų schemą įtrauktas A. Giddens grynojo santykio modelį papildant L. Jamieson ir F. M. Cancian išvalgomis.

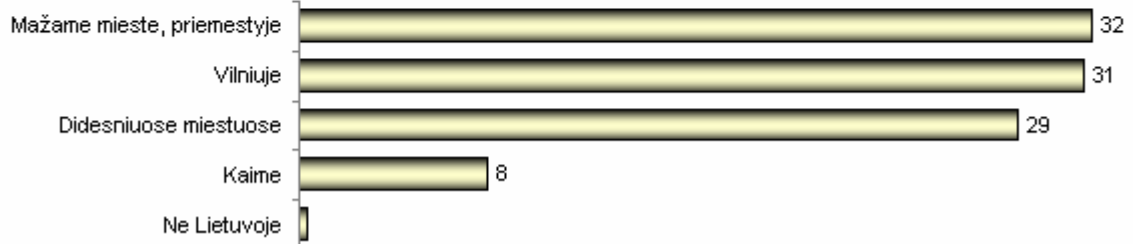
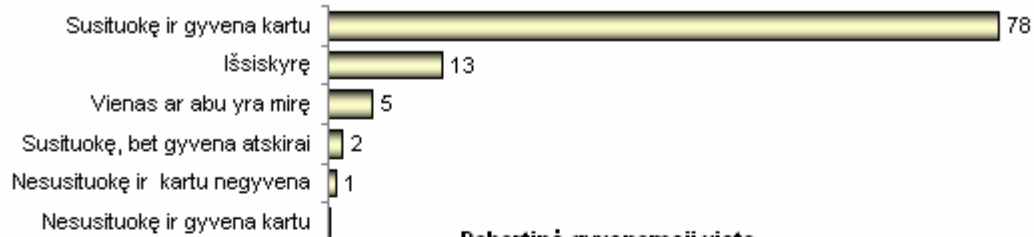
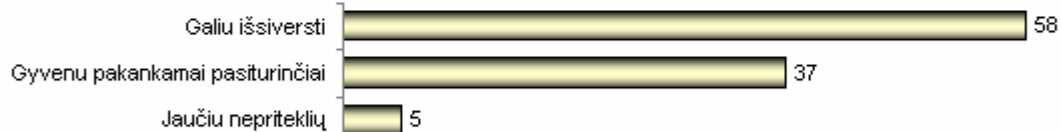
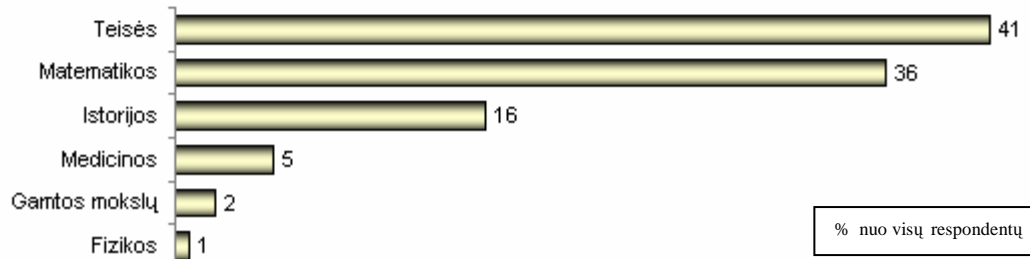
- ⇒ *Įsipareigojimas* ⇒ 13 kl., 24 kl., 34 kl. (per požiūrį į neregistruotas santuokas), 41 kl. (per požiūrį į skyrybas), **22.12** kl.; **22.14** kl.; **23.13** kl.; 23.14 kl. (įsipareigojimo svarba).
- ⇒ *Partnerių autonomija* ⇒ **43.4** kl.; **43.10** kl.
- ⇒ *Partnerių lygybė* ⇒ **2.12** kl.; 22.8 kl.; 42.11 kl.; **43.8** kl.
- ⇒ *Seksualumas* ⇒ 41.21 kl.; **43.5** kl.
- ⇒ *Atsivėrimas* ⇒ 20.4 kl.; **20.13** kl.; 23.17 kl.; **43.2** kl.
- ⇒ *Santykių valdymas* ⇒ 42.22 kl.; **43.3** kl.; **43.6** kl.; **43.7** kl.; **43.9** kl.; **43.11** kl.
- ⇒ *Instrumentinis intymumas* ⇒ 20.5 kl.; **20.11** kl.; 42.11 kl.

Šių dimensijų svarba ir samprata atskleidžiama per respondentų požiūrį į poros santykių, santuokos inicijavimo ir jos atidėjimo motyvus, sėkmingos partnerystės determinantus ir bruožus, partnerio savybių vertinimą, o taip pat per požiūrį į skyrybas bei neregistruotos santuokos sampratą.

Gauti atsakymai į šiuos klausimus buvo analizuojami SPSS statistine programa. Taikant statistinius kiekybinių duomenų analizės metodus, atsakymai į klausimus buvo koreliuojami tarpusavyje bei lyginami pagal socialines – demografines respondentų charakteristikas, tikslu atskleisti statistinę kintamųjų priklausomybę.

2.2 Socio – demografinis respondentų paveikslas

Tyrimo imtis 307 respondentai. $N = 307$. Žemiau pateikiamas grafinis respondentų pasiskirstymas pagal pagrindines socialines – demografines charakteristikas. Respondentų amžius svyruoja nuo 18 metų iki 24 metų, amžiaus vidurkis 20 metų.

Lytis**Tautybė****Kur gyveno prieš įstojant į universitetą****Tėvų santuokinis statusas****Dabartinė gyvenamoji vieta****Ekonominė padėtis****Fakultetas**

% nuo visų respondentų

2.3 Empirinio tyrimo rezultatų aptarimas

2.3.1. Šeiminės partnerystės motyvai

Šioje dalyje analizuojamas jaunimo požiūris į poros sugyvenimo, santuokos ir jos atidėjimo tikslus ir motyvus.

Respondentai buvo prašomi įvertinti kiek yra svarbūs išvardinti motyvai **porai nusprendžiant pradėti gyventi kartu, bet neregistruojant santuokos**. Kiekvienas teiginys, žymintis atskira motyvą buvo vertinamas 4 balų skalėje, kur 1 reiškė „visai nesvarbu“, o 4 - „labai svarbu“.

Faktorinės analizės būdu klausimyne išvardyti motyvai buvo suskirstyti į dvi grupes:

- **emociniai motyvai** („gyventi kartu su mylimu žmogumi“, „turėti artimą žmogų, su kuriuo galėtum dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais“, turėti ištikimą draugą“, „sulaukti pagalbos, rūpesčio“, „praleisti daugiau laiko kartu“, „emociškai jaustis saugiau“, „gyventi visavertį seksualinį gyvenimą“, „sukurti šeimą“, „išvengti vienatvės“).
- **pragmatiniai motyvai**, kuriuose poros santykiai suvokiami kaip instrumentas siekiant kitų, santykiui išorinių tikslų („noras tapti nepriklausomu“, „pabėgti nuo tėvų globos“, „gyventi kartu yra pigiau“, „taip įprasta tarp mano draugų“).

Apklaustos duomenys rodo, jog emociniai poros santykių motyvai jaunimui yra svarbesni, taigi, poros santykiai suvokiami labiau kaip emocinė sąjunga, kurioje tenkinami psichologiniai ir emociniai asmens poreikiai, o ne kaip priemonė siekiant kitų tikslų. {žr. Pav. Nr. 2).

Poros santykiai, inicijuoti meilės, jausmo jaunuolių vertinami palankiausiai, noras gyventi su mylimu žmogumi yra svarbiausias motyvas porai nusprendžiant apsigyventi kartu (80% visų respondentų įvertino šį motyvą kaip labai svarbų). Kiti du svarbiausi motyvai – noras turėti artimą žmogų, su kuriuo galėtum dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais (67%), bei noras turėti ištikimą draugą (52%) – žymi santakos meilės atsiveriančio intymumo dimensiją, artimos draugystės, verbalinio bei emocinio dalijimosi poreikį.

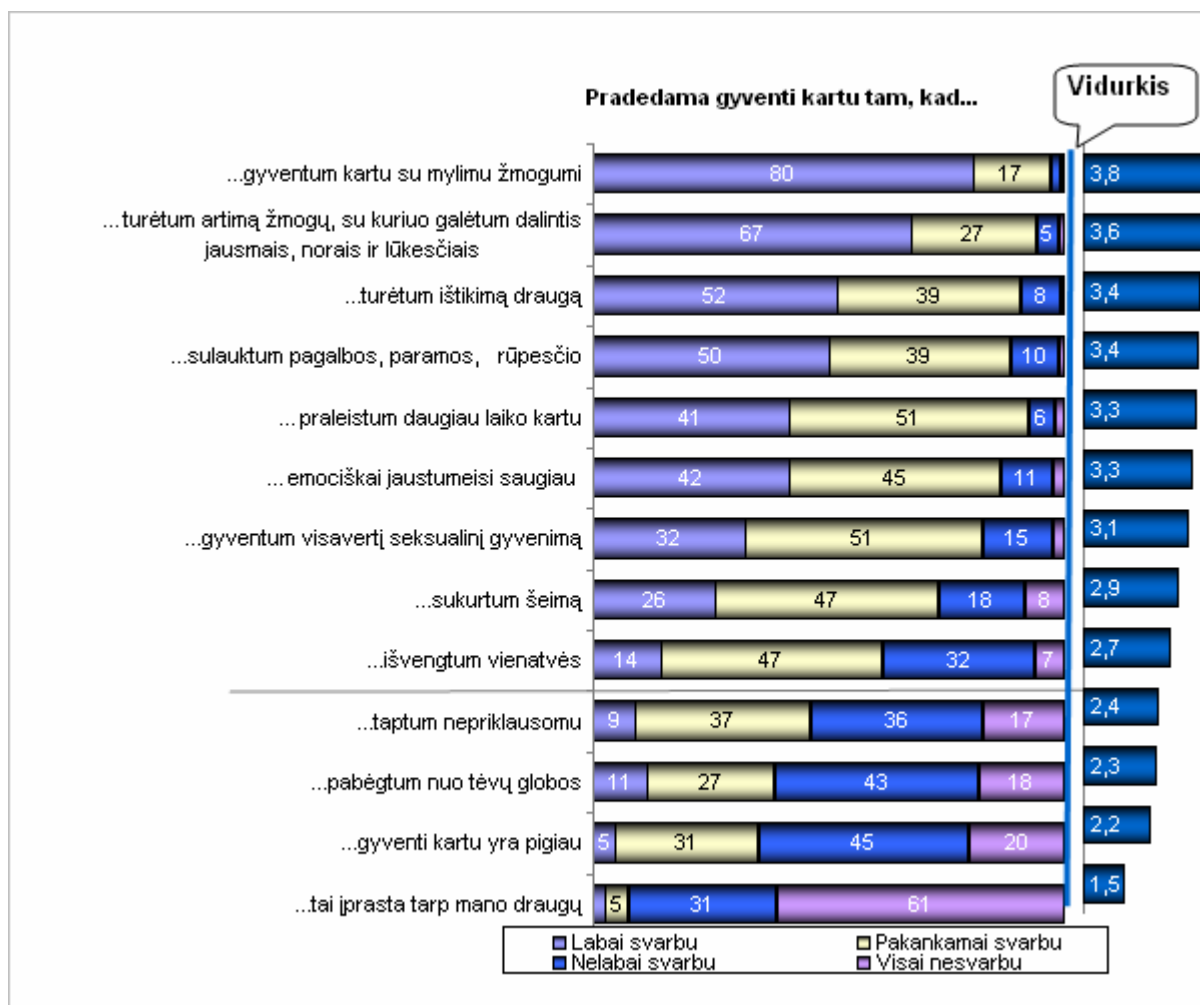
Gana svarbūs motyvai porai nusprendžiant gyventi kartu yra rūpinimosi, pagalbos bei paramos poreikis (50%), noras praleisti daugiau laiko kartu (41%), žymintys instrumentinio intymumo dimensiją.

Romantinės meilės idealą atitinkantys motyvai – noras sukurti šeimą (26%), emocinio saugumo (42%), seksualinių santykių legitimacijos poreikiai (32%), bei noras išvengti vienatvės (14%) tarp emocinių motyvų yra mažiausiai svarbūs.

VU studentai linę skeptiškai vertinti poros santykių pragmatinius motyvus. Pastarieji, skirtingai nei emociniai motyvai, dažniau buvo vertinami kaip nesvarbūs ar net visai nesvarbūs. Rečiau

nei kas dešimtas respondentas mano, jog apsigyvenimas kartu su partneriu gali būti priemone siekiant nepriklausomybės (9%), būdu pabėgti nuo tėvų globos (11%). Dar skeptiškiau respondentai vertina ekonominio pragmatizmo motyvą, teigiantį, jog pora kartu pradeda gyventi, nes taip yra pigiau (5%). Mažiausiai pritariama (3%), o tuo pačiu labiausiai nepritariama (61% visų respondentų mano, jog šis motyvas visiškai nesvarbus) poros sprendimui gyveni kartu sekant bendraamžių, draugų pavyzdžiu.

Taigi tyrimo duomenys patvirtina hipotezę, jog poros tarpusavio poros santykiai tapatinami su emocine sąjunga, užmezgama emocinių motyvų pagrindu, kurių svarbiausias yra meilės jausmas. Duomenys taip pat patvirtina, jog apibrėžiant poros sugyvenimo motyvus dominuoja santakos meilės dimensijos - intymaus atsivėrimo, dalijimosi vidine patirtimi, artimos draugystės poreikiai.

Pav. Nr. 2. "Poros sugyvenimo motyvai"

Klausimo „Dėl kokių priežasčių žmonės, gyvenantys neregistruotoje santuokoje, ryžtasis susituokti“ teiginiai, reiškiantys atskirus santuokos motyvus faktorinės analizės pagalba buvo sugrupuoti į tris motyvų grupes:

- **romantiniai emociniai motyvai** („patvirtinti savo santykių rimtumą“, „kurti bendrą ateitį“, „įsipareigoti mylimam asmeniui“, drauge praleisti visą likusį gyvenimą“), ši grupė taip pat

jungia vaiko legitiminio statuso užtikrinimo poreikį („kad vaikai gimtų santuokoje“, suteikti vaikams bendrą pavardę“).

- **saugumo poreikio motyvai** („jaustis saugiau nei neregistruotoje santuokoje“, „santuoka garantuotų lygias teises ir atsakomybę“, „apsirūpinti materialiai“, „įteisinti seksualinius santykius“).
- **instrumentiniai motyvai**, išoriniai pačiam poros santykiui („iš banko gauti lengvatinę paskolą“, „surengti įsimintiną vedybų puotą, žyminčią bendro gyvenimo pradžią“), kurie taip pat jungia nuolankumą tradiciniams įsitikinimams („įgyti vedusiųjų statusą“, „dėl religinių įsitikinimų“, „dėl tėvų ir giminaičių spaudimo“).

Apklausoje dalyvavę jaunuoliai svarbiausiais santuokos inicijavimo motyvais laiko emocinius poreikius išreikšančius motyvus, tokius kaip noras patvirtinti santykių rimtumą (57% visų respondentų mano, jog tai labai svarbu), kurti bendrą ateitį (54%), išpareigoti mylimam asmeniui (54%). Santuokos motyvas – noras praleisti visą likusį gyvenimą kartu su pasirinktu partneriu atitinka romantinės meilės idealą, tikėjimą „amžina meile“ ir „vieninteliu partneriu“. Šį motyvą labai svarbiu laiko 46% visų respondentų. Visgi, tarp prioritetinių emocinius poreikius išreiškiančių santuokos motyvų, šis veiksnys yra paskutinis. (žr. Pav. Nr. 3).

Svarbiausias motyvas poros santykius įregistruoti oficialiai yra noras, kad vaikai gimtų santuokoje (61%). Santuoka taip pat svarbi ir dėl to, jog ji legitimuoja bendrą tėvų – vaikų pavardę (47%).

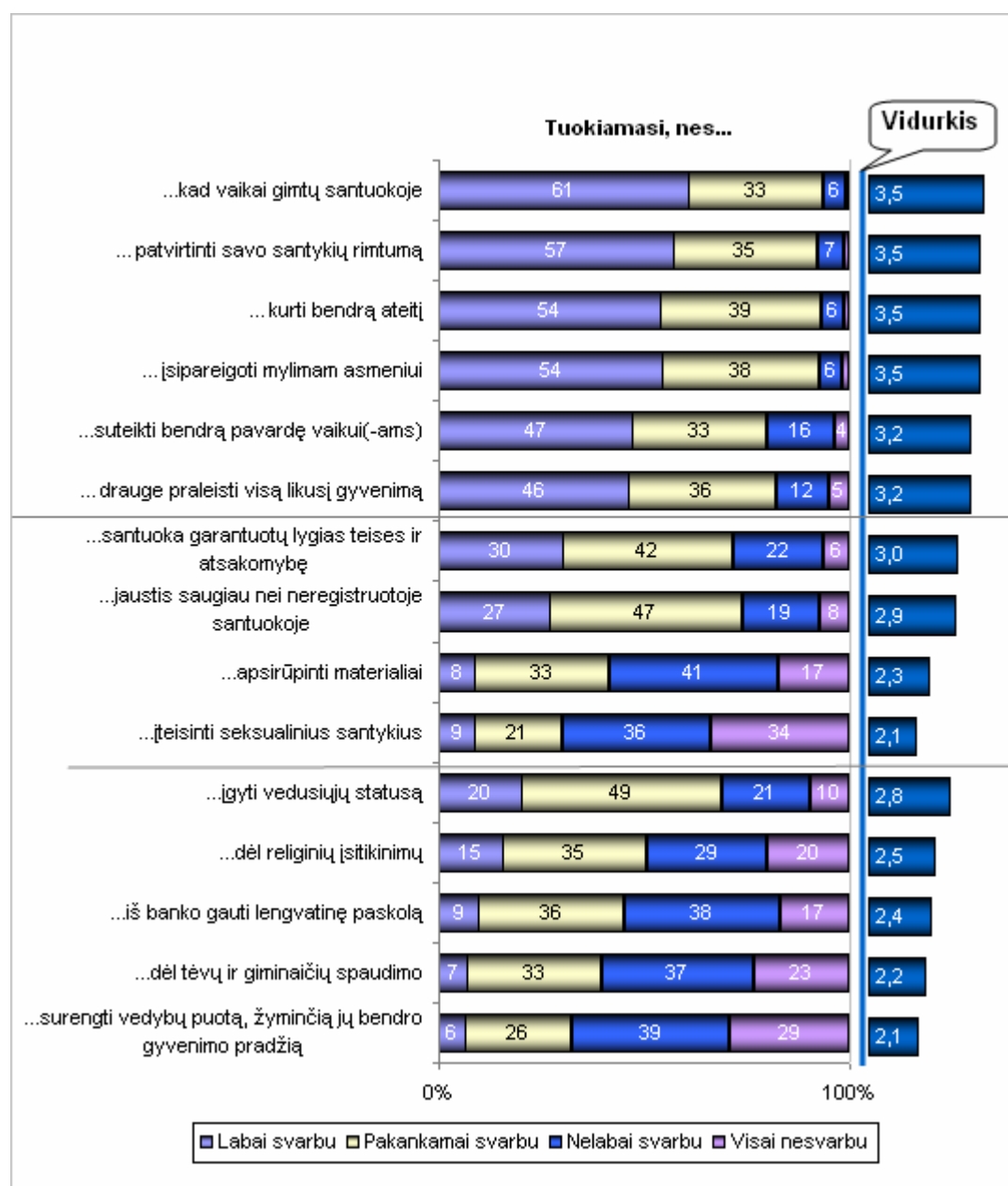
Kiek mažiau svarbūs santuokos inicijavimo sprendime yra saugumo veiksniai. Kas trečias (30%) respondentas mano, jog poreikis garantuoti partnerių lygias teises ir atsakomybę yra labai svarbus motyvas apsisprendžiant oficialiai įteisinti poros santykius. 27% respondentų mano, jog tuoktis verta, nes santuokoje partneriai jaučiasi saugiau nei neregistruotoje santuokoje. Tuo tarpu materialinio saugumo poreikio patenkinimas santuokos pagalba respondentų vertinamas gana skeptiškai, tik 8% apklausoje dalyvavusių jaunuolių mano, jog santykių įteisinimas yra labai svarbus porai siekiant materialiai apsirūpinti. Tik 9% respondentų mano, jog seksualinių santykių įteisinimo poreikis yra labai svarbus santuokos motyvas.

VU studentų nuomone, mažiausiai svarbūs motyvai priimant sprendimą oficialiai įregistruoti poros santykius, yra instrumentiniai, išoriniai socialiniai – ekonominiai motyvai, tokie, kaip įgyti vedusiųjų statusą (20% visų respondentų mano, jog tai yra labai svarbu); dėl religinių įsitikinimų (15%); siekiant gauti lengvatinę paskolą iš banko (9%); dėl tėvų ir giminaičių spaudimo (7%) bei siekiant surengti įsimintiną vedybų puotą, žyminčią poros bendro gyvenimo pradžią (6%).

Taigi, vertindami santuokos motyvus, respondentai vėlgi pirmenybę teikė emocinius partnerių poreikius išreiškiantiems motyvams, mažiausiai svarbiais įvardindami išorinius ekonominius – socialinius motyvus.

Emociniai poreikiai, respondentų nuomone, yra svarbesni ir už saugumo, kurį gali garantuoti oficiali santuoka, poreikį (bendras emocinių motyvų grupės svarbos įvertinimų vidurkis yra 3,4; kai tuo tarpu saugumo poreikius išreikiančių motyvų grupės bendras svarbos įvertinimo vidurkis yra 2,6).

Didžioji dalis respondentų tiki, jog santuoka gali garantuoti partnerių lygias teises ir atsakomybę (72 % su tuo visiškai sutinka ar sutinka). *Viena vertus galima daryti išvada, jog jaunimui partnerių lygybė yra svarbi, jos siekiama, tačiau kita vertus, ta lygybė nėra savaiminė, patys poros santykiai jos negarantuoja, tam reikalinga išorinė legitimacija, išreiškiama registruotos santuokos forma.*

Pav. Nr. 3. „Santuokos motyvai“

Taigi, tyrimo duomenys leidžia daryti tokias išvadas, *santuoką VU studentai suvokia kaip emocinę sąjungą, iniciuojamą savarankiškai ir savanoriškai (ne išorinio artimųjų spaudimo, pageidavimo ar tradicinių įsitikinimų pagrindu), kur pagrindiniai motyvai fokusuojasi į patį partnerių ryšį, jo tvirtumo ir rimtumo pabrėžimą.*

Santuoka ir toliau yra siejama stipria legitimuojančios galios jungtimi su vaiko gimimu. Kitaip tariant, poros sprendimas susilaukti vaikų natūraliai suponuoja santuokos įtvirtinimo būtinybę. Tad, galima teigti, jog santuoka vis dar siejama su tam tikra formalia institucine galia, pajėgia legitimuoti, įpareigoti partnerius, ir tokiu būdu garantuoti saugumą, kurio, jaunimo nuomone, stokoja neregistruota santuoka.

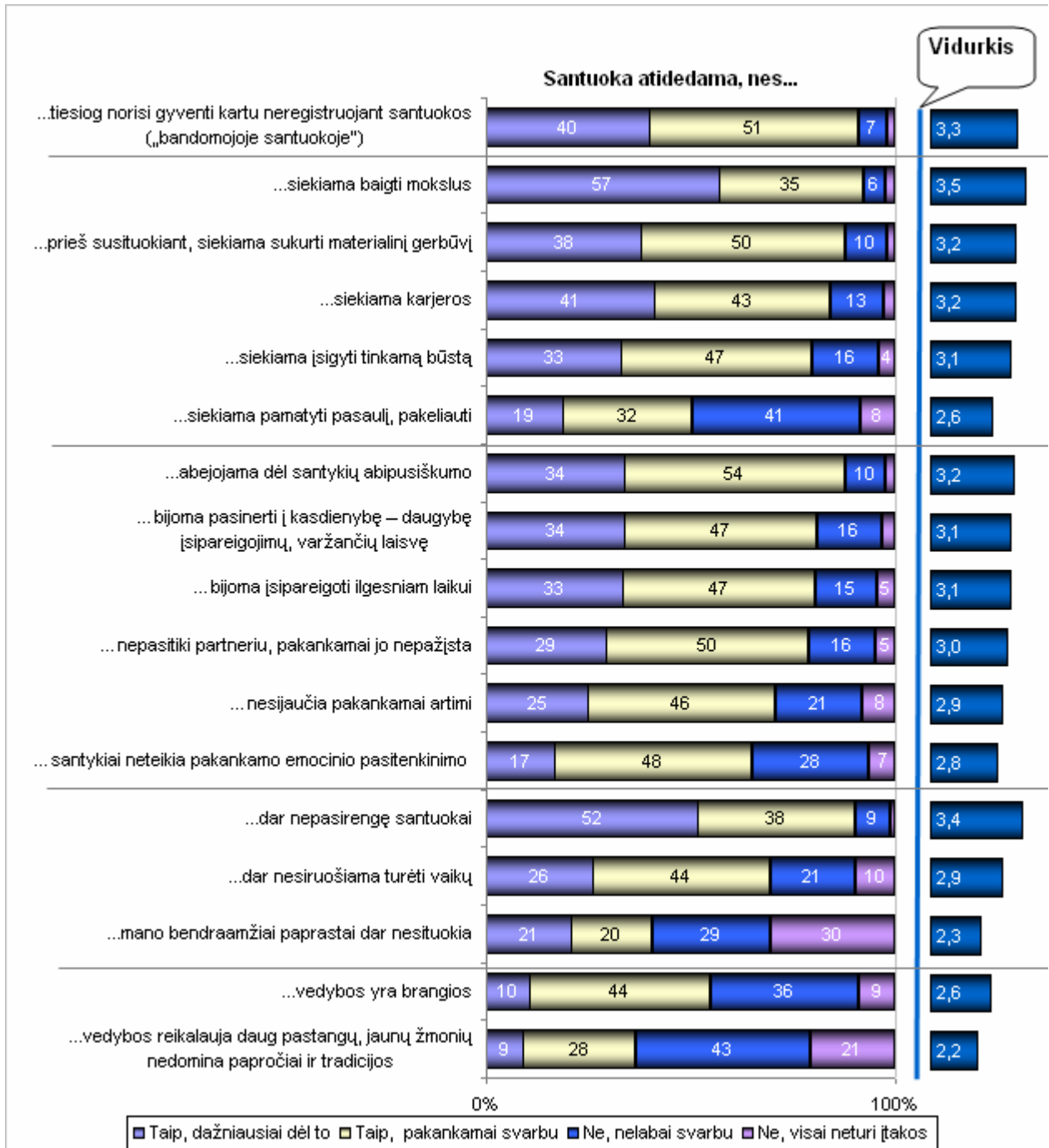
Seksualinis gyvenimas, kaip atskira poros santykių sritis atsiejami nuo santuokos ir vertinami kaip nereikalingi santuokos legitimacijos. Tai santakos meilės modelio nuostata, kuriame, priešingai nei romantinėje meilėje, seksualiniai santykiai egzistuoja kaip savarankiška poros santykių vertybė, nereikalaujanti išorinio institucinio įteisinimo.

Klausimo „**dėl kokių priežasčių santuoka atidedama vėlesniam laikui**“ teiginiai, reiškiantys atskirus santuokos atidėjimo motyvus faktorinės analizės pagalba sugrupuoti į keturias grupes:

- **intymumo, emocinio pasitenkinimo stokos** motyvai („abejojama dėl santykių abipusiškumo“, „bijoma pasinerti į kasdienybę – daugybę įsipareigojimų, varžančių laisvę“, „bijoma įsipareigoti ilgesniam laikui“, „nepasitiki partneriu, pakankamai jo nepažįsta“, „nesijaučia pakankamai artimi“, „santykiai neteikia pakankamo emocinio pasitenkinimo“).
- **nepasirengimo ilgalaikiams santykiams** motyvai („dar nepasirengę santuokai“, „dar nesiruošiama turėti vaikų“, „bendraamžiai paprastai dar nesituokia“).
- **nepasirengimo santuokai dėl „socialinio – ekonominio pagrindo“ nebuvimo** motyvai („siekiama baigti mokslus“, „prieš susituokiant, siekiama sukurti materialinį gerbūvį“, „siekiama karjeros“, „siekiama įsigyti tinkamą būstą“, „siekiama pamatyti pasaulį“).
- **pragmatiniai į vedybų kaštus orientuoti motyvai** („vedybos yra brangios“, „vedybos reikalauja daug pastangų, jaunų žmonių nedomina papročiai ir tradicijos“).
- **noras pagyventi neregistruotoje „bandomojoje“ santuokoje** išsiskyrė kaip atskiras savarankiškas santuokos atidėjimo motyvas.

Vienas svarbiausių motyvų dėl ko santuoka atidedama, respondentų nuomone, yra tiesiog noras pagyventi kartu neregistruotoje santuokoje „bandomojoje santuokoje“ (40 % visų respondentų mano, jog tai dažniausia priežastis). (žr. Pav. Nr. 4).

Pirma pagal svarbą priežasčių grupė dėl ko atidedama santuoka, remiantis Lietuvos jaunimo nuomone, yra tinkamo „ekonominio - socialinio pagrindo“ neturėjimas. 57 % respondentų mano, jog dažniausiai santuoka atidedama todėl, kad partneriai siekia pabaigti mokslus; siekia susikurti materialinį gerbūvį (38 %); siekia karjeros (41 %); siekia įsigyti tinkamą būstą (33 %); siekia pamatyti pasaulį, pakeliauti (19 %).

Pav. Nr. 4. “Santuokos atidėjimo motyvai“

Antra svarbiausių santuokos atidėjimo priežasčių grupė apima intymumo (abipusiškumo, pasitikėjimo, įsipareigojimo) ir emocinio pasitenkinimo santykiuose trūkumą. Svarbiausia iš jų

priežastis atidėti santuoką – abejonės dėl santykių abipusiškumo (89 % visų respondentų šią priežastį laiko svarbia, iš jų 34 % labai svarbia). Panašios svarbos priežastis atidėti santuoką – baimė įsipareigoti, 81 % visų respondentų teigė, jog baimė pasinerti į kasdienybę – daugybę įsipareigojimų, varžančių laisvę yra sviri priežastis atidėti santuoką (34 % iš jų mano, jog tai labai svarbi priežastis), 80 % respondentų pažymėjo, jog ilgalaikio įsipareigojimo baimė gali būti svarbiu motyvu atidėti santykių įregistravimą. Santuokos atidėjimui įtakos taip pat gali turėti pasitikėjimo partneriu stoka, nepakankamas partnerio pažinėjimas (79 % iš jų 29 % mano, jog būtent dėl šios priežasties santuoka atidedama), artumo su partneriu stoka (71 % iš jų 25 % mano, kad tai dažniausia priežastis) bei emocinio pasitenkinimo santykiais stoka (65 % iš jų 17 % mano, jog tai dažniausia priežastis).

Vis dėlto reikia pastebėti, jog santuokos atidėjimo motyvai dėl „socialinio – ekonominio pagrindo“ nebuvimo ir dėl intymumo, emocinio pasitenkinimo stokos, VU studentų nuomone, yra panašios svarbos: jei pirmosios motyvų grupės vertinimo vidurkis yra 3.1, tai antrosios (intymumo stokos) – vertinimo vidurkis 3.0, kas rodo itin nežymų skirtumą, o tuo pačiu abiejų faktorių svarbą.

Likusi santuokos atidėjimo priežasčių grupė – nepasirengimas ilgalaikiams santykiams, jungianti tokius motyvus kaip nepasirengimas santuokai (52 % respondentų mano, jog tai dažniausia santuokos atidėjimo priežastis); dar neplanuojama turėti vaikų (26 %), bei bendraamžiai paprastai dar nesituokia (21 %).

Pragmatiniai, vedybų kaštus įvertinantys motyvai, tokie kaip vedybų brangumas; pastangos, kurių reikalauja vedybos laikomi mažiausiai įtakojančiais vedybų atidėjimo sprendimą.

Apibendrinant, galima pastebėti, jog dauguma išvardytų santuokos atidėjimo motyvų yra vertinami kaip svarbūs arba labai svarbūs. *Tai leidžia daryti prielaidą, jog poros santykių inicijavimas nebūtinai veda į santuokos registravimą. Aukštas santuokos atidėjimo dėl noro pagyventi „bandomojoje“ neregistruotoje santuokoje motyvo vertinimas rodo, jog partneriai linkę vienas kitą „išbandyti“, įsitikinti, jog tai yra tinkamas pasirinkimas.*

Jei kalbant apie santuokos nepatvirtintą poros sugyvenimą, ekonominiai – socialiniai veiksniai, respondentų nuomone, nėra labai svarbūs, tai santuokos atveju, materialinio gerbūvio, tinkamo būsto nebuvimas, nepabaigti mokslai ir nepasiekta karjera yra suvokiami kaip labai svarbios kliūtys santuokai arba bent jau svarbios priežastys jai atidėti. *Sąlyginai galima daryti prielaidą, jog pačius poros santykius VU studentai daugiau mažiau suvokia kaip autonominius nuo išorinių socialinių – ekonominių sąlygų, sieja juos daugiau su emociniu atpildu, tačiau santuoka suvokiama kaip racionalus žingsnis, kuris turi būti paremtas ne vien jausmais, bet ir materialinėmis – socialinėmis garantijomis.*

Santuokos samprata integruoja socialines normines įsipareigojimo reikšmes, kurios paremtos prisiderinimu prie tam tikrų visuomenės lūkesčių asmens biografijai (tikėjimas, jog santuoka turi būti kuriama pabaigus mokslus, įsigijus tinkamą butą) bei individualius, intymumo, poreikius.

2.3.2. Sėkmingos partnerystės veiksniai

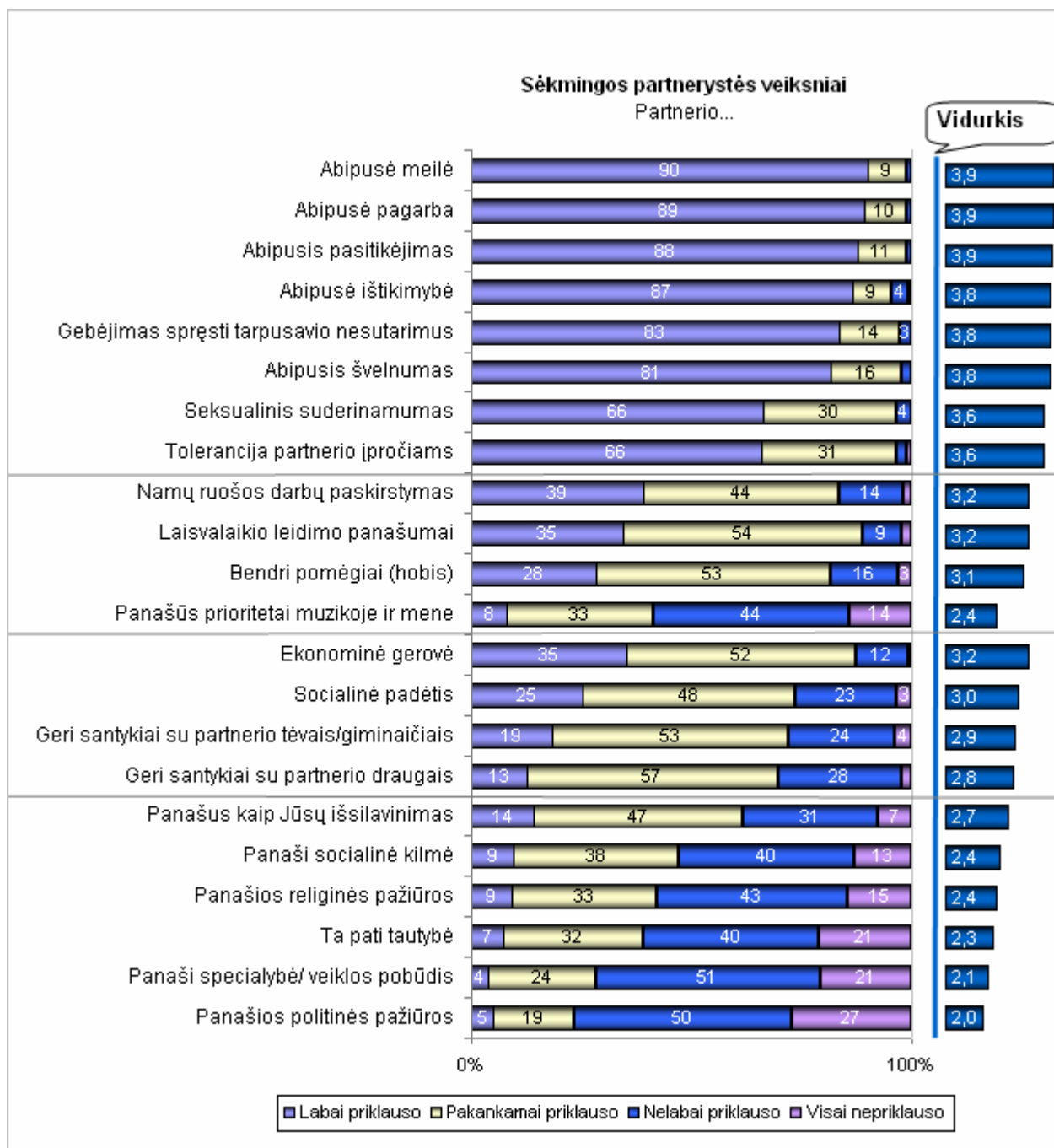
Respondentai buvo prašomi įvertinti **veiksnius, kurie gali įtakoti sėkmingus poros santykius**. 22 alternatyvos išreškiančios skirtingus veiksnius faktorinės analizės būdu buvo suskirstytos į keturias faktorių grupes:

- *intymumo, emocinio lygmens veiksniai* („abipusė meilė“, „abipusė pagarba“, „abipusis pasitikėjimas“, „abipusė ištikimybė“, „gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus“, „abipusis švelnumas“, „seksualinis suderinamumas“, „tolerancija partnerio įpročiams“).
- *išorinio konteksto įtaka, palaikymas* („geri santykiai su partnerio tėvais/ giminaičiais“, „geri santykiai su partnerio draugais“, „socialinė padėtis“, „ekonominė gerovė“).
- *partnerių interesų bendrumas* („laisvalaikio leidimo panašumai“, „bendri pomėgiai“, „panašūs prioritetai muzikoje, mene“), kuris taip pat jungia namų ruošos darbų pasiskirstymą.
- *partnerių socialinės biografijos charakteristikų panašumas* („panašus išsilavinimas“, „panaši socialinė kilmė“, „panašios religinės pažiūros“, „ta pati tautybė“, „panaši specialybė/ veiklos pobūdis“, „panašios politinės pažiūros“).

Apklausoje dalyvavusių respondentų nuomone, sėkmingi poros santykiai daugiausiai priklauso nuo emocinio lygmens veiksnių. Svarbiausi veiksniai yra abipusė meilė (90% visų respondentų mano, jog nuo jos labai priklauso poros santykių sėkmė), abipusė pagarba (89%) abipusis pasitikėjimas (88%), abipusė ištikimybė (87%). Taip pat labai svarbūs yra gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus (83%), abipusis švelnumas (81%) seksualinis suderinamumas (66%) bei tolerancija partnerio įpročiams (66%). (žr. Pav. Nr. 5).

Partnerių interesų bendrumas ir išorinio konteksto įtakos faktoriai yra lygiavertės svarbos (abiejų faktorių vertinimo vidurkis yra 3.0). Svarbiausias šių faktorių veiksnys yra lygiavertis abu partnerius tenkinantis namų ruošos darbų pasiskirstymas, 39% visų respondentų mano, jog šis veiksnys yra labai svarbus sėkmingiems poros santykiams. Kas trečias respondentas mano, jog partnerių laisvalaikio leidimo panašumai reikšmingai įtakoja poros santykius (35%), 28% mano, jog svarbūs gali būti bendri partnerių pomėgiai. Tik 8% respondentų mano, jog poros santykius gali reikšmingai įtakoti partnerių prioritetų mene ir muzikoje panašumas.

Kas trečias tyrime dalyvavęs jaunuolis mano, jog poros santykių sėkmė yra priklausoma nuo išorinio socialinio – ekonominio konteksto (35% jų mano, jog ekonominė gerovė labai įtakoja poros santykius, 25% mano, jog poros santykiai priklausomi nuo partnerių socialinės padėties). Tuo tarpu artimiausios socialinės aplinkos, kurią sudaro partnerio tėvų, giminių, draugų socialinis tinklas, įtaka nėra tokia svarbi: mažiau nei penktadalis visų respondentų mano, jog poros santykių sėkmė priklausoma nuo gerų santykių su partnerio tėvais/ giminaičiais (19%) ar su partnerio draugais (13%).

Pav. Nr. 5. "Sėkmingos partnerystės veiksniai"

Sėkmingos partnerystės veiksnių sąrašo apačioje - partnerių socialinės biografijos panašumo veiksniai. Tarp socialinės biografijos faktų svarbiausias yra partnerių išsilavinimas ir jo panašumas

(14%), visi kiti faktoriai (partnerių socialinės kilmės, religinių pažiūrų, tautybės, specialybės ir politinių pažiūrų panašumas) svarbūs yra mažiau nei 10 % visų respondentų

Taigi, požiūrio į sėkmingos partnerystės veiksnius analizė parodė, jog *emocinio lygmens veiksniai vystant sėkmingus poros santykius yra svarbiausi. Tai leidžia pakartoti ankstesnę išvadą – poros santykiai suvokiami kaip emocinė sąjunga, inicijuojama iš meilės jausmo, kurioje svarbiausias vaidmuo tenka emocinių ir psichologinių asmens poreikių tenkinimui.*

Grynojo santykio intymumo dimensijas matuojantys teiginiai: „abipusis pasitikėjimas“ „gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus“, „tolerancija partnerio įpročiams“ bei „seksualinis suderinamumas“ patenka tarp svarbiausių veiksnių respondentų vertinimų sąrašė. Taigi, emocinio intymumo dimensijos, VU studentų nuomone, yra svarbesnės nei instrumentinis intymumas, reiškiamas laisvalaikio leidimu kartu, pagalba namų ūkio praktikoje, finansiniais indėliais į šeimos biudžetą. Tarp instrumentinių intymumo dimensijų svarbiausia yra partnerių lygybės principą atitinkantis lygiaverčio namų ruošos darbų pasiskirstymo veiksnys.

Svarbus išlieka ir faktorius, žymintis poros ryšio priklausomybę nuo santykių patvirtinimo, gaunamo iš artimiausios partneriams aplinkos (tėvų, giminių, draugų). Taip patvirtindamas teorinėje dalyje (žr. skyrius 1.4) išsakytą tezę, jog poros santykiai, nors ir yra išlaisvinti nuo išorinio socialinių – ekonominių motyvų, tačiau nėra „laisvai plūduriuojantys“.

2.3.3. Grynojo santykio intymumo dimensijų vertinimas

Atsakymai į klausimą „**kokie yra svarbiausi sėkmingos poros bruožai**“ leido įvertinti intymumo dimensijų, būdingų grynojo santykio šeiminei partnerystei, svarbą.

Kas antras (50 %) respondentas mano, poros santykių sėkmė priklauso nuo partnerių gebėjimo vienas kitą suprasti. Kitos dvi dažniausiai pasirinktos sėkmingos poros savybės yra emocinis pasitenkinimas, patiriamas kaip pagrindinis glaudaus kontakto su kitu atpildas (38 %) bei abipusis partnerių atsivėrimas – dalijimasis norais, jausmais ir lūkesčiais (37 %). (žr. Pav. Nr. 6).

Pasak A. Giddens, grynojo santykio intymumas glaudžiai susijęs su seksualumu, seksualinis potraukis ir artumas tampa viena iš partnerių intymumo raiškos priemonių. Tyrime dalyvavę jaunuoliai seksualumo faktorių taip pat vertina kaip reikšmingą ir svarbų konstruojant poros santykius (36 % visų respondentų mano, jog sėkmingoje poroje gyvenančius individus turėtų sieti abipusė aistra bei seksualinis potraukis).

Santykių valdymą žymintys teiginiai VU studentų vertinti skirtingai. Svarbiausias jų, kaip jau ir buvo minėta – gebėjimas vienas kitą suprasti. Daugiau nei kas trečias (33%) respondentas mano, kad poros ryšio sėkmė priklauso nuo abipusių pastangų, dedamų vystant ir palaikant poros santykius, kas ketvirtas (25%) mano, jog sėkmė partnerystėje sąlygojama abipusiai prisiimamos atsakomybės už poros tarpusavio santykius. Reflektyvumas santykio atžvilgiu – santykių analizavimas, problemų

sprendimas - respondentų nuomone, nėra labai svarbus sėkmingiems poros ryšiams: tik 18% jaunuolių mano, jog santykių analizė yra vienas svarbiausių poros sėkmės determinantų. Dar mažiau tikinčių (12%) abipusio partnerių vienas kitam rodomo dėmesio svarba.

Viena svarbiausių santakos meilės prielaidų yra partnerių lygiavertiškumo (vertės ir lygybės) pripažinimas. Vis dėlto daugumos VU studentų nuomone, ši sąlyga nėra labai reikšminga: tik kas penktas (20%) respondentas mano, jog būtent partnerio lygiavertiškumo pripažinimas yra vienas svarbiausių sėkmingos poros bruožų.

Autonominio intymumo dimensija poros santykiuose respondentams pasirodė mažiausiai priimtina. Autonominio intymumo sąlyga – pusiausvyra tarp partnerių privatumo ir atsivėrimo. Autonominijos stoka, kurioje partneriai praranda visišką asmeninę laisvę bei galimybę būti savimi, poros santykius rizikuoja paversti priklausomybės ryšiu. Jei galimybė poroje partneriams išlikti savimi yra svarbi kas ketvirtam respondentui (24%), tai galimybė gyvenant poroje kiekvienam partnerių išsaugoti asmeninę laisvę priimtina pasirodė tik 7% respondentų ir tai, jaunuolių nuomone, yra mažiausiai svarbi charakteristika apibūdinanti sėkmingą porą. Galima būtų daryti prielaidą, jog autonominio intymumo idėja jauniems žmonėms atrodo prieštaringa ar dviprasmiška - partnerių laisvės samprata gali būti siejama su įsipareigojimo stoka bei santykių rizika.

Pav. Nr. 6. „Sėkmingos poros bruožai“

Taigi, sėkmingos poros bruožų analizė, parodė, jog VU studentų nuomone, svarbiausias sėkmingos poros bruožas yra partnerių gebėjimas vienas kitą suprasti. Kitos dvi svarbiausių poros santykių sėkmės sąlygų yra emocinis atpildas ir atsiveriantis intymumas. Tai iš dalies leidžia paneigti teorinėje dalyje aptartą L. Jamieson pastabą, kurioje ji teigė, jog atsiveriantis intymumas nėra svarbiausia intymumo dimensija, sąlygojanti sėkmingus poros santykius. (žr. skyrių 1.3., p. 20). Kita vertus, ši analizė, matuojanti požiūrį, nėra pakankama daryti išvadas apie atsiveriančio intymumo

reikšmę ir svarbą realiai vystamuose poros santykiuose. Respondentų požiūris gali būti įtakojamas ekspertinių sistemų propaguojamo poros santykių įvaizdžio, kuriame atsiveriantis intymumas vaizduojamas kaip universali vertybė.

Kiek mažiau VU studentų vertinama „santykių vadybos“ sąlyga. Ši sąlyga apima dedamas pastangas santykių vystymui, prisiimamą atsakomybę už santykius, santykių analizę ir dėmesio partneriui skyrimą.

Mažiausiai tarp pateiktų intymumo dimensijų vertinamos yra partnerių lygiavertiškumo ir autonomijos išsaugojimo sąlygos. Romantinės ir santakos meilės idealai yra skirtingose šių dimensijų poliuose (skirtingai nei romantinės, santakos meilės modelyje akcentuojama partnerių lygybės ir asmens privatumo išsaugojimo svarba). Taigi, dauguma VU studentų vertindami šias dimensijas linkę vadovautis romantinės meilės idealais.

Apibendrinant, abipusiškumo, atsiveriančio intymumo, abipusio santykių valdymo svarbos pripažinimas leidžia fiksuoti santakos meilės idealo apraiškas VU studentų požiūryje į šeimines partnerystę. Tačiau kitos šio modelio dimensijos – partnerių lygybė ir privatumo išsaugojimas vertinamos atsargiai, kas rodo, jog dar ne visiškai atsisakoma romantinės meilės idealų.

Isipareigojimo dimensija buvo matuojama skyrybų ir neregistruotos santuokos vertinimų pagrindu.

Neregistruotą santuoką Lietuvos jaunimas suvokia daugiau kaip įžanginę partnerystę, partnerių patikrinimo laikotarpį, 80% jų mano, jog neregistruota santuoka – tai galimybė geriau pažinti vienas kitą prieš oficialiai registruojant savo santykius. Didesnė pusė (64%) respondentų mano, jog prieš oficialiai susituokiant pora turėtų pagyventi kartu. Įsitikinus, jog partnerių lūkesčiai vienas kito atžvilgiu pasiteisina, santykiai turėtų būti oficialiai įteisinti. Tik 13% respondentų mano, jog gyvenimas kartu turi prasidėti oficialiu santykių įregistravimu, tai yra santuoka. Tinkamiausias vedyboms amžius, pasak respondentų, moterims yra 25 metai, vyrams – 27 metai. Neregistruotą santuoką kaip atskirą šeimos kūrimo alternatyvą suvokia ir pritaria tik 10% respondentų.

Požiūris į skyrybas patvirtina VU studentų orientaciją į emocinę prasmę komfortabilius poros santykius: net 81% visų respondentų mano, jog jei santuoka yra nesėkminga, geriau būtų išsiskirti. Taigi, jaunuoliai nepitaria besąlygiškai santuokos kaip ryšio „iki kol mirtis išsikirs“ sampratai. Iš dalies tai grynojo santykio modelio idėja, jog santykiai turi tenkinti abu partnerius, patvirtinimas, jei taip nėra santykis neturėtų būti tęsiamas. Pasak A. Giddens, modernioje partnerystėje – grynajame santykiyje – tradiciniai saitai, „net iš pažiūros tokie svarbūs, kaip vaikų turėjimas, jau ne tiek cementuoja patį ryšį, kiek pamažu tampa galimo atsiskyrimo „inerciniais stabdžiais“. (Giddens1991, p.118). Grįžtant prie tyrimo duomenų, tik 8% visų respondentų mano, jog vaikai yra pakankama priežastis atsisakyti skyrybų ir tęsti nesėkmingus santykius. 11% visų respondentų mano, jog skyrybų reiktų vengti bet kokiomis priemonėmis. Liberalėjantis požiūris į skyrybas rodo individų susirūpinimą

savo emocine gerove, pasipriešinimą tradiciniams santykiams būdingam susitaikymui su diskomfortą keliančiais santykiais.

Taigi, tiek požiūris į neregistruotą santuoką, tiek į skyrybas rodo sėkmingų santykių poreikį, susirūpinimą savo emociniu komfortu. Neregistruos santuokos kaip santykių bandomojo laikotarpio traktavimas, rodo įsisąmoniną santykių nesėkmės įmanomumą. Tiek neregistruotos partnerystės, tiek santuokos atveju įsipareigojimas negarantuoja santykių „amžinumo“. Tai įsipareigojimas santykių kokybei, garantija, jog santykiai truks tol, kol teiks pakankamą emocinį atpildą abiem partneriams.

2.3.4. Prioritetinių partnerio savybių portretas

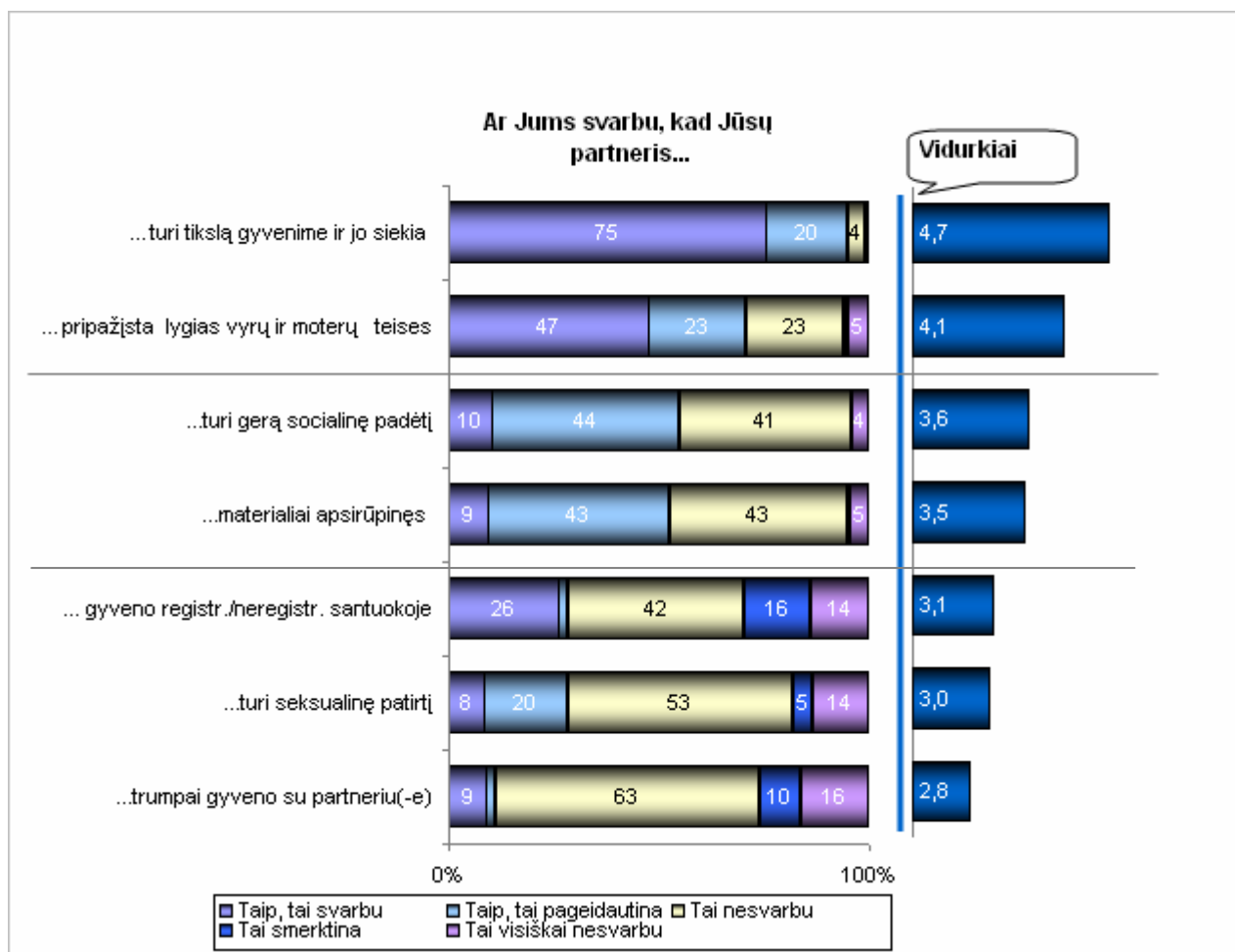
Šiame poskyryje trumpai apžvelgiamos kokios partnerio savybės, respondentų nuomone, yra prioritetingos. Pasak A. Giddens, grynąjį santykį inicijuoti gali tik savarankiški ir priklausomybės santykių neieškantys asmenys. Kryptingumas ir užtikrintumas gyvenime, apklausoje dalyvavusių jaunuolių nuomone, yra svarbiausia ir labiausiai pageidaujama partnerio savybė (75% visų respondentų teigė, jog labai svarbu, kad partneris turėtų tikslą gyvenime ir jo siektų). Kita asmens savybė, charakterizuojanti grynojo santykio dalyvį, yra tolerancija ir lygybės principo poroje, ypač lyties aspektu, pripažinimas. 47% tyrime dalyvavusių jaunuolių teigė, jog labai svarbu, kad partneris pripažintų moterų ir vyrų lygybę, 23% teigė, jog lyčių lygybės pripažinimas yra pageidautina partnerio savybė. (žr. Pav. Nr. 7).

Respondentų nuomonės išsiskyrė vertinant partnerio socioekonominio statuso svarbą: 44 % respondentų pageidautų, kad partneris turėtų gerą socialinę padėtį, 43% pageidautų, kad partneris būtų materialiai apsirūpinęs, panašus skaičius respondentų teigė, jog šios partnerio savybės jiems neturi jokios reikšmės (41% teigė, jog partnerio gera socialinė padėtis yra nesvarbi, 43% - jog nesvarbus partnerio ekonominis apsirūpinimas).

Santakos meilė, priešingai romantinės meilės idealui, nesiremia „amžinos meilės“ bei „vieno vienintelio gyvenimo partnerio“ idėjomis. Grynasis santykis inicijuojamas suvokiant jo trukmės sąlygiškumą bei pripažįstant partnerio autonomiją. Jei romantinės meilės modelyje vertinamas partnerio „skaistumas“, tai santakos meilės samprata besiremiantys asmenys partnerio ankstesnės partnerystės patirtį priima kaip lemiančios reikšmės neturintį faktorių. Dauguma šiame tyrime dalyvavusių jaunuolių taip pat teigė, jog partnerio ankstesnė patirtis poros santykiuose būtų nesvarbi ar net visiškai nesvarbi: 42 % respondentų teigė, jog faktas, jog partneris yra gyvenęs registruotoje ar neregistruotoje santuokoje būtų nesvarbus (14% visiškai nesvarbus), 53% respondentų mano, jog partnerio seksualinė patirtis nėra svarbi (14% visiškai nesvarbi), 63% teigė, jog jiems nesvarbu, jei partneris yra anksčiau gyvenęs su kitu partneriu (16% visiškai nesvarbu).

Partnerį dėl ankstesnės patirties poros santykiuose smerkiančių tarp tyrime dalyvavusių jaunuolių yra mažuma: tik 16 % visų respondentų mano, jog tai, jog partneris anksčiau yra gyvenęs

registruotoje ar neregistruotoje santuokoje yra smerktina, 10% respondentų smerktų jei mylimasis būtų gyvenęs su kitu partneriu. Seksualinės patirties turėjimas yra nepriimtinas dar mažiau žmonių (5%), tuo tarpu kas penktas (20%) teigė, jog partnerio seksualinė patirtis netgi būtų pageidaujama.

Pav. Nr. 7. „Partnerio savybių vertinimas“

Taigi, VU studentai labiausiai vertina partnerio apsisprendimą ir kryptingumą gyvenime. Mažiau svarbios socioekonominio statusą apibrėžiančios savybės. Ankstesnio sugyvenimo patirtis nėra vertinama nei teigiamai, nei neigiamai, ji, galima daryti prielaidą, priimama kaip natūrali ir toleruojama partnerio biografijos dalis. Liberaliausias požiūris yra į partnerio seksualinę patirtį.

Dauguma tyrime dalyvavusių VU studentų taip pat mano, jog lyčių lygybės pripažinimas yra svarbi ar pageidautina partnerio savybė. Požiūriui į partnerių lygybės principą atskleisti respondentai papildomai buvo klausiami šių klausimų „koks, norėtumėte kad būtų partnerio išsilavinimas, lyginant su Jūsų?“, „kokios, norėtumėte, kad būtų partnerio pajamos, lyginant su Jūsų?“. Partnerių lygybė išsilavinimo srityje yra svarbesnė nei partnerių pajamų lygybė. Didesnė pusė (56%) respondentų pageidautų, jog partnerio išsilavinimo lygis būtų tapatus jų išsilavinimo lygiui, kas trečias (31%) teigė, jog partnerių išsilavinimo lygio santykis nėra svarbus. Partnerių pajamų lygybės

pageidautų 18% visų respondentų, kas antras (48%) mano, jog partnerių pajamų santykis nėra svarbus, 27% respondentų pageidautų, jog jų partnerio pajamos būtų aukštesnės, nei jų pačių. Tik 7%, tai yra 8 respondantai vyrai teigė, jog norėtų, kad partnerės pajamos, lyginant su jų, būtų mažesnės.

Taigi, *vertinant partnerių lygybę (teisių, pajamų ir išsilavinimo aspektais) dauguma VU studentų linkę pritari ti lyčių lygių teisių pripažinimo svarbai, tačiau partnerių lygybė išsilavinimo ir ypačingai pajamų prasme, studentų nuomone, nėra tokia svarbi.*

Respondantai taip pat buvo prašomi išranguoti **veiksnius, įtakojančius partnerio pasirinkimą.**

Svarbiausi kriterijai renkantis partnerį, respondentų nuomone, yra *asmens būdo savybės ir jų atitikimas kito poros dalyvio asmeninėms savybėms.* Svarbiausi penki kriterijai renkantis partnerį yra: partnerio charakteris, partnerių tarpusavio suderinamumas ir supratimas, partnerio įpročiai ir elgesys, vertybės ir nuostatos bei patikimumas.

Asmens socialinės biografijos faktai ir demografinės savybės (išsilavinimas, socialinė, ekonominė padėtis, tautybė, rasė, amžius) partnerio pasirinkime yra vidutinės reikšmės faktoriai. (žr. lentelė Nr. 1).

Mažiausiai reikšmingi veiksniai yra partnerio patikimas tėvams/draugams, partnerio sugebėjimas atlikti namų ruošos darbus, bei laiko faktorius (tiesiog atėjo laikas rinktis partnerį), tai yra veiksniai, pasak A. Giddens, turėję reikšmę glaudžių asmeninių ryšių užmezgimui tradiciniuose kontekstuose. (Giddens, 1991).

	Partnerio (-ės)...	Vid. pozicija rangų eilėje (svarbos mažėjimo tvarka)
1	...charakteris	5,0
2	...tarpusavio suderinamumas ir supratimas	6,3
3	...įpročiai ir elgesys	7,0
4	...vertybės ir nuostatos	7,3
5	...patikimumas	7,5
6	...išvaizda	7,8
7	...išsilavinimas	8,2
8	...seksualinis patrauklumas	8,2
9	...amžius	9,7
10	...socialinė padėtis	11,7
11	...orientavimasis į šeimos kūrimą	11,8
12	...geros finansinės perspektyvos/ekonominis saugumas	12,1
13	...tautybė	13,5
14	...rasė	13,6
15	...patikimas tėvams/ draugams	13,6
16	...sugebėjimas atlikti namų ruošos darbus	14,2
17	... tiesiog atėjo laikas rinktis partnerį(-ę)	17,2

Lentelė Nr. 1. „Veiksniai, įtakoiantys partnerio pasirinkimą“

Taigi, galima daryti išvadą, jog *partneris yra suvokiamas ir vertinamas individualizuotai, pagrindinis dėmesys skiriamas partnerio unikaliom savybėm, apibrėžiančiom jo asmenybę (charakteris, vertybės ir nuostatos, elgesys ir kt.). Savybės, apibrėžiančios asmenį kaip tam tikrą*

socialinio vaidmens atlikėją, tam tikros socialinės grupės narį (tautybė, rasė, socialinė padėtis ir kt.) nėra labai svarbios.

Partnerio pasirinkimas yra savarankiškas asmens sprendimas, kuris remiasi asmeniniu vertinimu ir nuomone ir kurio tiesiogiai neįtakoja išorinė socialinė aplinka. Galima daryti prielaidą, jog VU studentai linkę puoselėti subjektyvius, bet ne socialinius lūkesčius partneriui.

2.3.5. Socialinių demografinių charakteristikų įtaka respondentų požiūriui į šeiminę partnerystę

Šiame skyriuje analizuojama nuomonių ir požiūrių į poros santykius priklausomybė nuo asmens socialinių demografinių charakteristikų. Svarbiausi demografiniai veiksniai, įtakoiantys asmens požiūrį ir nuostatas yra *lytis, amžius, tautybė, gyvenamoji vieta*.

Hipotetiškai daroma prielaida, jog nuostatos į partnerystę yra priklausomos ir nuo tėvų šeimos pavyzdžio, taip pat asmeninio sugyvenimo patirties. Taigi į analizę įtraukiami ir *tėvų/ globėjų santuokinio statuso*, bei *partnerio/ sutuoktinio turėjimo/ neturėjimo* kintamieji.

Kadangi A. Giddens savo teorijoje teigė, jog gryniesi santykiai ir jų paplitimas yra priklausomi nuo asmens socialinio – ekonominio statuso, tai į analizę papildomai įtraukiamas ir respondentų *ekonominės padėties* kintamasis.

Lyties įtaka požiūriui į šeiminę partnerystę

Pirmoje magistrinio darbo dalyje aptarta lyčių emocinio kontrasto teorija, kurioje teigiama, jog vyrai ir moterys remia skirtingais meilės modeliais bei intymių tarpusavio santykių supratimu. Moteriškoji meilės samprata buvo įvardinta emocine, kurioje poros santykiai siejami su verbaline intymia komunikacija, abipusiu partneriu atsivėrimu, emocijų raiška ir noru apie savo santykius pranešti kitiems. Vyriškoji meilės samprata - instrumentinė, kurioje intymūs jausmai ir jų raiška siejami su partnerių praktine pagalba vienas kitam, bendru laiko leidimu, dalyvavimu bendroje fizinėje veikloje bei seksu. Naujojo tipo santakos meilės modelis apibūdinamas kaip androginiškas, dvilytis, kuris integruoja abi, emocinę ir instrumentinę, meilės dimensijas. (Cancian, 2005).

Remiantis šio tyrimo duomenimis, buvo konstruojami VU studentų vaikinių ir merginų meilės modeliai, bei tikrinamas jų kontrastingumas ar panašumas.

Saugumo, tiek emocinio, tiek materialaus, poreikio skirtumai sudaro ryškiausią vaikinių ir merginų poros santykių suvokimo kontrastą. Merginos labiau nei vaikinai poros santykius sieja su emociniu saugumu: kas antra (51%) mergina teigė, jog poreikis jaustis emociškai saugiai yra labai svarbus partnerių sugyvenimo motyvas; taip pat manančių vaikinių yra 28% Didesnio saugumo

poreikis, kurio negali garantuoti neregistruoti poros santykiai, merginų (36%) nuomone yra labai svarbus santuokos motyvas. Merginos (37%) lyginant su vaikiniais (20%) dažniau santuoką sieja su partnerių lygių teisių ir atsakomybės garantu, bei saugumo vaikų atžvilgiu įgyvendinimu (72% merginų ir 45% vaikinų mano, jog labai svarbu, kad vaikai gimtų santuokoje; 57% merginų ir 32% vaikinų mano, jog noras suteikti vaikui bendrą pavardę yra labai svarbus santuokos motyvas). Tam tikru saugumo poreikiu gali būti įvardintas ir noras įteisinti seksualinius santykius santuokos būdu, kuris merginoms (26%) yra svarbesnis nei vaikinams (16%). (Priedai. Lentelės Nr. 1- 6).

Merginos (44%) taip pat dažniau nei vaikinai (39%) santuoką sieja su *materialiniu saugumu*. Joms „socialinio – ekonominio pagrindo“ nebuvimas yra svarbesnis santuokos atidėjimo motyvas, nei vaikinams: 42% merginų ir 20% vaikinų mano, jog santuoka dažniausiai atidedama dėl tinkamo būsto stokos, 63% merginų ir 48% vaikinų mano, jog nepabaigti mokslai yra dažniausia santuokos atidėjimo priežastis.

Tyrimo duomenys patvirtina *didesnį moterų emocinio atpildo, intymumo poreikį* poros santykiuose – merginos (75%) labiau nei vaikinai (57%) poros santykius sieja su emocinėmis dalybomis, noru turėti artimą žmogų, su kuriuo galėtų dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais. Emocinio pasitenkinimo santykiuose stoka merginoms (21%) yra svarbesnė santuokos atidėjimo priežastis nei vaikinams (11%). Tyrime dalyvavę vaikinai išreiškė kiek instrumentinį požiūrį į santuoką – beveik pusė (47%) jų mano, jog poreikis gauti lengvatinę paskolą iš banko yra svarbus santuokos motyvas, taip pat manančių merginų yra 28%

Požiūris į skyrybas patvirtina pirmoje darbo dalyje Sh, Hite (Hite, 1989) išsakytą mintį, jog emociškai neįgalius santykius moterys linkusios palikti arba išsiskirdamos, arba emociškai juos apleisdamos. L. Jamieson pasiremama empirinėmis studijomis taip pat teigia, jog moterys praktikoje dažniau inicijuoja skyrybas, nei vyrai. (Jamieson, 1999). Tarp VU studentų skyryboms nesėkmingos santuokos atveju taip pat pritaria daugiau merginų: 88% merginų ir 70% vaikinų. Respondentai vyrai (17%), lyginant su merginomis (4%), labiau būtų linkę vengti skyrybų, jei šeimoje būtų vaikų.

Lyčių kontrastas pastebimas ir *įsipareigojimo* aspektu. Baimė įsipareigoti ilgesniam laikui, kaip santuokos atidėjimo motyvas yra svarbesnis vaikinams (58%) nei merginoms (40%).

Vaikinų ir merginų nuomonės statistiškai reikšmingai skiriasi ir požiūrio į sėkmingos partnerystės determinantus. *Daugiau merginų, nei vaikinų pasitiki tradiciniais poros santykių „ramsčiais“* – partnerio socialine kilme (13% merginų ir 4% vaikinų), ekonomine gerove (41% merginų ir 27% vaikinų) bei artimiausios aplinkos palaikymu (gerais santykiais su partnerio tėvais, giminėmis (23% merginų ir 11% vaikinų) ir draugais (16% merginų ir 7% vaikinų)).

Vaikinų ir merginų nuomonės skiriasi ir vertinant partnerio savybes. Merginų atsakymai patvirtina vyriškąją meilės modelį, kuriame moteris suvokiama kaip priklausoma nuo tam tikrų vyro teikiamų resursų – finansinės paramos, apsaugos. Kas antra mergina (51%) ir kas trečias vaikinai

(35%) pageidautų, jog partneris turėtų gerą socialinę padėtį, būtų materialiai apsirūpinęs (51% merginų ir 31% vaikinių). Vaikinai lyginant su merginomis dažniau teigė, jog šios partnerio savybės jiems yra nesvarbios.

Merginos lyginant su vaikinais jautriau reaguoja į partnerio ankstesnę sugyvenimo patirtį (31% merginų ir 19% vaikinių teigė, jog jiems būtų svarbus partnerio ankstesnės registruotos ar neregistruotos santuokos faktas). Partnerio seksualinės patirties faktas svarbesnis yra vaikiniams, nei merginoms, jei pastarosios sudaro didesnę dalį (26%) tarp teigusiu, jog seksualinės patirties turėjimas yra pageidautina partnerio savybė, tai vaikinių (9%) lyginant su merginomis (2%) yra daugiau tarp, manančių, jog tai yra smerktina.

Bene labiausiai vaikinių ir merginų nuomonės išsiskyrė vertinant partnerio savybę – *pripažįsta vyrų ir moterų lygias teises* – svarbą: merginoms (62%) ši partnerio savybė yra daug svarbesnė nei vaikiniams (25%). Tačiau partnerių lygybė pajamų prasme, merginoms nėra tokia svarbi ir pageidaujama – atvirkščiai, beveik kas antra (43%) jų pageidautų, jog partnerio pajamos lyginant su jų būtų aukštesnės, taip pat manančių vaikinių tėra 3%. Nors tiek vaikinių, tiek merginų dauguma pageidautų, jog partnerio išsilavinimas būtų toks pats kaip jų, tačiau merginų (17%) lyginant su vaikinais (4%) yra daugiau, teigusiu, jog pageidautų, kad partnerio išsilavinimas būtų aukštesnis nei jų pačių.

Vertinant gryniesiems santykiams būdingas intymumo dimensijas, abiejų lyčių svarbiausių *sėkmingos poros charakteristikų trejetukai* identiški – tiek vaikiniams, tiek merginoms svarbiausia sėkmingos poros savybė – *partnerių gebėjimas vienas kitą suprasti*, antroje trečioje vietoje liko *emocinis pasitenkinimas, kurį teikia tarpusavio santykiai*, bei *abipusis atsivėrimas – dalijimasis norais, jausmais ir lūkesčiais*.

Taigi, iš vienos pusės, galima būtų paneigti L. Jamieson tvirtinimą, jog emocinio pasitenkinimo ir atsivėrimo poreikiai nėra tokie svarbūs poros santykiuose, arba yra svarbūs tik moterims. Kita vertus, tyrime dalyvavusių merginų (24%) didesnis, nei vaikinių (15%), pritarimas partnerių lygiavertiškumo svarbai iš dalies galėtų paremti mokslininkės teiginį jog poros santykiai vis dar stokoja demokratiškumo ir lyčių lygybės principų, vyrai vis dar linkę remtis natūraliu lyčių skirtingumo idėja.

Merginos (37%), lyginant su vaikinais (26%) labiau vertina santykių vystymo praktikų, pastangų svarbą. Šią išvadą F. M. Cancian aiškina tuo, jog vyrai meilę suvokia kaip magišką ir idealią, kuri arba yra, arba jos nėra. (Cancian, 2005). Tikėjimas fatališka meile išlaisvina vyrus nuo santykių vystymo poreikio ir atsakomybės.

Taigi, tyrimo duomenys iš vienos pusės patvirtino egzistuojantį lyčių meilės modelių skirtumą. *Merginų poros santykių samprata lyginant su vaikinių labiau emocinė, pagrįsta saugumo, emocijų dalybų bei emocinio pasitenkinimo poreikiais. Kita vertus, būtų klaidinga teigti, jog emocinio lygmens,*

intymumo poreikiai būdingi tik merginoms. Remiantis tyrimo duomenimis, tiek vaikinai, tiek merginos svarbiausiu poros santykių atpildu, bei svarbiausiais poros santykių sėkmės determinantais laiko emocinio lygmens elementus. Lyčių skirtumas šiuo aspektu pasireiškia tik tuo, kad merginoms lyginant su vaikiniais šie veiksniai yra svarbesni (jos tokius santuokos motyvus, kaip noras kurti bendrą ateitį, noras patvirtinti savo santykių rimtumą bei poros santykių determinantus: abipusis pasitikėjimas, pagarba, meilė, seksualinis suderinamumas ir gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus dažniau įvertino kaip labai svarbius, kai tuo tarpu vaikinai - kaip pakankamai svarbius).

Kita vertus tyrimo duomenys rodo, jog instrumentinė poros santykių samprata nėra svetima ir merginoms: jos labiau nei vaikinai linkusios vertinti santuokos teikiamą materialinį saugumą, partnerio socialinį ekonominį statusą.

Lyčių lygybė VU studentėms svarbi yra lygiaverčių teisių ir atsakomybės užtikrinimo prasme, bet ne finansinės lygybės aspektu.

Taigi, šios išvados patvirtina egzistuojančias emocinę ir instrumentinę intymumo dimensijas, tačiau taip pat parodo, kad jos nėra būdingos išskirtinai tik vyrams ar moterims, taigi tai leidžia daryti prielaidą apie daugiau mažiau androginiškos, dvilytės meilės modelio apraiškas.

Amžiaus, tautybės ir gyvenamosios vietos įtaka požiūriui į poros santykius

Kadangi tyrimo visuma amžiaus atžvilgiu gana siaura (18 – 24 metai) ir homogeniška, tai ištirti amžiaus faktoriaus įtaką nuostatų į šeiminę partnerystę gana sudėtinga. Tyrime dalyvavę respondentai buvo suskirstyti į dvi tolygias amžiaus grupes: *asmenys iki 20 metų* ir *asmenys virš 20 metų*.

Didelių skirtumų tarp šių amžiaus grupių jaunuolių nuostatų į šeiminę partnerystę aspektu nėra. *Jaunesni respondentai, lyginant su vyresniais dažniau pritaria įvairiems santuokos atidėjimo motyvams: atidėjimo dėl dar nepasiektos karjeros (47% iki 20 m. ir 25% virš 20 m), dėl nepabaigtų mokslų (61% ir 47%), dėl nepasirengimo santuokai (60% ir 31%), abejonių dėl santykių abipusiškumo (37% ir 25%) bei baimės pasinerti į kasdienybę – daugybę įsipareigojimų, varžančių laisvę (38% ir 24%).* (Priedai. Lentelės Nr. 7 – 10).

Noras *įsipareigoti mylimam asmeniui, patvirtinti savo santykių rimtumą* yra svarbūs santuokos motyvai abiems amžiaus grupėms, tačiau respondentai iki 20 metų, lyginant su vyresniais, dažniau šiuos motyvus įvertino kaip labai svarbius, kai tuo tarpu vyresni respondentai – kaip pakankamai svarbius. (Priedai. Lentelė. Nr. 9). Tam tikrą saugumo poreikį reikšiantis noras, jog *vaikas gimtų santuokoje* svarbesnis yra jaunesniems respondentams (65%), nei vyresniems (51%).

Asmenys iki 20 metų (88%) lyginant su vyresniais (72%), taip pat labiau pritaria, jog sėkmingus poros santykius lemia partnerių *gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus*.

Dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų yra lietuviai (87%), likusių tyrimo visumos dalį sudaro 5% rusų, 6% lenkų ir 2% kitų tautybių respondentai. Siekiant didesnio statistinio patikimumo respondentai buvo suskirstyti į dvi grupes: lietuvius ir kitos tautybės asmenis. (Priedai. Lentelės Nr.11 - 15).

Lietuviai lyginant su kitų tautybių respondentais labiau poros santykius sieja su emociniu atpildu. Daugiau lietuvių, nei kitų tautybių asmenų pritaria tokiems poros sugyvenimo motyvams kaip: noras gyventi kartu su mylimu žmogumi (85% lietuvių ir 53% kitos tautybės respondentų), noras sulaukti pagalbos, paramos ir rūpesčio (53% ir 28%) bei emocinių dalybų poreikis, išreiškiamas noru turėti artimą žmogų, su kuriuo galėtum dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais (70% ir 53%).

Lietuviai lyginant su kitų tautybių respondentais labiau poros santykių sėkmę sieja su šiomis emocinio lygmens sąlygomis: gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus (86% lietuvių ir 70% kitos tautybės respondentų), abipusis švelnumas (83% ir 68%), abipusė meilė (91% ir 80%), pasitikėjimas (89% ir 80%), pagarba (90% ir 85%) ir ištikimybė (89% ir 72%). Tuo tarpu kitų tautybių jaunuoliai labiau nei lietuviai tiki partnerių *vertybinio ir idėjinio panašumo* įtaka poros santykiams (prioritetu muzikoje ir mene bei politinių pažiūrų panašumas).

Taigi, lietuvių tautybės VU studentai, lyginant su kitų tautybių studentais, poros santykius labiau sieja su emocine sąjunga, intymumo poreikiu.

Gyvenamosios vietos* aspektu nuostatos šeiminei partnerystę skiriasi neženkliai. Labiausiai išsiskiria iš *didmiesčių ir kitų didesnių miestų* kilusių respondentų nuomonė. Pastarieji (16%) lyginant su respondentais, kilusiais iš kitų vietovių, labiausiai pritaria nuomonei, jog poreikis *įteisinti seksualinius santykius* yra labai svarbus santuokos motyvas, taip pat jie (77%) labiausiai pritaria partnerių *seksualinio suderinamumo* svarbai vystant sėkmingus poros santykius. Šio faktoriaus svarbai poros santykiuose labiausiai nepitaria iš kaimo kilę respondentai (14%).

Iš kaimo vietovių kilę respondentai jautriausiai reaguotų į partnerio ankstesnių poros santykių patirtį: jų (22%) lyginant su respondentais, kilusiais iš kitų miestų, yra mažiausiai tarp teigusių, jog partnerio ankstesnės partnerystės patirtis nėra svarbi, tačiau daugiausiai (22%) tarp teigusių, jog toks partnerio biografijos faktas būtų smerktinas. (Priedai. Lentelės Nr. 25 – 28).

Tėvų santuokinio statuso ir asmeninės partnerystės patirties įtaka požiūriui į poros santykius.

Požiūris į šeiminei partnerystę priklausomai nuo respondentų tėvų santuokinio statuso skiriasi neženkliai. Jaunuoliai užaugę šeimoje, kurioje *tėvai niekada nebuvo susituokę ir niekada negyveno kartu*, lyginant su respondentais užaugusiais kitokio pobūdžio šeimose, *mažiausiai linkę į poros santykius žvelgti instrumentiškai*, t.y. mažiausiai poros santykius sieja su materialiniu atpildu,

* šioje duomenų analizėje naudojamas respondentų gyvenamosios vietos iki įstoiant į universitetą kintamasis.

pagalbos, paramos ir rūpesčio gavimu – (nesusituokusių ir niekada kartu negyvenusių tėvų vaikai labiausiai (67%) nepritarė teiginiui, jog pora pradeda gyventi kartu tam, kad sulaukti pagalbos ir paramos; taip pat jie daugiausiai (100%) nepritarė tokiam santuokos tikslui kaip noras apsirūpinti materialiai. Šiems jaunuoliams, lyginant su kitais, taip pat mažiausiai rūpėtų partnerio gera socialinė padėtis (100% jų teigė, jog tai būtų nesvarbu arba visiškai nesvarbu).

Partnerio gera socialinė padėtis svarbiausia būtų jaunuoliams, kurių tėvai yra susituokę, bet gyvena atskirai (40%). Jiems lyginant su kitais labiausiai priimtinas materialinio apsirūpinimo santuokos motyvas (20%). Tačiau jie sudaro didžiausią dalį tarp teigusių, jog noras patvirtinti savo santykių rimtumą nėra labai svarbus santuokos motyvas (40%). Jaunuoliai, kurių tėvai susituokę, bet negyvena kartu, mažiausiai pritaria nuomonei, jog kartu gyventi yra pigiau ir jog tai yra svarbus poros sugyvenimo motyvas (100% jų mano, jog tai nėra svarbi priežastis).

Jaunuoliai, kurių vienas arba abu tėvai yra mirę, lyginant su kitais respondentais daugiausiai pritarė teiginiui, jog noras kurti bendrą ateitį (13%), ar noras patvirtinti savo santykių rimtumą (13%) yra visiškai nesvarbūs santuokos motyvai.

Susituokusių ir kartu gyvenančių tėvų vaikai, lyginant su kitais labiausiai poros santykius sieja su emocinėmis dalybomis: jie (95%), ypač lyginant su respondentais, kurių tėvai išsiskyrę (85%), labiau pritaria, jog partneriai pradeda gyventi kartu tikslu turėti artimą žmogų, su kuriuo galėtų dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais. (Priedai. Lentelės Nr. 21 – 24).

Taigi, duomenys leidžia daryti išvadą, jog tėvų šeimos pavyzdys kažkiek įtakoja respondentų požiūrį į poros santykius, tad hipotezė, teigianti požiūrio į šeiminę partnerystę priklausomybę nuo tėvų šeimos pavyzdžio priimama.

Asmeninė poros santykių patirtis kažkiek įtakoja nuostatas į poros santykius. *Respondentai turintys partnerį, lyginant su jaunuoliais, neturinčiais partnerio, labiau pritaria į emocinį atpildą orientuotiems poros sugyvenimo motyvams: 95% turinčių partnerį ir 85% neturinčių partnerio pritaria, jog noras sulaukti pagalbos, paramos ir rūpesčio yra svarbus poros sugyvenimo motyvas; kad noras praleisti daugiau laiko kartu yra svarbi poros sugyvenimo priežastis pritaria 97% turinčių partnerį ir 89% neturinčių; emocinių dalybų poreikio svarbai (norą turėti artimą žmogų, su kuriuo galėtų dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais) pritarė 99% turinčių partnerį ir 91% jo neturinčių respondentų.*

Jaunuoliai, turintys partnerį, lyginant su vienišais, dažniau pritarė santuokos atidėjimui dėl materialinio gerbūvio stokos (96% ir 83%) ir nepasiektos karjeros (87% ir 83%). Jie (64%), lyginant su partnerio neturinčiais jaunuoliais (49%), taip pat labiau pritarė santuokos atidėjimui dėl vedybų brangumo. Tačiau baimė *įsipareigoti ilgesniam laikui*, skatinanti atidėti santuoką, reikšmingesnė yra partnerio neturintiems respondentams (86%), nei ji turintiems (77%).

Jaunuoliai, turintys partnerį labiau pritaria nuomonei, jog poros santykių sėkmei yra svarbus partnerių socialinės biografijos panašumas: partnerių ta pati tautybė (47 % turinčių partnerį ir 34 % jo neturinčių pritaria šio veiksnio svarbai), panašios politinė pažiūros (28 % ir 21 %), o taip pat socialinė padėtis (84 % ir 67 %).

Skyrybų baimė būdingesnė vienišiams respondentams, jie (14 %) labiau pritarė teiginiui, jog skyrybų reiktų vengti visomis priemonėmis, taip pat manančių tarp partnerį turinčių jaunuolių tėra 5 %, jie labiau nei vieniši, pritaria, jog nesėkmingos santuokos atveju skyrybos yra priimtinas sprendimas. (Priedai. Lentelės 16 – 20).

Taigi, partnerį turintys VU studentai labiau vertina emocinį santykių teikiamą atpildą, jie labiau linkę įsipareigoti, bet tuo pačiu suvokia santykių trukmės sąlygiškumą. Galima daryti prielaidą, jog partnerį turinčių ir jo neturinčių jaunuolių nuomonių skirtumai atspindi nuostatų ir realaus elgesio skirtumą. Jei poros neturintys jaunuoliai labiau linkę neigti socialinių veiksnių svarbą, tai partnerį turintys studentai labiau pripažįsta partnerio socialinės biografijos svarbą.

Ekonominės padėties įtaka požiūriui į šeiminę partnerystę

A. Giddens kalbėdamas apie intymių poros santykių pokyčius, neteigia, jog ši transformacija yra universali ir globali. Grynųjų santykių modelis yra priklausomas nuo sociokultūrinio, ekonominio konteksto; jis būdingesnis potradicinėms pažengusioms kapitalistinėms Vakarų visuomenėms. Lygmuo, kuriuo poros santykiai kinta ir panašėja į grynuosius santykius taip pat priklauso nuo žmonių socioekonominio statuso, pozicijos visuomenėje. A. Giddens teigia, jog asmenys, užimantys aukštesnę socioekonominę poziciją yra pajėgesni vystyti grynųjų santykių tipo partnerystę.

Šiame tyrime dalyvavę jaunuoliai buvo prašomi įvertinti savo ekonominę padėtį, tokiu būdu respondentai buvo suskirstyti į tris grupes: „pasiturinčius“, „galinčius išsiversti“ ir „jaučiančius nepriteklių“.

Asmenys, jaučiantys ekonominę nepriteklių, labiau yra priklausomi nuo religinių įsitikimų poros santykiuose: absoliuti dauguma jų (87%), mano jog būtent religiniai įsitikinimai paskatina partnerius įregistruoti savo santykius oficialiai, palyginimui, taip pat manančių yra 48% tarp pasiturinčių ir 49% tarp vidurinio ekonominio statuso respondentų. Mažiausiai pasiturintys respondentai taip pat labiausiai (73%) tiki partnerių religinių pažiūrų bendrumo svarba vystant sėkmingus poros santykius (taip pat manančių tarp pasiturinčių respondentų yra 43% ir 38% tarp vidurinio ekonominio statuso).

Blogiausiai savo ekonominę padėtį įvertinę respondentai, lyginant su kitais, mažiausiai pritaria emocinių veiksnių svarbai poros santykiuose: 60% jų mano, jog labai svarbus motyvas porai apsigyventi drauge yra noras gyventi kartu su mylimu žmogumi, palyginimui, taip pat manančių tarp pasiturinčių respondentų yra 85%; abejojančių abipusės meilės, seksualinio suderinamumo ir gebėjimo spręsti tarpusavio nesutarimus svarba vystant sėkmingus poros santykius daugiau yra tarp

neturtingiausių respondentų (atitinkamai po 13%, 27% ir 20%) nei tarp pasiturinčių jaunuolių (atitinkamai po 0%, 1% ir 2%). Tačiau mažiausiai pasiturintys respondentai (80%), lyginant su turtingesniais (68% ir 56%), labiausiai tiki partnerių išsilavinimo panašumo svarba vystant sėkmingus poros santykius.

Jaučiantiems nepriteklių jaunuoliams, lyginant su turtingesniais, labiausiai priimtinas santuokos atidėjimo motyvas dėl to, kad vedybos reikalauja daug pastangų, o papročiai ir tradicijos jų paprasčiausiai nedomina (67%), tarp pasiturinčių respondentų taip pat mano kas trečias (33%).

Blogiausiai savo ekonominę padėtį įvertinę jaunuoliai labiausiai neabejingi ir partnerio socioekonominiam charakteriui – kas trečias (33%) jų teigė, jog materialinis apsirūpinimas yra labai svarbi partnerio charakteristika, o partnerio socialinė padėtis yra labai svarbi vystant sėkmingus poros santykius.

Grynujų santykių dalyviui būdinga savybė – tikslo turėjimas ir jo siekimas – labiausiai svarbi yra vidutinio ir aukštesnio ekonominio statuso jaunuoliams (po 96%). (Priedai. Lentelės Nr. 29 – 32).

Taigi, tyrimo duomenys patvirtina nuostatų į šeiminių partnerystę priklausomybę nuo individų ekonominio statuso – turtingesni asmenys linkę reikšti didesnę susirūpinimą emociniu santykių komfortu.

2.3.6. Respondentų tipizacija pagal intymumo dimensijas

Pagal respondentų išreikštus intymumo dimensijų vertinimus, tyrime dalyvavę jaunuoliai skirstomi į „pritariančius“ konkrečiai intymumo dimensijai ir „nepritariančius“. Atsižvelgiant į prioritетines intymumo dimensijas, atskleidžiama respondentų požiūrio į poros santykius specifika. Respondentų, vertinančių konkrečią intymumo dimensiją, požiūris į poros santykius aprašomas lyginant jį su respondentų, kurių tos pačios dimensijos vertinimai yra žemi, požiūriu. Aptariami tik statistiškai reikšmingi skirtumai, kurie fiksuojami T – testo nepriklausomoms imtims kriterijaus pagalba.

Į šią analizės dalį neįtraukiama santykių grynumo dimensija (žr. psl. 32 – 33), kadangi šiame magistro darbe laikomasi nuomonės, kad tik gryni, tai yra, nepriklausomi nuo išorinių poros ryšiui ekonominių - socialinių sąlygų ir motyvų, santykiai yra intymūs.

Partnerių autonomijos dimensija. Respondentai pritariančios autonomijos principui poros santykiuose yra tie, kurie teigė, jog vienas svarbiausių sėkmingos poros bruožų yra *galimybė kiekvienam partneriui išlikti savimi* (pasirinko 24% visų respondentų) bei *galimybė poros santykiuose išsaugoti asmeninę laisvę* (7%). Šiai intymumo dimensijai labiau pritaria jaunuoliai, kurių vienas arba abu tėvai yra mirę, vyresni nei 20 m. Asmeninės laisvės išsaugojimas kiek svarbesnis vyrams.

Respondentai, pasirinkę abi šias dimensijas, labiau linkę manyti, jog partneriai prieš susituokdami turėtų išbandyti vienas kitą ir santykius, o nesėkmingos santuokos atveju, neturėtų bet kokiais būdais

vengti skyrybų. Šie respondentai vertindami neregistruotą santuoką, dažniau teigia, jog tai yra tik dviejų žmonių asmeninis reikalas, apie kurį nėra prasmės viešai diskutuoti. (procentinis pasiskirstymas pateikiamas Prieduose, žr. Lentelė Nr.33)

Autonomiją poroje vertinantys jaunuoliai rečiau pritaria, jog poros santykiai inicijuojami siekiant tapti nepriklausomu. Jų elgesiui ir nuomonei, susijusiam su santuoka, šeima ir vaikais, mažesnę įtaką daro tėvai. Čia galima prisiminti A. Giddens, teigusį, jog tradiciniuose kontekstuose santuoka buvo naudojama kaip nepriklausomybės nuo tėvų įtvirtinimo priemonė, tačiau modernioje intymioje partnerystėje, partneriai nepriklausomybę susikuria viduje, o ne išorinių sąlygų pertvarkymo pagalba. (Giddens, 1991).

Autonomiją vertinantiems mažiau svarbi romantinės meilės idealą atitinkanti orientacija į šeimos kūrimą. Jie taip pat rečiau pritaria, jog santuoka inicijuojama siekiant išsipareigoti mylimam asmeniui. Vėlgi galima daryti prielaidą, jog šie asmenys išsipareigojimą suvokia kaip savarankišką sprendimą, kuriam nereikalingas išorinis institucinis palaikymas.

Šie respondentai taip pat mažiausiai linkę pritarti nuomonei, jog baimė likti išskaudintam yra pagrįstas santuokos vengimo motyvas. Ši savybė artima A. Giddens aptarto grynojo santykio dalyviui, kuris inicijuodamas poros santykius suvokia jų galimą riziką, išsąmonina ir priima santykių nenusisekimo, sudėtingumo ir įtampos galimybę. Santykiai suvokiami kaip išbandymas ir jų nevengiama.

Partnerių autonomijos principo svarbai pritariantys asmenys palyginti mažiau tiki praktinės partnerių lygybės, įgyvendinamos lygiaverčių namų ruošos darbų pasiskirstymu, įtaka sėkmingiems poros santykiams. Jie taip pat mažiau pritaria gerų santykių su partnerio draugais svarbai.

Partnerį šie jaunuoliai taip pat linkę suvokti kaip autonomišką ir savarankišką asmenybę - toleruojama jo seksualinio gyvenimo patirtis bei vertinamas partnerio kryptingumas – tikslo turėjimas ir jo siekimas.

Galimybę poroje išlikti savimi vertinantys jaunuoliai labiau suinteresuoti emociniu pasitenkinimu santykiuose. Jie sėkminga pora laiko tą, kurioje partneriai gali būti savimi, geba vienas kitą suprasti ir kurioje patiria emocinį pasitenkinimą.

Asmeninės laisvės poroje išsaugojimą vertinantys asmenys sėkmingą porą suvokia kaip teikiančią partnerių asmeninės laisvės, buvimo savimi galimybes, bei kurioje partneriai vienas kitą geba suprasti.

Taigi, partnerių autonomijos dimensiją pasirinkę respondentai yra savarankiški, savo ir partnerio autonomiją vertinantys, suvokiantys poros santykių riziką, bet vis tiek norintys juos užmegzti, ir ne dėl instrumentinių, išorinių santykiui, tikslų. Sprendimas išsipareigoti partneriui yra labiau savarankiškas, nereikalaujantis išorinio palaikymo. Sąlyginai šiam tipui priklausančius respondentus galima pavadinti individualistais, kuriems artimesnės grynojo santykio nuostatos.

Partnerių lygybės dimensija. Respondentai pritariantys partnerių lygybės poros santykiuose svarbai yra tie, kurie teigė, jog vienas svarbiausių sėkmingos poros bruožų yra *partnerių lygiavertiškumas* (lygybės ir vertės pripažinimas) bei kurie teigė partnerio *lyčių lygybės pripažinimo svarbą*. Pritariusių abiem teiginiams respondentų yra 16%. Ši tipą daugiau sudaro merginos, pakankamai pasiturinčiai gyvenantys, partnerį turintys jaunuoliai.

Respondentai, akcentuojantys partnerių lygiavertiškumo svarbą, mažiau poros santykius sieja su privaloma orientacija į šeimos kūrimą. Rečiau pritaria emocinio saugumo poreikio inspiruotam poros apsigyvenimui kartu. Taip pat rečiau pritaria, jog santuoka kuriama, tikintis gyventi kartu visą likusį gyvenimą. (žr. Priedai Lentelė Nr. 34)

Egalitarizmo šalininkai labiau pritaria, jog poros santykiai prieš susituokiant turi būti išbandyti pagyvenant kartu nesusituokus. Jie taip pat labiau linkę manyti, jog sugyvenimas registruojant santuoką ar ne iš esmės nesiskiria, o santuokos dažnai atsisakoma dėl to, kad ji yra senamadiška.

Šie respondentai kiek labiau pritaria santuokos atidėjimo dėl emocinio intymumo (emocinio pasitenkinimo, artumo, pasitikėjimo) stokos svarbai.

Egalitarizmo poroje šalininkai labiau akcentuoja partnerių panašumo (išsilavinimo, veiklos pobūdžio, socialinės kilmės bei laisvalaikio leidimo aspektais) svarbą vystant sėkmingus poros santykius.

Šių respondentų nuomonei apie šeimą, santuoką ir vaikus, lyginant su likusiais, mažesnę įtaką daro bažnyčia. Jie sėkmingą porą apibūdina kaip lygiaverčių partnerių, gebančių vienas kitą suprasti, atsiveriančių vienas kitam ir dedančių abipuses pastangas santykių vystyme, sąjungą.

Taigi, jaunuoliams akcentuojantiems partnerių lygiavertiškumo svarbą mažiau būdingos romantinės nuostatos į poros santykius, jie liberaliau žvelgia į nesantuokinę šeimyninę partnerystę, o poros santykius suvokia kaip lygiavertę, nuolat kuriamą, nepaliekamą savaiminei santykių eigai, sąjungą.

Atsivėrimo dimensija. Respondentai prioritetą teikiantys atsiveriančiam intymumui poros santykiuose yra tie, kurie teigė, jog vienas svarbiausių sėkmingos poros bruožų yra *abipusis atsivėrimas – dalijimasis norais, jausmais ir lūkesčiais* bei tie, kurie teigė, jog *partneriai pradeda gyvenimą kartu tam, kad turėtų artimą žmogų, su kuriuo galėtų dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais*. Pritariusių abiem teiginiams respondentų yra 35%. Atsivėrimo dimensija svarbesnė jaunuoliams, kurių vienas ar abu tėvai yra mirę, taip pat pakankamai pasiturintiems respondentams.

Prioritetą atsiveriančiam intymumui teikiantys respondentai, lyginant su likusiais, kurių atsivėrimo svarbos vertinimai yra žemi, labiau pritaria romantinei meilei artimesnėms nuostatom: poros santykių inicijavimui tikslu sukurti šeimą, santuokos inicijavimui tikslu gyventi visą likusį gyvenimą kartu. Taip pat jiems svarbesnis noras patvirtinti savo santykių rimtumą santuokos būdu. Santuokos, ribojančios asmeninę laisvę, samprata šio tipo jaunuoliams yra mažiau priimtina.

Šiems respondentams mažiau svarbūs santuokos atidėjimo motyvai dėl materialinio pagrindo stokos, nepasiektos karjeros. (žr. Priedai, Lentelė Nr. 35).

Jie yra labiau priklausomi nuo artimų draugų nuomonės apie pasirinktą partnerį. Taip pat šiems jaunuoliams yra mažiau svarbi finansinė partnerių lygybė.

Pagrindiniais sėkmingos poros bruožais įvardinami abipusis atsivėrimas, gebėjimas vienas kitą suprasti, abipusės pastangos vystant santykius bei aistra ir seksualinis potraukis.

Taigi, galima daryti išvadą, jog atsiveriantis intymumas nėra išskirtinė santakos meilės savybė, atsivėrimo, dalijimosi poreikis artimas ir asmenims, puoselėjantiems labiau romantinę meilės sampratą.

Emocinio pasitenkinimo dimensija. Respondentai prioritetą teikiantys emocinio pasitenkinimo dimensijai yra tie, kurie svarbiausiu sėkmingos poros bruožu įvardino *emocinį pasitenkinimą, kurį teikia poros tarpusavio santykiai*, bei tie, kurie teigė, jog *emocinio pasitenkinimo santykiuose stoka yra svarbiausias santuokos atidėjimo motyvas*. Tokių respondentų yra 26%. Ši dimensija svarbesnė merginoms, iš kaimo vietovių kilusiems respondentams.

Prioritetą emociniam pasitenkinimui poros santykiuose teikiantys jaunuoliai labiau linkę manyti, jog neregistruota santuoka – tai nuolatinis partnerių keitimas be aiškių ketinimų, o jų požiūris į santuoką yra labiau konservatyvus. Jie dažniau teigė, jog poros gyvenimas kartu turėtų prasidėti santuokos įtvirtinimu, ir mažiau tiki, jog santuoka paprastai išyra. Šie jaunuoliai rečiau pritarė skyryboms, kaip geriausiam sprendimui esant nesėkmingai santuokai, ypač, jei šeimoje yra vaikų.

Emocionaliajam respondentų tipui svarbesni yra artumo, pasitikėjimo partneriu stoka pagrįsti santuokos atidėjimo motyvai. Jiems taip pat būdingesnė poros santykių sukasdieninimo, rutinizavimo baimė. (žr. Priedai, Lentelė Nr. 36).

Šių jaunuoliai labiau vertina partnerių įsitikinimų (politinių, religinių) panašumo įtaką sėkmingiems poros santykiams. O sėkmingą porą jie apibūdina kaip tą, kurioje partneriai patiria emocinį pasitenkinimą, kur partnerius sieja abipusė aistra ir seksualinis potraukis bei gebėjimas vienas kitą suprasti.

Taigi, galima daryti išvadą, kad jaunuoliams, kurių svarbiausią interesą poros santykiuose sudaro emocinis pasitenkinimas, artimesnė romantinės meilės samprata, grindžiama emocionalumu, nekasdieniškumu, erotiškumu bei polinkiu į partnerių susaistymą vedybų saitais.

Seksualumo dimensija. Respondentai teikiantys prioritetą seksualumo dimensijai yra tie, kurie vienu svarbiausiu sėkmingos poros bruožu įvardino *abipusę aistrą ir seksualinį potraukį*, bei kurie, teigė, jog sėkmingiems poros santykiams labai svarbus *partnerių seksualinis suderinamumas*. Taip manančių respondentų yra 24%. Ši dimensija svarbesnė partnerį turintiems, mažuose miesteliuose išaugusiems respondentams.

Aistros poros santykiuose šalininkai taip pat pritaria santykių bei partnerių patikrinimo svarbai, o santuoka, jų nuomone, turi būti registruojama tik pasiteisinus lūkesčiams. Santuokos nesėkmės atveju, jie pritarė skyryboms. (žr. Priedai, Lentelė Nr. 37).

Šiems jaunuoliams svarbesnis poros gyvenimo kartu motyvas, reiškiantis norą gyventi visavertį seksualinį gyvenimą. Jie taip pat labiau toleruoja partnerio seksualinio gyvenimo patirtį, laiko ją pageidautina. Seksualinių santykių įteisinimas jiems yra mažiausiai svarbus santuokos motyvas.

Studentams, prioritetą teikiantiems seksualumo dimensijai, lyginant su respondentais, kurių seksualumo faktoriaus vertinimas yra žemesnis, svarbesni yra finansinio išskaičiavimo motyvai: poros apsigyvenimo kartu dėl pigumo, santuokos atidėjimo dėl vedybų brangumo. Jie taip pat dažniau teigė, jog santuokos vengiama dėl sudėtingos skyrybų proceso.

Jaunuoliams, vertinantiems seksualumo svarbą poros santykiuose mažiau reikšmingi religiniai įsitikinimai, o jų nuomonę ir elgesį, susijusį su santuoka, šeima ir vaikais labiau įtakoja žiniasklaida: televizija, radijas, žurnalai ir laikraščiai.

Sėkmingą porą jie apibūdina kaip tą, kurios partnerius sieja abipusė aistra ir seksualinis potraukis, emocinis pasitenkinimas, gebėjimas vienas kitą suprasti bei abipusis atsivėrimas.

Taigi aistros svarbą poros santykiuose akcentuojantys respondentai yra labiau įtakojami populiarios kultūros - labiau pabrėžia seksualinio gyvenimo ir jo kokybės reikšmę, liberaliai ir net pozityviai žvelgia iki vedybinių seksualinius poros santykius, akcentuoja poros santykių trukmės priklausomybę nuo jų sėkmingumo.

Santykių valdymo dimensija. Respondentai teikiantys prioritetą santykių valdymui yra tie, kurie svarbiausiais sėkmingos poros bruožais laiko *abipuses pastangas, dedamas kuriant ir palaikant santykius* (ši kriterijų pasirinko 33% visų respondentų), *abipusę atsakomybę už tarpusavio santykius* (25%), taip pat *poros tarpusavio santykių analizavimą* (18%). Santykių valdymui labiau pritaria merginos, didmiesčiuose gyvenantys, vyresni nei 20 m., partnerį turintys respondentai.

Pastangų, dedamų vystant poros santykius, svarbą akcentuojantys jaunuoliai labiau pritaria santuokai – laiko ją saugesne nei oficialiai neregistruotas poros sugyvenimas, mažiau pritaria nuomonei, jog santuoka yra senamadiška, bei labiau linkę vengti skyrybų. (žr. Priedai, Lentelė Nr.38).

Poros santykiuose labiau vertinamos instrumentinio intymumo praktikos: pagalba, parama ir rūpinimasis vienas kitu, laiko leidimas kartu, lygiavertis namų ruošos darbų pasiskirstymas.

Šiems jaunuoliams artimesnės romantinei meilei būdingos nuostatos tokios, kaip poros santykių inicijavimas tikslu sukurti šeimą, santuokos inicijavimas tikslu gyventi kartu visą gyvenimą.

Respondentai, teigiantys *abipusės atsakomybės poros santykiuose svarbą* išsiskiria tuo, jog rečiau pritaria santuokos atidėjimui dėl baimės įsipareigoti, pasinerti į kasdienybę. Santuoką jie rečiau sieja su laisvės apribojimu.

Santykių analizės svarbą akcentuojantys jaunuoliai labiau pabrėžia ištikimos draugystės poros santykiuose poreikį, lyčių lygybės pripažinimo reikšmę.

Šie respondentai mažiau pritaria instrumentinei poros santykių traktuotei, t.y. tokiems santuokos motyvams kaip materialinis apsirūpinimas, lengvatinės banko paskolos gavimas, seksualinių santykių įteisinimas, tėvų ar giminaičių spaudimas, saugumas, kurio neteikia neregistruota santuoka, pigesnis gyvenimas nei pavieniui.

Santykių valdymo dimensijai prioritetą teikiantys VU studentai pagrindiniais sėkmingos poros bruožais laiko „santykių darbą“, gebėjimą vienas kitą suprasti bei abipusį atsivėrimą.

Taigi, santykių valdymo reikšmę akcentuojantys respondentai nelinkę poros santykių palikti savaiminei eigai – jie vertina dedamas individualias pastangas, nuolatinę praktinę veiklą, užtikrinančią poros santykių intymumą ir sėkmę. Taip pat vertinama atsakomybė poros santykių atžvilgiu, kuri priešpastatoma įsipareigojimo, laisvės praradimo baimei. Atsakingas požiūris į poros santykius išreiškiamas palankumu santuokos institutui. Sąlyginai šį respondentų tipą galima vadinti poros santykių vadybininkais, planuotojais.

Instrumentinio intymumo dimensija. Respondentai pritariantys instrumentinio intymumo svarbai poros santykiuose yra tie, kurie teigia *pagalbos, paramos ir rūpesčio, bendro laiko leidimo* bei *abu partnerius tenkinančio namų ruošos darbų pasiskirstymo* svarbą poros santykiuose. Taip manančių respondentų yra 84%. Ši dimensija svarbesnė susituokusių ir kartu gyvenančių tėvų vaikams, iš didmiesčio kilusiems, partnerį turintiems respondentams.

Kadangi šį tipą sudaro dauguma tyrime dalyvavusių jaunuolių, tai ir jų požiūris į poros santykius atkartoja bendrąsias tendencijas, aptartas ankstesniuose poskyriuose. Nuo respondentų, neigiančių instrumentinio intymumo svarbą, aptariamojo tipo jaunuoliai skiriasi tuo, jog labiau vertina partnerių veiklos ir pomėgių (laisvalaikio leidimo, pomėgių, hobi) panašumo svarbą vystant sėkmingus poros santykius. (žr. Priedai, Lentelė Nr.39).

Šiems jaunuoliams svarbesni yra ištikimos draugystės, emocinio saugumo, atsivėrimo poros santykiuose poreikiai. Bet taip pat šie jaunuoliai pripažįsta ir labiau instrumentinių motyvų svarbą: poros apsigyvenimui kartu dėl pigumo, dėl galimybės gyventi visavertį seksualinį gyvenimą.

Taigi, instrumentinis intymumas, reiškiamas praktine veikla, VU studentų nuomone, yra universali ir svarbi poros santykių sėkmę įtakojanti dimensija.

Išvados

1. Socialiniuose moksluose konstatuojamas šeimos instituto kitimas. „Tradicinę šeimą“, grindžiamą socialiniais ir ekonominiais tikslais keičia šeiminė partnerystė, suvokiama, visų pirma, kaip emocinė sąjunga. Tai siejama su kultūrinio romantinės meilės idealo įsigalėjimu, bei nuo XX a. antros pusės plintančiu intymumu grindžiamu santakos meilės idealu. Šeimos instituto kitimo priežasčių ieškoma vėlyvosios modernybės epochoje; pagrindiniais determinantais įvardinami globalizacijos, individualizmo ir detradicionalizmo procesai, privačios sferos racionalizavimas, feminizmo judėjimas bei seksualinė revoliucija.

2. Šeiminių intymių santykių sociologinėje interpretacijoje akcentuojama šeiminės partnerystės slinktis intymumu grindžiamo meilės modelio link. A.Giddens pastarąjį modelį pavadino *santakos meile* ir priešpastatė ją *romantinės meilės* idealui. Santakos meilė – tai gilaus emocinio intymumo ryšys, reikalaujantis aktyvaus indelio, abipusio dialogo, psichologinio išprusimo bei įgūdžių užmegzti ir vystyti poros santykius; priešingai, romantinis modelis siūlo fatališkos meilės idėją, kurios vystymas paliekamas savieigai. Santakos meilės modelis siūlo įsisąmoninti santykių nesėkmės įmanomumą; tuo tarpu romantinis modelis remiasi tikėjimu vienintele ir amžina meile. Intymumu grindžiamas meilės modelis skatina partnerių priklausomybės ir autonomijos pusiausvyrą; romantinis modelis remiasi partnerių tapatybių susiliejimu. Santakos meilės ryšys išlaisvinamas nuo poreikio būti kontroliuojamu santuokos instituto; romantinis modelis reikalauja meilės ryšio, seksualinių santykių ir santuokos sąjungos. Intymumu grindžiamas poros ryšys yra dvilytis ir remiasi lyčių simetrija bei abipusiškumu kuriant poros santykius. Šis kokybinis skirtumas yra esminis F. M. Cancian aptariamoje meilės modelių priešstatoje. Intymumu grindžiamą meilės idealą ji vadina *androginiu* ir priešpastato jį *feminizuotos* meilės modeliui, besiremiančiu lyčių skirtingumo idėja. Pastarajame modelyje meilė feminizuojama, moteriai priskiriant visą atsakomybę už poros santykių vystymą.

3. Remiantis A.Giddens, L.Jamieson ir F.M.Cancian išvalgomis, aptartomis teorinėje magistro darbo dalyje, magistriniame darbe pateikiamas autorės sudarytas teorinis modelis šeiminės partnerystės intymumo dimensijų empiriniam tyrimui. A.Giddenso grynojo santykio modelio pagrindu išskirti šie intymių poros santykių elementai: *santykio grynumas* (autonomija nuo santykiui išorinių motyvų bei interesų), *dėmesys emocinei santykio kokybei*, *įsipareigojimas*, *abipusis pasitikėjimas*, *partnerių lygiavertiškumas*, *aistra*, *reflektyvus santykio monitoringas ir kontempliacija*, *santykio valdymas*, *autonomijos ir priklausomybės pusiausvyrą* bei *atsivėrimas*, grindžiamas giliu vidiniu partneriu dialogu. A.Giddens teorinę schemą papildant L.Jamieson ir M.Cancian išvalgomis, įtraukta *instrumentinio* (praktinio) *intymumo* dimensija. Šių dimensijų svarba ir samprata atskleidžiama per

respondentų požiūrį į poros santykių, santuokos inicijavimo ir jos atidėjimo motyvus, sėkmingos partnerystės determinantus ir bruožus, partnerio savybių vertinimą, o taip pat per požiūrį į skyrybas bei neregistruotos santuokos sampratą.

4. VU studentų kiekybinio tyrimo duomenys leidžia daryti tokias išvadas:

4.1. *VU studentai poros santykius suvokia išskirtinai kaip emocinę dviejų žmonių sąjungą:*

- poros santykiai užmezgami emocinių motyvų pagrindu, kurių svarbiausias – meilės jausmas. Sprendimas užmegzti poros santykius, kaip ir inicijuoti santuoką yra savarankiškas ir savanoriškas asmens sprendimas, tiesiogiai neįtakojamas išorinio konteksto.
- Emocinio lygmens veiksniai, tokie kaip abipusis meilės jausmas, pagarba, pasitikėjimas ir ištikimybė, yra svarbiausi sėkmingų poros santykių determinantai.
- Emocinio intymumo dimensijos poros santykiuose, VU studentų nuomone, yra svarbesnės nei instrumentinis intymumas, reiškiamas laisvalaikio leidimu kartu, pagalba namų ūkio praktikoje, finansiniais indėliais į bendrą poros biudžetą. Svarbiausios emocinio intymumo dimensijos yra: partnerių gebėjimas vienas kitą suprasti, emocinis pasitenkinimas, patiriamas santykiuose, abipusis atsivėrimas – dalijimasis norais, jausmais ir lūkesčiais.

4. 2. *Konceptualizuojant santuoką, nurodomas emocinių, pragmatinių ir teisinių elementų sąryšis.*

- Santuoka nebėra vienintelis bet kurio meilės ryšio „sutvarkymo“ būdas. VU studentai santuoką labiau sieja su „patikrinto“ poros ryšio patvirtinimu. Santuoka suvokiama kaip savanoriška emocinė sąjunga, kurios pagrindinis motyvas fokusuojasi į patį partnerių ryšį, jo tvirtumo ir rimtumo pabrėžimą.
- Santuoka, kaip institucinio įsipareigojimo forma, negarantuoja poros santykių ilgaaamžiškumo. Išaugusi emocinio komforto poros santykiuose svarba keičia įsipareigojimo sampratą. Įsipareigojimas teikia garantiją jog santykiai truks tol, kol teks pakankamą emocinį atpildą abiems partneriams. Jei to pasiekti nepavyksta, skyrybos laikomos priimtiniu ir teisingu sprendimu.
- Santuoka vis dar siejama su tam tikra formalia legitimuojančia galia, pajėgia garantuoti saugumą, kurio, jaunimo nuomone, stokoja neregistruota santuoka (vaiko legitiminio statuso užtikrinimas, partnerių lygių teisių ir atsakomybės įteisinimas). Tačiau santuoka nebelegitimuoja seksualinių poros santykių. Seksualinio gyvenimo pradžia nebesiejama su santuokos registravimu.
- Santuoka integruoja ne tik emocinius motyvus, bet taip pat ir racionalų apskaičiavimą. Santuoka, VU studentų suvokiama, kaip racionalus žingsnis, kuris turi būti paremtas ne vien jausmais, bet

ir materialinėmis – socialinėmis garantijomis (nusprendžiant įregistruoti santuoka, yra svarbus tokių veiksnių, kaip partnerių materialinis apsirūpinimas, tinkamas būstas, buvimas).

- Sprendimas susituokti yra netiesiogiai priklausomas nuo vyraujančių socialinių lūkesčių asmens biografijai (santuokai tinkamas laikas derinamas su mokslų pabaigimu, tinkamo būsto įsigijimu, karjeros pasiekimu).

4.3. *VU studentų meilės santykių partnerio vertinimas ir pasirinkimas yra individualizuotas:*

- Pagrindinis dėmesys skiriamas partnerio unikaliom savybėm, apibrėžiančiom jo asmenybę (charakteris, vertybės ir nuostatos, elgesys ir kt.). Savybės, apibrėžiančios asmenį kaip tam tikrą socialinio vaidmens atlikėją, tam tikros socialinės grupės narį (tautybė, rasė, socialinė padėtis ir kt.) nėra labai svarbios.
- Partneris suvokiamas kaip autonomiška, savarankiška asmenybė, galinti turėti ankstesnio sugyvenimo patirtį. Liberaliausias požiūris yra į partnerio seksualinę patirtį.
- Partnerio pasirinkimas yra savarankiškas asmens sprendimas, kuris remiasi asmeniniu vertinimu ir nuomone ir kurio tiesiogiai neįtakoja išorinė socialinė aplinka. Taigi, VU studentai partnerio atžvilgiu puoselėja labiau subjektyvius nei socialinius lūkesčius.

4.4. *Tyrimo duomenys leidžia fiksuoti santakos meilės apraiškas VU studentų požiūryje į poros santykius:*

- poros santykiai „išlaisvinami“ nuo privalomos santuokos sąjungos.
- intymaus atsivėrimo, dalijimosi vidine patirtimi, artimos draugystės, abipusiškumo poreikių dominavimas poros santykiuose.
- poros santykių kokybė yra esminis kriterijus, apsprendžiantis santykių trukmę.
- pripažįstamas abipusiškumo principas poros santykiuose: abipusė atsakomybė, abipusis santykio valdymas.
- pritariama partnerių lygiavertiškumo idėjai, tačiau realiam lygybės įgyvendinimui reikalinga išorinė parama ir legitimacija, kurią teikia santuokos institutas. Partnerių lygybė jų teisių prasme yra svarbesnė, nei partnerių finansinis lygiavertiškumas.
- partnerių autonomijos idėja vertinama atsargiai, taigi galima daryti išvadą, jog partnerių lygybės ir autonomijos aspektais VU studentams artimesnis yra romantinės meilės idealas.

4.5. Duomenys patvirtina egzistuojančias emocinę ir instrumentinę intymumo dimensijas, tačiau taip pat parodo, kad jos nėra būdingos išskirtinai tik vyrams ar moterims, tai leidžia daryti prielaidą apie daugiau mažiau androgininės, dvilytės meilės modelio apraiškas.

4.6. Požiūris į šeimines partnerystę priklauso nuo respondentų ekonominio statuso – geriau savo ekonominę padėtį vertinantys VU studentai linkę reikšti didesnę susirūpinimą emociniu santykių komfortu.

4.7. *Pagal respondentų pasirinktą poros santykius charakterizuojančią intymumo dimensiją buvo išskirtos skirtingos poros santykių vizijos ir jas puoselėjančių respondentų tipai:*

- individualistai, poros santykiuose išskiriantys ir vertinantys individualumo bei asmeninės laisvės išsaugojimo galimybes.
- egalitarizmo poroje šalininkai, akcentuojantys partnerių lygiavertiškumo svarbą.
- emocionalusis respondentų tipas, emocinę poros ryšio kokybę laikantis svarbiausia santykių vertybe.
- aistros tipas, jungiantis respondentus, kurie poros santykiuose išskirtinę reikšmę teikia seksualiniam potraukiui bei seksualinio gyvenimo kokybei.
- santykių vadybininkai ir planuotojai, linkę aktyviai dalyvauti poros santykio kūrime ir vystyme, o ne palikti jį savaiminei, inertiškai eigai.
- atsiveriančio intymumo šalininkai, teigiantys gilaus vidinio dialogo poreikį.
- instrumentalistai, vertinantys praktinio rūpinimosi poros santykiuose svarbą.

Magistrinio darbo ribotumai ir siūlymai tolimesnėms studijoms:

Šio darbo ribotumai daugiausiai susiję su empirinio tyrimo analize: dėl netolygaus respondentų pasiskirstymo pagal amžių (71% 18 – 20 metų respondentų), tautybę (87% lietuvių), tėvų santuokinį statusą (78% respondentų, kurių tėvai yra susituokę ir gyvena kartu), sunku įvertinti šių faktorių įtaką nagrinėtoms problemoms.

Taip pat siekiant gilesnio poros santykių ir jų kaitos supratimo derėtų papildomai atlikti kokybiniais tyrimo metodais pagrįsta studiją, kurioje būtų galima atskleisti individualias pasitikėjimo, reflektyvumo santykių atžvilgiu reikšmes, įvertinti seksualumo faktoriaus reikšmę poros santykiuose. Taip pat pagilinti ir išplėsti jau nagrinėtų įsipareigojimo, atsivėrimo dimensiją sampratą. Taip pat tikslinga būtų įvertinti ekspertinių sistemų įtaka poros santykių kaitumui.

Literatūros sąrašas:

1. Bauman, Z. *Modernity and Ambivalence*. – Cambridge: Polity, 1991.
2. Beck, U. and Beck – Gernsheim. *The Normal Chaos of Love*. – Cambridge: Polity Press, 1995.
3. Beck, U. *Risk Society: Towards a New Modernity*. – London: Sage Publications, 1992.
4. Bertram, H. *The Three Revolutions. Crisis and Change in the Family*. <interaktyvus> Prieiga per internetą: http://www.unifr.ch/psycho/ESFR/ESFR04_Bertram.pdf (žiūrėta: 2005.05.06).
5. Bulcroft, R., Bulcroft, K., Bradley, K., Simpson, C. *The Management and Production of Risk in Romantic Relationships: A Postmodern Paradox*// *Journal of Family History*, Vol. 25 No. 1, 1993. – London: Sage Publications. P. 63 - 92.
6. Burke, P. J. *Identity processes and Social Stress*// *American Sociological Review*. Nr. 56, 1991. P. 836 – 849.
7. Cancian, F. M. *Love in America*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
8. Cancian, Francesca M. *The Feminisation of Love*. // Steele, Tracey L. *Sex, Self, and Society. The Social Context of Sexuality*. – USA: Thomson Wadsworth, 2005.
9. Cook, Jerry L. Jones, Randall M. *Congruency of Identity Style in Married Couples*// *Journal of Family Issues*, Vol. 23, No. 8, November 2002. – London: Sage Publications. P. 912 – 926.
10. Cooley, Ch. H., *Social Organisation*. – New York: Charles Scribner, 1909.
11. Chodorow, N. *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Socialization of Gender*. – Berkeley: University of California Press, 1978.
12. Fevre, R. *The Demoralisation of Western Culture*. – London: Continuum, 2000.
13. Foucault, M. *Seksualumo istorija*. – Vilnius: Vaga, 1999.
14. Giddens, A. *Intimacy as Democracy*// *Sexualities and Society. A reader*. – Oxford: Blackwell, 2003.
15. Giddens, A. *Modernity and Self – Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. – Cambridge: Polity, 2004.
16. Giddens, A. *Modernybė ir asmens tapatumas: asmuo ir visuomenė vėlyvosios modernybės amžiuje*. – Vilnius: Pradai, 2000.
17. Giddens, A., Beck, U., Lash, S. *Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. - Stanford University Press, 1994
18. Giddens, A. *Sociologija*. – Kaunas: Poligrafija ir Informatika, 2005.
19. Giddens, A. *The Transformation of Intimacy: sexuality, love and eroticism in modern societies*. – Stanford: Stanford University Press, 1992

20. Gillies, V. *Family and Intimate Relationships: A Review of the Sociological Research*. – London: South Bank University, 2003.
21. Gross, N. Simmons, S. *Intimacy as a Double – Edged Phenomenon? An Empirical Test of Giddens*// *Social Forces*, Nr. 81(2) December 2002. – University of North Carolina Press. P. 531 - 555.
22. Hall, D. *The Sociology of Risk and Social Demographic Change*. – Ontario: Nipissing University, 2001.
23. Hite, Sh. *The Hite Report: Women and Love. A Cultural Revolution in Progress*. – London: Penguin Books, 1989.
24. Holmberg, D and MacKenzie, S. *So far, so good: Scripts for Romantic Relationship Development as Predictors of Relational Well-being*// *Journal of Social and Personal Relationships*, Vol. 19(6), 2002. – London: Sage Publications. P. 777 – 796.
25. Horlacher, Garry T., Miller, Richard B., Homian, Thomas B. *Theory and Measurement of Complementarity in Intimate Relationships*. - Brigham Young University.
26. Jackson, S. *Women and Heterosexual Love: Complicity, Resistance, and Change*// Steele, Tracey L. *Sex, Self, and Society. The Social Context of Sexuality*. – USA: Thomson Wadsworth, 2005.
27. Jamieson, L. *Intimacy. Personal Relationships in Modern Societies*. – Cambridge: Polity Press, 1998.
28. Jamieson, L. *Intimacy Transformed? A Critical Look at The ‘Pure Relationship’*// *Sociology*, Vol. 33 No. 3, 1999. London: Sage Publications. P. 477 – 494.
29. Jamieson, L. *Interpreting Intimacy. Families, Relationships and Identities*. <interaktyvus> Prieiga per internetą: <http://www.crfr.ac.uk/Reports/inaugural.pdf> (žiūrėta: 2005.05.06)
30. Jamieson, L. *The Couple: Intimate and Equal?*// *Sexology in Culture*. Edited by Bland, L and Doan, L. – Oxford: Blackwell, 1998.
31. Lasch, C. *Haven in a Heartless World*. – New York: Doubleday, 1977.
32. Maslauskaitė, A. *Intymumas. Tarpusavio santykiai modernioje visuomenėje*. <interaktyvus>. Prieiga per internetą: www.moterys.lt/index.php%Fshow_content_id%3D302+intymumas (žiūrėta: 2004.10.15)
33. Maslauskaitė, A. *Lytis, globa ir kultūrinai gerovės kapitalizmo barjerai Lietuvoje*. // *Sociologija: Mintis ir Veiksmas*. – Kaunas: VDU, 2004, Nr.3 (teminis numeris).
34. Maslauskaitė, A. *Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje*. – Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2004.
35. Maslauskaitė, A. *Tarpasmeninių santykių inertiškumo šeimoje problema*// *Filosofija, sociologija*. – Vilnius, 2002, Nr.1.

36. Maslauskaitė, A. Trys variacijos intymumo sociologijos tema.// Sociologija Mintis ir veiksmai. – Klaipėda: KU Sociologijos katedra. 2000, Nr. 3 - 4.
37. Miller, J. B. Toward a New Psychology of Women. – Boston: Beaton Press, 1986.
38. Morgan, D. H. J. Family Connections: An Introduction to Family Studies. – Cambridge: Polity Press, 1996.
39. Moorefield, B. Commitment and Verification. Gay Relationships, Commitment, and Couple-Verification: The Intersection of Traditional and Theoretical Conceptualizations of Commitment. The University of North Carolina at Greensboro Department of Human Development and Family Studies, 2004.
40. Moorefield, B., Proulx, C. Couple Identity and Couple – verification: Extending Identity Theory to Gay Male Couples and Families.// Annual Meeting of the National Council on Family Relations, Vancouver, B.C., Canada., 2003.
41. Plummer, K. Telling Sexual Stories: Power, Change and Social Worlds. – London: Routledge. 1995.
42. Rogers, P., Acitelli, L.K and Knee, R. The Role of Identity in the Link Between Relationships Thinking and Relationship Satisfaction//Journal of Social and Personal Relationships, Vol. 16(5), 1999. – London: Sage Publications. P. 591 – 618.
43. Roseneil, S. and Budgeon, S. Culture of Intimacy and Care Beyond ‘the Family’: Personal Life and Social Change in the Early 21st Century// Current Sociology, Vol. 52(2), 2004.- Sage Publications. P. 135 – 159.
44. Rubin, Lilian B. Intimate Strangers. Men and Women Together. – New York: Harper and Row Publishers, 1983.
45. Salari, Sonia M., Baldwin, Bret M. Verbal, Physical, and Injurious Aggression Among Intimate Couples Over Time.// Journal of Family Issues, Vol. 23, No. 4, May 2002. – Londons: Sage Publications. P. 523 – 550.
46. Scanzoni, J. and Marsiglio W. New Action Theory and Contemporary Families// Journal of Family Issues, Vol. 14 No. 1, 1993. – London: Sage Publications. P.105 - 132.
47. Schutz, A., Luckmann Th, The Structures of the Life – World.- London: Heinemann, 1974.
48. Seidman, S. The Sexualization of Love. // Steele, Tracey L. Sex, Self, and Society. The Social Context of Sexuality. – USA: Thomson Wadsworth, 2005.
49. Sennett, R. The Corrosion of Character: The Personal Consequances of Work inNew Capitalism. – Nes York: Norton, 1988.
50. Sexology in Culture. Edited by Bland, L and Doan, L. – Oxford: Blackwell, 1998.
51. Sexualities and Society. Edited by Weeks, J., Holland, J. and Waiter. – Oxford: Blackwell, 2003.

52. Simmel, G. Soziology. Untersuchungen über die Formon del Vergesellschaftung. – Munchen: Verlag von Dunckel and Humbold, 1922.
53. Simon, W. The Postmodernization on Sex.// Sexology in Culture. Edited by Bland, L and Doan, L. – Oxford: Blackwell, 1998.
54. Stankūnienė, V. Nauji Lietuvos šeimos bruožai: tradicinių ir modernių šeimos formavimosi strategijų sandūra.// Stankūnienė, V., Mitrikas, A.A. Šeima ir gimstamumas Lietuvoje. – Vilnius: LFSI, 1995.
55. Sternberg, R. Cupid's Arrow. The Course of Love trough Time. – Cambridge: Cambridge UP, 1999.
56. Stryker, S. Symbolic interactionism: A social structural version. Menlo Park, CA: Benjamin/Cummings, 1980.
57. Trumbach, R. Sex and the Gender Revolution.// Sexology in Culture. Edited by Bland, L and Doan, L. – Oxford: Blackwell, 1998.
58. Valantiejus, A. Kritinis Sociologijos Diskursas: tarp pozityvizmo ir postmodernizmo. – Vilnius: VU leidykla, 2004.
59. Van De Kaa, D. J. Europe's Second Demographic Transition. – Population Bulletin. Nr. 42(1). 1987
60. Weigel, Daniel J., Bollard – Reish, Deborah S. The Role of Context in Relationship Development: Contributions of a Dynamic Contextualism Perspective. – Reno: University of Nevada, USA, 2004.

Priedai

Klausimynas

1. Pirmiausiai norėtume pasiteirauti, ar Jums svarbios šios partnerio(-ės)/ sutuoktinio(-ės) išvaizdos ir charakterio savybės?

	Partnerio(-ės)...	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
1	...figūra, ūgis	1	2	3	4
2	...veido bruožai, akys, šypsena	1	2	3	4
3	...rengimosi stilius	1	2	3	4
4	...tvarkinga išvaizda	1	2	3	4
5	...bendravimo įgūdžiai	1	2	3	4
6	...protiniai gabumai	1	2	3	4
7	...humoro jausmas	1	2	3	4
8	...optimizmas	1	2	3	4
9	...savitvarda	1	2	3	4
10	...charakterio stiprumas, pastovumas	1	2	3	4
11	...atletiškas, sveikas gyvenimo būdas	1	2	3	4
12	...seksualinis patrauklumas	1	2	3	4
13	Kita (<i>parašykite</i>)				

2. Akivaizdu, kad tam tikros partnerio(-ės) savybės yra vertinamos labiau nei kitos. Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris(-ė)...

		Taip, tai svarbu	Taip, tai pageidautina	Tai nesvarbu	Tai smerktina	Ne, tai visiškai nesvarbu
1	...turi gerą socialinę padėtį	1	2	3	4	5
2	...materialiai apsirūpinęs	1	2	3	4	5
3	...turi seksualinę patirtį	1	2	3	4	5
4	...trumpai gyveno su partneriu(-e)	1	2	3	4	5
5	... gyveno registruotoje ar neregistruotoje santuokoje	1	2	3	4	5
6	... rūko	1	2	3	4	5
7	...saikingai vartoja alkoholį	1	2	3	4	5
8	...vartoja narkotines medžiagas	1	2	3	4	5
9	...sėdėjo kalėjime	1	2	3	4	5
10	...turi vaikų	1	2	3	4	5
11	...turi tikslą gyvenime ir jo siekia	1	2	3	4	5
12	...pripažįsta lygias vyrų ir moterų teises	1	2	3	4	5

3. Ar norėtumėte, kad Jūsų partnerio išsimokslinimas, lyginant su Jūsų, būtų...

1. ...žemesnis
2. ...toks pat
3. ...aukštesnis
4. ...man nesvarbu

4. Ar norėtumėte, kad Jūsų partnerio pajamos lyginant su Jūsų būtų...

1. ...žemesnės
2. ...tokios pat
3. ...aukštesnės
4. ...man nesvarbu

5. Koks susipažinimo būdas su partneriu(-e) Jums yra priimtinausias? (pažymėkite 1-q variantą)
1. Internetas
 2. Televizija („SMS pramogos“ ir kt.)
 3. Radijas (SMS žinutės A2, Power Hit Radio stotyse ir kt.)
 4. Spaudoje esantys pažinčių skelbimai
 5. Pažinties tarnybos
 6. Netikėta pažintis teatre, kavinėje, klube ir kt.
 7. Susipažinimas per draugus, gimines ir kitus pažįstamus žmones
 8. Kita (parašykite) _____

6. Ar Jūs bijote suklysti rinkdamiesi partnerį(-ę)?

1. Taip, bijau
2. Ne, nebijau

Dabar populiarius susipažinimo su partneriu(-e) būdas yra greitoji pažintis. Tai susipažinimas per SMS žinutes ir internetą.

7. Kaip Jūs manote, koks yra didžiausias greitosios pažinties **privalumas**? (pažymėkite 1-q variantą)

1. Greitas rezultatas
2. Anonimiškumas
3. Veiksmas, nereikalaujantis daug pastangų
4. Didelės partnerio(-ės) pasirinkimo galimybės
5. Nesureikšminami asmens fiziniai duomenys
6. Neįpareigoja
7. Pramoga
8. Kita (įrašyti) _____

8. Kaip Jūs manote, koks yra didžiausias greitosios pažinties **trūkumas**? (pažymėkite 1-q variantą)

1. Nesaugu
2. Pateikiama klaidinga informacija
3. Per mažai informacijos apie partnerį
4. Ribotas informacijos kiekis
5. Partnerio(-ės) neįsipareigojimas
6. Kita (įrašyti) _____

9. Ar Jūs naudojate greitąją pažintimi?

1. Dažnai
2. Kartais
3. Visai nesinaudoju

10. Kokia gyvenimo kartu forma Jums priimtinausia?

1. Neregistruota santuoka (*gyvenimas nesusituokus*)
2. Registruota santuoka (*gyvenimas susituokus*)
3. Bažnytinė santuoka
4. Nesvarbu
5. Aš apskritai neketinu su kuo nors gyventi

11. Jūsų nuomone, koks tinkamiausias amžius pradėti gyvenimą kartu neregistruojant santuokos? (įrašykite)

1. Vyriui _____ metų
2. Moteriai _____ metų

12. Kaip Jūs manote, koks tinkamiausias amžius susituokti? (įrašykite)

1. Vyriui _____ metų
2. Moteriai _____ metų

17. Čia pateikiama keletas teiginių apie šeimą ir santuoką. **Pabandykite įvertinti kiekvieną iš jų, pažymėdami savo nuomonę skalėje nuo 1 iki 5, kur 1 reiškia „visiškai nesutinku“, o 5 - „visiškai sutinku“.**

1. Manau, jog tam, kad pora gyventų kartu, visai nebūtina registruoti santuokos.	Visiškai nesutinku				Visiškai sutinku
	1	2	3	4	5
2. Manau, kad pora seksualinį gyvenimą gali pradėti ir prieš vedybas.	Visiškai nesutinku				Visiškai sutinku
	1	2	3	4	5
3. Manau, kad vaikų galima turėti ir nesusituokus.	Visiškai nesutinku				Visiškai sutinku
	1	2	3	4	5
4. Manau, kad partneriai nebūtinai turi gyventi viename bute ar name. Kiekvienas iš jų gali turėti atskirą gyvenamąjį plotą.	Visiškai nesutinku				Visiškai sutinku
	1	2	3	4	5

18. Pastaruoju metu žmonės pasirenka įvairias, jiems priimtinausias, šeimyninio gyvenimo formas. Žemiau pateikiama trumpa situacija. **Prašome perskaityti ir pasakyti, ar Jūs pažįstate tokias poras?**

Mantas ir Sandra gyvena kaip „vyras“ ir „žmona“. Jie elgiasi kaip šeima ir visi pažįstami juos laiko šeima. Finansiškai Mantas ir Sandra nepriklauso vienas nuo kito. Kiekvienas jų gyvena nuosavame atskirame būste. Drauge jie leidžia savaitgalius, važiuoja atostogauti.

1. Girdėjau, pažįstu tokių porų. ⇒ **parašykite skaičių** _____
2. Negirdėjau apie tokias poras.
3. Šiuo metu aš būtent taip ir gyvenu.
4. Neturiu nuomonės.

19. Kaip Jūs manote, ar valstybė garantuoja vienodas teises poroms, įregistravusioms santuoką, ir poroms, gyvenančioms neregistruotoje santuokoje?

1. Taip 2. Ne

Paaiškinkite savo atsakymą: _____

20. Kaip Jūs manote, kas paskatina jaunas žmones gyventi kartu neregistruojant santuokos?

	Pradedama gyventi kartu tam, kad...	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
1	...taptum nepriklausomu	1	2	3	4
2	...išvengtum vienatvės	1	2	3	4
3	...gyventum kartu su mylimu žmogumi	1	2	3	4
4	...turėtum ištikimą draugą	1	2	3	4
5	...sulauktum pagalbos, paramos, rūpesčio	1	2	3	4
6	...gyventum visavertį seksualinį gyvenimą	1	2	3	4
7	...pabėgtum nuo tėvų globos	1	2	3	4
8	...gyventi kartu yra pigiau	1	2	3	4

9	...tai įprasta tarp mano draugų	1	2	3	4
10	...sukurtum šeimą	1	2	3	4
11	...praleistum daugiau laiko kartu	1	2	3	4
12	...emocioniškai jaustumėisi saugiau	1	2	3	4
13	...turėtum artimą žmogų, su kuriuo galėtum dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais	1	2	3	4
14	Kita (<i>parašykite</i>)				

21. Ar jauni žmonės gyvenimą kartu turėtų pradėti nuosavame būste?

1. Taip, žinoma
2. Taip būtų geriau
3. Tai nėra svarbu

22. Jūsų manymu, dėl kokių priežasčių žmonės, gyvenantys neregistruotoje santuokoje, ryžtasi susituokti?

	Žmonės tuokiasi, nes jie nori ...	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
1	...surengti įsimintiną vedybų puotą, žyminčią jų bendro gyvenimo pradžią	1	2	3	4
2	...įgyti vedusiųjų statusą	1	2	3	4
3	...kad vaikai gimtų santuokoje	1	2	3	4
4	...suteikti bendrą pavardę vaikui(-ams)	1	2	3	4
5	...įteisinti seksualinius santykius	1	2	3	4
6	...apsirūpinti materialiai	1	2	3	4
7	...dėl tėvų ir giminių spaudimo	1	2	3	4
8	...santuoka garantuotų lygias teises ir atsakomybę	1	2	3	4
9	...jaustis saugiau nei neregistruotoje santuokoje	1	2	3	4
10	...iš banko gauti lengvatinę paskolą	1	2	3	4
11	...dėl religinių įsitikinimų	1	2	3	4
12	...drauge praleisti visą likusį gyvenimą	1	2	3	4
13	...kurti bendrą ateitį	1	2	3	4
14	...įsipareigoti mylimam asmeniui	1	2	3	4
15	...patvirtinti savo santykių rimtumą	1	2	3	4
16	Kita (<i>įrašyti</i>)				

23. Dauguma Jūsų bendraamžių prieš susituokdami gyvena neregistruodami santuokos. **Kaip Jūs manote, dėl kokių priežasčių santuoka atidedama vėlesniam laikui?**

	Santuoka atidedama, nes...	Taip, dažniausiai dėl to	Taip, pakankamai svarbu	Ne, nelabai svarbu	Ne, visai neturi įtakos
1	...abejojama dėl santykių abipusiškumo	1	2	3	4
2	...vedybos yra brangios	1	2	3	4
3	...vedybos reikalauja daug pastangų, jaunų žmonių nedomina papročiai ir tradicijos	1	2	3	4
4	...prieš susituokiant, siekiama sukurti materialinį gerbūvį	1	2	3	4
5	...siekiama karjeros	1	2	3	4
6	...siekiama įsigyti tinkamą būstą	1	2	3	4
7	...siekiama baigti mokslus	1	2	3	4
8	...siekiama pamatyti pasaulį, pakeliauti	1	2	3	4
9	...mano bendraamžiai paprastai dar nesituokia	1	2	3	4

10	...dar nesiruošiama turėti vaikų	1	2	3	4
11	...dar nepasirengę santuokai	1	2	3	4
12	...tiesiog norisi gyventi kartu neregistruojant santuokos („bandomojoje santuokoje“)	1	2	3	4
13	...bijoma įsipareigoti ilgesniam laikui	1	2	3	4
14	...bijoma pasinerti į kasdienybę – daugybę įsipareigojimų, varžančių laisvę	1	2	3	4
15	...santykiai neteikia pakankamo emocinio pasitenkinimo	1	2	3	4
16	...nesijaučia pakankamai artimi	1	2	3	4
17	...nepasitiki partneriu(-e) pakankamai (dar gerai jo(-s) nepažįsta)	1	2	3	4
18	Kita (<i>įrašyti</i>)				

24. Kuris teiginys labiausiai atitinka Jūsų nuomonę?

1. Gyvenimas kartu turi prasidėti oficialiu santykių įregistravimu (santuoka).
2. Iš pradžių pora turi pagyventi kartu, o susituokti reikėtų tik tuomet, jei lūkesčiai pasiteisina.
3. Neregistruota santuoka yra dviejų žmonių asmeninis reikalas ir nederėtų kalbėti apie jokią viešą įteisinimą => **toliau tęskite nuo 26 klausimo**

25. Kaip Jūs manote, kiek laiko reikėtų pagyventi kartu prieš susituokiant?

1. Apskritai, nederėtų gyventi kartu nesusituokus.
2. 1-2 mėnesius
3. 3-6 mėnesius
4. Nuo 7 mėnesių iki 1 metų
5. 1-2 metus
6. Ilgiau nei 2 metus

26. Kaip Jūs manote, dėl kokių priežasčių kai kurie jauni žmonės apskritai neketina registruoti savo santykių?

	Neketinama registruoti santykių dėl to, kad...	Taip, dažniausiai dėl to	Taip, pakankamai svarbu	Ne, nelabai svarbu	Ne, visai neturi įtakos
1	... santuoka paprastai išyra	1	2	3	4
2	... santuoka riboja asmens laisvę	1	2	3	4
3	... oficialiai įregistruota santuoka niekuo nesiskiria nuo neregistruotos santuokos	1	2	3	4
4	... dokumentų sutvarkymas yra pakankamai sudėtinga procedūra	1	2	3	4
5	... skyrybų procesas yra sudėtingas	1	2	3	4
6	... santuoka yra senamadiškas santykių įteisinimas	1	2	3	4
7	... bijo likti įskaudintas(-a)	1	2	3	4
8	Kita (<i>parašyti</i>)				

27. Kaip dažnai Jūsų aplinkoje diskutuojama apie santuoką ir gyvenimą neregistruojant santuokos, apie jų pranašumus ir trūkumus? (*pažymėkite 1-q variantą*)

1. Dažnai
2. Kartais
3. Retai
4. Iki šiol nebuvo diskutuojama

28. Kas, Jūsų nuomone, daro įtaką jaunų žmonių nuomonei ir elgesiui susijusiam su santuoka, šeima ir vaikais?

		Didelę įtaką	Pakankamai didelę įtaką	Nedidelę įtaką	Nedaro įtakos
1	Mokytojai	1	2	3	4
2	Aukštosios mokyklos draugai	1	2	3	4
3	Tėvų šeima	1	2	3	4
4	Artimo draugo nuomonė apie pasirinktą partnerį(-ę)	1	2	3	4
5	Bažnyčia	1	2	3	4
6	Studentų organizacijos	1	2	3	4
7	Kurso draugai universitete	1	2	3	4
8	Kolegos	1	2	3	4
9	Sporto ar bendrų pomėgių draugai	1	2	3	4
10	Televizija, radijas, žurnalai, laikraščiai	1	2	3	4
11	Internetas	1	2	3	4
12	Kita (<i>parašyti</i>)				

29. Renkantis partnerį(-ę) savarankiškai nusprendžiame arba kreipiamės pagalbos į kitus (*pažymėkite Jums tinkamą variantą*).

1. Partnerio(-ės) pasirinkimas yra mano asmeninis reikalas, todėl sprendimą priimu aš pats(-i).
2. Pasirenkant partnerį(-ę) klausčiau patarimo (tėvų, draugų ir kt.).

30. Kas, Jūsų nuomone, daro įtaką Jūsų artimo draugo(-ės) pasirinkimui?

		Didelę įtaką	Pakankamai didelę įtaką	Nedidelę įtaką	Nedaro įtakos
1	Mokytojai	1	2	3	4
2	Aukštosios mokyklos draugai	1	2	3	4
3	Tėvų šeima	1	2	3	4
4	Artimo draugo nuomonė apie pasirinktą partnerį(-ę)	1	2	3	4
5	Bažnyčia	1	2	3	4
6	Studentų organizacijos	1	2	3	4
7	Kurso draugai universitete	1	2	3	4
8	Kolegos	1	2	3	4
9	Sporto ar bendrų pomėgių draugai	1	2	3	4
10	Televizija, radijas, žurnalai, laikraščiai	1	2	3	4
11	Internetas	1	2	3	4
12	Astrologai	1	2	3	4
13	Būrėjos	1	2	3	4
14	Kita (<i>parašykite</i>)				

31. Ką kaltintumėt dėl neteisingo pasirinkimo? (*pažymėkite 1-ą variantą*)

1. Save
2. Aplinkinius (tėvus, draugus ir kt.)
3. Nieko nekaltinsiu

32. Koks Jūsų šeimyninis statusas?

1. Nevedęs (netekėjusi)
2. Susituokęs(-usi)
3. Išsituokęs(-usi)
4. Našlys(-ė)

33. Šiuo metu Jūs turite:

1. sutuoktinį(-ę) => **toliau tęskite nuo 37 klausimo**
2. partnerį(-ę) => **toliau tęskite nuo 35 klausimo**
3. neturiu nei sutuoktinio(-ės), nei partnerio(-ės)

34. Ar Jūs norėtumėte ateityje su kuo nors gyventi neregistruotoje santuokoje?

1. Taip
2. Ne

35. Ar Jūs norėtumėte kada nors ištekėti (vesti)?

1. Taip
2. Ne

36. Ar Jūsų tėvai norėtų, kad Jūs susituoktumėte tuo atveju, jeigu Jūs gyventumėte su kuo nors neregistruotoje santuokoje arba rengtumėtės tai padaryti?

1. Taip
2. Ne
3. Nedaroma iš to problemų
4. Nežinau jų nuomonės šiuo klausimu

37. Ar Jūs turite vaikų?

1. Taip, (*įrašykite*) _____ vaikai
2. Ne

38. Kaip Jums atrodo, kiek vaikų turėtų būti lietuviškoje šeimoje? (*įrašykite*) _____ vaikai

39. Atsižvelgiant į dabartinę demografinę situaciją Lietuvoje, kiek, Jūsų nuomone, reikėtų turėti vaikų? (*įrašykite*) _____ vaikai

40. Jūs, asmeniškai, kiek norėtumėte turėti vaikų? _____ vaikai

41. Ką Jūs manote apie skyrybas?

1. Skyrybų reikėtų vengti visomis priemonėmis
2. Nereikėtų skirtis, jei šeimoje yra vaikų
3. Jei santuoka yra nesėkminga, geriau išsiskirti

42. Kaip Jūs manote, kas lemia laimingą gyvenimą kartu?

	Gyvenimo partnerio(-ės)/sutuoktinio(-ės)	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
1	Panašus kaip Jūsų išsilavinimas	1	2	3	4
2	Panaši specialybė/ veiklos pobūdis	1	2	3	4
3	Ta pati tautybė	1	2	3	4
4	Panašios politinės pažiūros	1	2	3	4
5	Panašios religinės pažiūros	1	2	3	4
6	Bendri pomėgiai (hobis)	1	2	3	4
7	Laisvalaikio leidimo panašumai	1	2	3	4
8	Panaši socialinė kilmė	1	2	3	4
9	Panašūs prioritetai muzikoje ir mene	1	2	3	4
10	Tolerancija partnerio įpročiams	1	2	3	4
11	Namų ruošos darbų paskirstymas, tenkinantis abu partnerius	1	2	3	4
12	Ekonominė gerovė	1	2	3	4
13	Socialinė padėtis	1	2	3	4
14	Gerai santykiai su partnerio(-ės)	1	2	3	4

	/sutuoktinio(-ės) tėvais/giminaičiais				
15	Gerai santykiai su partnerio(-ės)/sutuoktinio (-ės) draugais	1	2	3	4
16	Abipusis pasitikėjimas	1	2	3	4
17	Abipusė pagarba	1	2	3	4
18	Abipusis švelnumas	1	2	3	4
19	Abipusė ištikimybė	1	2	3	4
20	Abipusė meilė	1	2	3	4
21	Seksualinis suderinamumas	1	2	3	4
22	Gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus	1	2	3	4
23	Kita (<i>parašykite</i>)				

43. Kiekvienas žmogus savaip išsivaizduoja, kas yra „sėkminga pora“, sėkminga šeima“. **Kaip Jūs apibūdintumėte tokias poras? Pasirinkite tris charakteristikas, kurios Jums asmeniškai atrodo svarbiausios. (Pažymėkite 3 variantus).**

1. Emocinis pasitenkinimas, kurį teikia tarpusavio santykiai.
2. Abipusis atsivėrimas - dalijimasis norais, jausmais ir lūkesčiais.
3. Abipusės pastangos kuriant ir palaikant tarpusavio santykius.
4. Galimybė išlaikyti asmeninę laisvę.
5. Abipusė aistra, seksualinis potraukis.
6. Abipusis vienas kitam rodomas dėmesys.
7. Gebėjimas suprasti vienas kitą.
8. Partnerių lygiavertiškumas (vienas kito vertės ir lygybės pripažinimas).
9. Tarpusavio santykių analizavimas, problemų sprendimas.
10. Galimybė kiekvienam išlikti savimi.
11. Abipusė atsakomybės už tarpusavio santykius.

44. Ką Jūs manote apie tos pačios lyties asmenų (homoseksualų) gyvenimą kartu nesusituokus?

1. Pritariu
2. Man nesvarbu
3. Prieštarauju

45. Ar, Jūsų manymu, priimant valstybės įstatymus reikėtų atsižvelgti į tos pačios lyties porų interesus?

1. Būtina atsižvelgti
2. Iš dalies būtina
3. Nebūtina

46. Ką Jūs manote apie homoseksualių santuokų įteisšinimą?

1. Pritariu
2. Man nesvarbu
3. Prieštarauju

47. Ar pažįstate ir bendraujate su homoseksualiomis poromis?

1. Taip, pažįstu ir bendrauju su tokiomis poromis.
2. Taip, pažįstu, bet nebendrauju.
3. Ne, nepažįstu tokių porų.

48. Ar Jūs norėtumėte, kad homoseksualių asmenų (gėjų/lesbiečių) būtų tarp Jūsų:

	Taip	Ne	Nežinau
1. Draugų	1	2	3
2. Giminaičių	1	2	3
3. Artimiausios šeimos narių	1	2	3
4. Kaimynų	1	2	3

49. Kaip Jūs manote, ar leistumėte savo vaikams bendrauti su homoseksualių tėvų vaikais?

1. Taip 2. Ne 3. Nežinau

50. Jei sužinotumėte, kad Jūsų artimas draugas(-ė) turi lytinių santykių su tos pačios lyties atstovu(-e). Jūs...

1. Smerktumėte draugą(-ę) 2. Tai toleruotumėte 3. Nežinote, kaip reaguotumėte

51. Lentelėje išvardinami **veiksniai, darantys įtaką partnerio(-ės) pasirinkimui**. Suranguokite juos (nuo 1 iki 17) pagal tai, kiek jie Jums svarbūs. Pradėkite nuo svarbiausio (1), baigiant mažiausiai svarbiu (17).

	Partnerio (-ės)...	
1	...amžius	
2	...tautybė	
3	...rasė	
4	...socialinė padėtis	
5	...išsilavinimas	
6	...išvaizda	
7	...charakteris	
8	...įpročiai ir elgesys	
9	...sugebėjimas atlikti namų ruošos darbus	
10	...geros finansinės perspektyvos/ekonominis saugumas	
11	...orientavimasis į šeimos kūrimą	
12	...seksualinis patrauklumas	
13	...patikimumas	
14	...vertybės ir nuostatos	
15	...tarpusavio suderinamumas ir supratimas	
16	...patikimas tėvams/ draugams	
17	... tiesiog atėjo laikas rinktis partnerį(-ę)	

O dabar keletas klausimų apie Jus

52. Lytis: 1. Vyras 2. Moteris

53. Jūsų amžius (*nurodykite*): _____

54. Jūsų tautybė:

1. Lietuvis(-ė) 2. Rusas(-ė) 3. Lenkas(-ė) 4. Kita

55. Jūsų tėvai/globėjai yra (*pažymėti tik 1 variantą*):

1. Susituokę ir gyvena kartu
2. Susituokę, bet gyvena atskirai
3. Nesusituokę ir gyvena kartu
4. Nesusituokę ir niekad kartu nėra gyvenę
5. Išsiskyrę
6. Vienas ar abu yra mirę
7. Kita (*nurodykite*) _____

56. Kokiame fakultete studijuojate? _____

57. Kiek metų studijuojate universitete? _____ metai

58. Kur Jūs gyvenote prieš įstodami į universitetą?

1. Kaime
2. Mažame mieste, priemiestyje
3. Didesniuose miestuose (pvz.: Alytus, Panevėžys, Šiauliai)
4. Vilniuje
5. Ne Lietuvoje _____

59. Kur Jūs šiuo metu gyvenate?

1. bendrabutyje
2. tėvų namuose
3. nuosavame/nuomojamame būste
4. kitur _____

60. Prašome palyginkite savo ir kitų studentų ekonominę padėtį.

1. Gyvenu pakankamai pasiturinčiai
2. Galiu išsiversti
3. Jaučiu nepriteklių

Lentelės

Pjūviai pagal socialines demografines respondentų charakteristikas

Pilka spalva žymimi statistiškai reikšmingi skirtumai

Lyties pjūvis:

Atsakymų į klausimą „Akivaizdu, kad tam tikros partnerio(-ės) savybės yra vertinamos labiau nei kitos. Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris(-ė)...“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį.

Lentelė Nr. 1

Partneris...		<i>Taip, tai svarbu</i>	<i>Taip, tai pageidautina</i>	<i>Tai nesvarbu</i>	<i>Tai smerktina</i>	<i>Ne, tai visiškai nesvarbu</i>
<i>...turi gerą socialinę padėtį</i>	Vyrai	7	35	52		7
	Moterys	13	51	33		3
<i>...materialiai apsirūpinęs</i>	Vyrai	6	31	55		8
	Moterys	12	51	35	1	2
<i>...turi seksualinę patirtį</i>	Vyrai	7	12	57	9	14
	Moterys	9	26	51	2	14
<i>...gyveno registruotoje ar neregistruotoje santuokoje</i>	Vyrai	19	4	52	16	10
	Moterys	31	1	36	16	16
<i>...pripažįsta lygias vyrų ir moterų teises</i>	Vyrai	25	26	38	2	8
	Moterys	62	21	14	1	3

Atsakymų į klausimą „Ar norėtumėte, kad Jūsų partnerio išsimokslinimas/ pajamos, lyginant su Jūsų, būtų...“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį.

Lentelė Nr. 2

Partnerio...		<i>Žemesnis/ės</i>	<i>Toks pats/tokios pat</i>	<i>Aukštesnis/ės</i>	<i>Nesvarbu</i>
<i>Išsimokslinimas</i>	Vyrai	2	50	4	44
	Moterys	1	60	17	22
<i>Pajamos</i>	Vyrai	7	19	3	71
	Moterys	1	23	43	33

Atsakymų į klausimą „Kaip Jūs manote, kas paskatina jaunas žmones gyventi kartu neregistruojant santuokos?“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį.

Lentelė Nr. 3

Pradedama gyventi kartu tam, kad...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
<i>...emociskai jaustumeisi saugiau</i>	Vyrai	28	52	16	4
	Moterys	51	40	8	2
<i>...turėtum artimą žmogų, su kuriuo galėtum dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais</i>	Vyrai	57	36	7	1
	Moterys	75	20	3	2

Atsakymų į klausimą „*Jūsų manymu, dėl kokių priežasčių žmonės, gyvenantys neregistruotoje santuokoje, ryžtasi susituokti?*“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį.

Lentelė Nr. 4

Žmonės tuokiasi, nes jie nori...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
<i>...kad vaikai gimtų santuokoje</i>	Vyrai	45	44	8	2
	Moterys	72	25	3	
<i>...suteikti bendrą pavardę vaikui(-ams)</i>	Vyrai	32	39	23	7
	Moterys	57	30	11	2
<i>...įteisinti seksualinius santykius</i>	Vyrai	8	16	31	45
	Moterys	9	26	39	27
<i>...apsirūpinti materialiai</i>	Vyrai	5	34	37	25
	Moterys	11	33	44	13
<i>...santuoka garantuotų lygias teises ir atsakomybę</i>	Vyrai	20	39	30	11
	Moterys	37	43	17	3
<i>...jaustis saugiau nei neregistruotoje santuokoje</i>	Vyrai	13	53	23	11
	Moterys	36	42	16	5
<i>...iš banko gauti lengvatinę paskolą</i>	Vyrai	8	47	27	18
	Moterys	10	28	45	16
<i>...kurti bendrą ateitį</i>	Vyrai	43	47	7	2
	Moterys	61	34	4	1
<i>...patvirtinti savo santykių rimtumą</i>	Vyrai	50	41	6	3
	Moterys	63	30	7	

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, dėl kokių priežasčių santuoka atidedama vėlesniam laikui?*“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį.

Lentelė Nr. 5

Santuoka atidedama, nes...		<i>Taip, dažniausiai dėl to</i>	<i>Taip, pakankamai svarbu</i>	<i>Ne, nelabai svarbu</i>	<i>Ne, visai neturi įtakos</i>
<i>...siekiama įsigyti tinkamą būstą</i>	Vyrai	20	51	25	4
	Moterys	42	43	11	4
<i>...siekiama baigti mokslus</i>	Vyrai	48	41	8	3
	Moterys	63	32	3	2
<i>...dar nepasirengę santuokai</i>	Vyrai	42	47	8	2
	Moterys	58	33	9	1
<i>...tiesiog norisi gyventi kartu neregistruojant santuokos („bandomojoje santuokoje“)</i>	Vyrai	29	62	6	3
	Moterys	47	45	8	1
<i>...bijoma įsipareigoti ilgesniam laikui</i>	Vyrai	27	58	11	3
	Moterys	38	40	17	5
<i>...santykiai neteikia pakankamo emocinio pasitenkinimo</i>	Vyrai	11	50	36	4
	Moterys	21	47	24	8

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas lemia laimingą gyvenimą kartu*“ pasiskirstymas pagal respondentų lytį.

Lentelė Nr. 6

Partnerio/ sutuoktinio...		<i>Labai priklauso</i>	<i>Pakankamai priklauso</i>	<i>Nelabai priklauso</i>	<i>Visai nepriklauso</i>
<i>Panaši socialinė kilmė</i>	Vyrai	4	32	50	14
	Moterys	13	41	33	13
<i>Ekonominė gerovė</i>	Vyrai	27	55	18	
	Moterys	41	50	8	1
<i>Gerai santykiai su partnerio/sutuoktinio tėvais/giminaičiais</i>	Vyrai	11	50	33	6
	Moterys	23	55	18	3
<i>Gerai santykiai su partnerio/sutuoktinio draugais</i>	Vyrai	7	54	35	4
	Moterys	16	59	24	1
<i>Abipusis pasitikėjimas</i>	Vyrai	82	16	2	
	Moterys	91	8	1	
<i>Abipusė pagarba</i>	Vyrai	82	16	2	
	Moterys	94	6		
<i>Abipusė meilė</i>	Vyrai	84	15	1	
	Moterys	93	5	1	
<i>Seksualinis suderinamumas</i>	Vyrai	55	41	4	
	Moterys	74	22	3	
<i>Gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus</i>	Vyrai	76	21	2	
	Moterys	89	9	3	

Amžiaus pjūvis:

Atsakymų į klausimą „*Ar norėtumėte, kad Jūsų partnerio pajamos, lyginant su Jūsų, būtų...*“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių.

Lentelė Nr. 7

Partnerio...		<i>Žemesnės</i>	<i>Tokios pat</i>	<i>Aukštesnės</i>	<i>Nesvarbu</i>
<i>Pajamos</i>	Iki 20 m.	2	25	29	43
	Virš 20 m.	5	13	21	62

Atsakymų į klausimą „*Jūsų manymu, dėl kokių priežasčių žmonės, gyvenantys neregistruotoje santuokoje, ryžtasi susituokti?*“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių.

Lentelė Nr. 8

Žmonės tuokiasi, nes jie nori...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
<i>...kad vaikai gimtų santuokoje</i>	Iki 20 m.	65	30	5	
	Virš 20 m.	51	40	6	3
	Iki 20 m.	60	33	6	1

...įsipareigoti mylimam asmeniui	Virš 20 m.	40	52	5	3
...patvirtinti savo santykių rimtumą	Iki 20 m.	63	31	6	
	Virš 20 m.	43	45	8	3

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, dėl kokių priežasčių santuoka atidedama vėlesniam laikui?*“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių.

Lentelė Nr. 9

Santuoka atidedama, nes...		<i>Taip, dažniausiai dėl to</i>	<i>Taip, pakankamai svarbu</i>	<i>Ne, nelabai svarbu</i>	<i>Ne, visai neturi įtakos</i>
...siekiami karjeros	Iki 20 m.	47	39	10	4
	Virš 20 m.	25	52	22	1
...siekiami baigti mokslus	Iki 20 m.	61	33	4	2
	Virš 20 m.	47	41	9	2
...dar nepasirengę santuokai	Iki 20 m.	60	33	6	1
	Virš 20 m.	31	53	14	2
...bijoma pasinerti į kasdienybę – daugybę įsipareigojimų, varžančių laisvę	Iki 20 m.	38	47	12	3
	Virš 20 m.	24	47	26	3

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas lemia laimingą gyvenimą kartu*“ pasiskirstymas pagal respondentų amžių.

Lentelė Nr. 10

Partnerio/ sutuoktinio...		<i>Labai priklauso</i>	<i>Pakankamai priklauso</i>	<i>Nelabai priklauso</i>	<i>Visai nepriklauso</i>
<i>Gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus</i>	Iki 20 m.	88	10	1	
	Virš 20 m.	72	23	6	

Tautybė:

Atsakymų į klausimą „*Ar norėtumėte, kad Jūsų partnerio išsimokslinimas, lyginant su Jūsų, būtų...*“ pasiskirstymas pagal respondentų tautybę.

Lentelė Nr. 11

Partnerio...		<i>Žemesnis</i>	<i>Toks pats</i>	<i>Aukštesnis</i>	<i>Nesvarbu</i>
<i>Išsimokslinimas</i>	Lietuviai		56	12	31
	Kiti	8	53	10	30

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas paskatina jaunas žmones gyventi kartu neregistruojant santuokos?*“ pasiskirstymas pagal respondentų tautybę.

Lentelė Nr. 12

Pradedama gyventi kartu tam, kad...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
...gyventum kartu su mylimu žmogumi	Lietuviai	85	14	1	
	Kiti	53	35	10	3
...sulauktum pagalbos, paramos, rūpesčio	Lietuviai	53	38	8	1
	Kiti	28	43	28	3
...turėtum artimą žmogų, su kuriuo galėtum dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais	Lietuviai	70	26	4	
	Kiti	53	33	8	8

Atsakymų į klausimą „*Jūsų manymu, dėl kokių priežasčių žmonės, gyvenantys neregistruotoje santuokoje, ryžtasi susituokti?*“ pasiskirstymas pagal respondentų tautybę.

Lentelė Nr. 13

Žmonės tuokiasi, nes jie nori...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
<i>...patvirtinti savo santykių rimtumą</i>	Lietuviai	60	33	6	1
	Kiti	38	45	13	5

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, dėl kokių priežasčių santuoka atidedama vėlesniam laikui?*“ pasiskirstymas pagal respondentų tautybę.

Lentelė Nr. 14

Santuoka atidedama, nes...		<i>Taip, dažniausiai dėl to</i>	<i>Taip, pakankamai svarbu</i>	<i>Ne, nelabai svarbu</i>	<i>Ne, visai neturi įtakos</i>
<i>...prieš susituokiant, siekiama sukurti materialinį gerbūvį</i>	Lietuviai	38	52	9	1
	Kiti	40	33	20	8

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas lemia laimingą gyvenimą kartu*“ pasiskirstymas pagal respondentų tautybę.

Lentelė Nr. 15

Partnerio/ sutuoktinio...		<i>Labai priklauso</i>	<i>Pakankamai priklauso</i>	<i>Nelabai priklauso</i>	<i>Visai nepriklauso</i>
<i>Panašūs prioritetai muzikoje ir mene</i>	Lietuviai	8	35	45	12
	Kiti	8	20	43	30
<i>Gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus</i>	Lietuviai	86	12	2	
	Kiti	70	23	8	
<i>Abipusis švelnumas</i>	Lietuviai	83	15	1	
	Kiti	68	23	10	
<i>Abipusė meilė</i>	Lietuviai	91	8		
	Kiti	80	15	5	
<i>Panašios politinės pažiūros</i>	Lietuviai	5	18	53	25
	Kiti	8	20	30	43

Partnerio/ sutuoktinio turėjimas:

Atsakymų į klausimą „*Akivaizdu, kad tam tikros partnerio(-ės) savybės yra vertinamos labiau nei kitos. Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris(-ė)...*“ pasiskirstymas pagal tai ar respondentai turi/ neturi partnerį.

Lentelė Nr. 16

Partneris...		<i>Taip, tai svarbu</i>	<i>Taip, tai pageidautina</i>	<i>Tai nesvarbu</i>	<i>Tai smerktina</i>	<i>Ne, tai visiškai nesvarbu</i>
<i>Trumpai gyveno kartu su kitu partneriu</i>	Neturi partnerio	8	2	66	7	17
	Turi partnerį	11	2	57	15	15

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, dėl kokių priežasčių santuoka atidedama vėlesniam laikui?*“ pasiskirstymas pagal tai ar respondentai turi/ neturi partnerį.

Lentelė Nr. 17

Santuoka atidedama, nes...		<i>Taip, dažniausiai dėl to</i>	<i>Taip, pakankamai svarbu</i>	<i>Ne, nelabai svarbu</i>	<i>Ne, visai neturi įtakos</i>
<i>...bijoma įsipareigoti ilgesniam laikui</i>	Neturi partnerio	38	48	11	3
	Turi partnerį	24	47	22	7

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas lemia laimingą gyvenimą kartu*“ pasiskirstymas pagal tai ar respondentai turi/ neturi partnerį.

Lentelė Nr. 20

Partnerio/ sutuoktinio...		<i>Labai priklauso</i>	<i>Pakankamai priklauso</i>	<i>Nelabai priklauso</i>	<i>Visai nepriklauso</i>
<i>Ta pati tautybė</i>	Neturi partnerio	6	28	42	24
	Turi partnerį	8	39	37	16
<i>Panašios politinės pažiūros</i>	Neturi partnerio	5	16	49	31
	Turi partnerį	4	24	50	21
<i>Panašios religinės pažiūros</i>	Neturi partnerio	10	30	45	15
	Turi partnerį	6	39	41	14
<i>Socialinė padėtis</i>	Neturi partnerio	20	47	28	4
	Turi partnerį	35	50	14	2

Tėvų santuokinis statusas:

Atsakymų į klausimą „*Akivaizdu, kad tam tikros partnerio(-ės) savybės yra vertinamos labiau nei kitos. Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris(-ė)...*“ pasiskirstymas pagal respondentų tėvų santuokinį statusą.

Lentelė Nr. 21

Partneris...		<i>Taip, tai svarbu</i>	<i>Taip, tai pageidautina</i>	<i>Tai nesvarbu</i>	<i>Tai smerktina</i>	<i>Ne, tai visiškai nesvarbu</i>
<i>...turi gerą socialinę padėtį</i>	Susituokę ir gyvena kartu	10	45	40		4
	Susituokę, bet gyvena atskirai	40		60		
	Nesusituokę ir gyvena kartu	100				
	Nesusituokę ir niekad kartu nėra gyvenę			67		33
	Išsiskyre	5	46	46		2
	Vienas ar abu yra mirę	13	56	25		6

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas paskatina jaunas žmones gyventi kartu neregistruojant santuokas?*“ pasiskirstymas pagal respondentų tėvų santuokinį statusą.

Lentelė Nr. 22

Pradedama gyventi kartu, nes...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
<i>...sulauktum pagalbos, paramos, rūpesčio</i>	Susituokę ir gyvena kartu	50	39	10	1
	Susituokę, bet gyvena atskirai	40	40		20
	Nesusituokę ir gyvena kartu	100			
	Nesusituokę ir niekad kartu nėra gyvenę		33	67	
	Išsiskyre	54	32	12	2
	Vienas ar abu yra mirę	44	56		

Atsakymų į klausimą „*Jūsų manymu, dėl kokių priežasčių žmonės, gyvenantys neregistruotoje santuokoje, ryžtasi susituokti?*“ pasiskirstymas pagal respondentų tėvų santuokinį statusą.

Lentelė Nr. 23

Žmonės tuokiasi, nes jie nori...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
	Susituokę ir gyvena kartu	8	35	39	18
	Susituokę, bet gyvena atskirai	20		80	
	Nesusituokę ir gyvena kartu	100			

<i>...apsirūpinti materialiai</i>	Nesusituokę ir niekad kartu nėra gyvenę			100	
	Išsiskyre	7	20	54	20
	Vienas ar abu yra mirę	6	50	25	19
<i>...kurti bendrą ateitį</i>	Susituokę ir gyvena kartu	55	39	5	1
	Susituokę, bet gyvena atskirai	20	60	20	
	Nesusituokę ir gyvena kartu	100			
	Nesusituokę ir niekad kartu nėra gyvenę	67	33		
	Išsiskyre	54	34	12	
	Vienas ar abu yra mirę	44	44		13
<i>...patvirtinti savo santykių rimtumą</i>	Susituokę ir gyvena kartu	59	34	6	1
	Susituokę, bet gyvena atskirai	60		40	
	Nesusituokę ir gyvena kartu	100			
	Nesusituokę ir niekad kartu nėra gyvenę	33	67		
	Išsiskyre	49	44	7	
	Vienas ar abu yra mirę	56	31		13

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas lemia laimingą gyvenimą kartu*“ pasiskirstymas pagal respondentų tėvų santuokinį statusą.

Lentelė Nr. 24

Partnerio/ santuoktinio...		<i>Labai priklauso</i>	<i>Pakankamai priklauso</i>	<i>Nelabai priklauso</i>	<i>Visai nepriklauso</i>
<i>Laisvalaikio panašumai</i>	Susituokę ir gyvena kartu	32	58	8	3
	Susituokę, bet gyvena atskirai	40	60		
	Nesusituokę ir gyvena kartu	100			
	Nesusituokę ir niekad kartu nėra gyvenę	33		33	33
	Išsiskyre	46	37	17	
	Vienas ar abu yra mirę	38	56	6	

Kilmės gyvenamoji vieta:

Atsakymų į klausimą „*Akivaizdu, kad tam tikros partnerio(-ės) savybės yra vertinamos labiau nei kitos. Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris(-ė)...*“ pasiskirstymas pagal respondentų kilmės gyvenamąją vietą.

Lentelė Nr. 25

Partneris...		<i>Taip, tai svarbu</i>	<i>Taip, tai pageidautina</i>	<i>Tai nesvarbu</i>	<i>Tai smerkina</i>	<i>Ne, tai visiškai nesvarbu</i>
<i>...trumpai gyveno su partneriu</i>	Kaime	17	4	22	22	35
	Mažame mieste, priemiestyje	8	3	58	11	19
	Didesniuose miestuose	13	4	59	11	14
	Vilniuje	4		80	5	11
	Ne Lietuvoje			100		

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas paskatina jaunos žmones gyventi kartu neregistruojant santuokos?*“ pasiskirstymas pagal respondentų kilmės gyvenamąją vietą.

Lentelė Nr. 26

Pradedama gyventi kartu tam, kad...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
<i>...pabėgtum nuo tėvų globos</i>	Kaime	13	17	57	13
	Mažame mieste, priemiestyje	12	28	37	23
	Didesniuose miestuose	5	20	56	19
	Vilniuje	17	34	35	14
	Ne Lietuvoje		100		

Atsakymų į klausimą „*Jūsų manymu, dėl kokių priežasčių žmonės, gyvenantys neregistruotoje santuokoje, ryžtasi susituokti?*“ pasiskirstymas pagal respondentų tėvų santuokinį statusą.

Lentelė Nr. 27

Žmonės tuokiasi, nes jie nori...		<i>Labai svarbu</i>	<i>Pakankamai svarbu</i>	<i>Nelabai svarbu</i>	<i>Visai nesvarbu</i>
<i>...įteisinti seksualinius santykius</i>	Kaime	4	26	43	26
	Mažame mieste, priemiestyje	5	22	34	39
	Didesniuose miestuose	16	24	33	27
	Vilniuje	6	19	38	38
	Ne Lietuvoje	100			

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas lemia laimingą gyvenimą kartu*“ pasiskirstymas pagal tai ar respondentai turi/ neturi partnerį.

Lentelė Nr. 28

Partnerio/ sutuoktinio...		<i>Labai priklauso</i>	<i>Pakankamai priklauso</i>	<i>Nelabai priklauso</i>	<i>Visai nepriklauso</i>
<i>Seksualinis suderinamumas</i>	Kaime	64	23	14	
	Mažame mieste, priemiestyje	67	29	4	
	Didesniuose miestuose	77	20	2	
	Vilniuje	58	40	2	
	Ne Lietuvoje		100		

Ekonominė padėtis:

Atsakymų į klausimą „*Akivaizdu, kad tam tikros partnerio(-ės) savybės yra vertinamos labiau nei kitos. Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris(-ė)...*“ pasiskirstymas pagal respondentų ekonominę padėtį.

Lentelė Nr. 30

Partneris...		<i>Taip, tai svarbu</i>	<i>Taip, tai pageidautina</i>	<i>Tai nesvarbu</i>	<i>Tai smerktina</i>	<i>Ne, tai visiškai nesvarbu</i>
<i>...materialiai apsirūpinęs</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	9	47	37		7
	Galiu išsiversti	8	40	48	1	3
	Jaučiu nepriteklių	33	40	27		
<i>...turi tikslą gyvenime ir jo siekia</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	81	15	4		1
	Galiu išsiversti	72	23	5		
	Jaučiu nepriteklių	67	20		7	7

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, dėl kokių priežasčių santuoka atidedama vėlesniam laikui?*“ pasiskirstymas pagal respondentų ekonominę padėtį.

Lentelė Nr. 31

Santuoka atidedama, nes...		<i>Taip, dažniausiai dėl to</i>	<i>Taip, pakankamai svarbu</i>	<i>Ne, nelabai svarbu</i>	<i>Ne, visai neturi įtakos</i>
<i>...vedybos reikalauja daug pastangų, jaunų žmonių nedomina papročiai ir tradicijos</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	11	23	48	18
	Galiu išsiversti	6	30	41	22
	Jaučiu nepriteklių	27	40	13	20

Atsakymų į klausimą „*Kaip Jūs manote, kas lemia laimingą gyvenimą kartu*“ pasiskirstymas pagal respondentų ekonominę padėtį.

Lentelė Nr. 32

Partnerio/ sutuoktinio...		<i>Labai priklauso</i>	<i>Pakankamai priklauso</i>	<i>Nelabai priklauso</i>	<i>Visai nepriklauso</i>
<i>Panašus kaip Jūsų išsilavinimas</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	21	47	25	6
	Galiu išsiversti	8	48	35	9
	Jaučiu nepriteklių	33	47	20	
<i>Ta pati tautybė</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	13	32	32	23
	Galiu išsiversti	3	32	45	20
	Jaučiu nepriteklių	7	40	33	20
<i>Socialinė padėtis</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	32	46	16	6
	Galiu išsiversti	20	50	28	2
	Jaučiu nepriteklių	33	47	20	
<i>Abipusė meilė</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	91	9		
	Galiu išsiversti	90	10	1	
	Jaučiu nepriteklių	80	7	13	
<i>Seksualinis suderinamumas</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	69	30	1	
	Galiu išsiversti	66	30	3	
	Jaučiu nepriteklių	53	20	27	
<i>Gebėjimas spręsti tarpusavio nesutarimus</i>	Gyvenu pakankamai pasiturinčiai	85	13	2	
	Galiu išsiversti	84	15	2	
	Jaučiu nepriteklių	73	7	20	

Respondentų tipizacija

Partnerių autonomijos dimensija

Lentelė Nr. 33

Ką Jūs manote apie skyrybas?			
	Skyrybų reiktų vengti visomis priemonėmis	Nereiktų skirtis, jei šeimoje yra vaikų	Jeigu santuoka yra nesėkminga, geriau išsiskirti
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	0	9	91
<i>Kiti</i>	11	9	80

Kuris teiginys labiausiai atitinka Jūsų nuomone?					
	Gyvenimas kartu turi prasidėti oficialiu santykių įregistravimu	Iš pradžių pora turi pagyventi kartu, o susituokti, tik pasiteisinus lūkesčiams	Neregistruota santuoka yra dviejų žmonių asmeninis reikalas		
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	0	45	55		
<i>Kiti</i>	13	64	23		
Pradedama gyventi kartu tam...kad taptum nepriklausomas					
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	0	30	60	10	
<i>Kiti</i>	9	38	36	17	
Pradedama gyventi kartu...kad sukurti šeimą					
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	9	44	10	37	
<i>Kiti</i>	27	48	18	7	
Jaunų žmonių nuomonei ir elgesiui, susijusiam su santuoka šeima ir vaikais, įtaka daro...tėvų šeima					
	Didelę įtaką	Pakankamai didelę įtaką	Nedidelę taką	Jokios įtakos	
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	9	70	21	0	
<i>Kiti</i>	43	45	12	2	
Žmonės tuokiasi, nes...nori įsipareigoti mylimam asmeniui					
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	18	70	12	0	
<i>Kiti</i>	56	37	5	2	
Neketinama registruoti santuokos, nes...bijoma likti įskaudintu					
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	9	45	28	18	
<i>Kiti</i>	22	45	24	9	
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...namų ruošos darbų pasiskirstymas, tenkinantys abu partnerius					
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso	
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	27	45	10	18	
<i>Kiti</i>	40	45	14	1	
Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris... turi seksualinę patirtį					
	Taip, tai svarbu	Tai pageidautina	Tai nesvarbu	Tai smerktina	Ne, tai visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	0	37	63	0	0
<i>Kiti</i>	9	19	53	5	14
Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris... turi tikslą gyvenime ir jo siekia					
	Taip, tai svarbu	Tai pageidautina	Tai nesvarbu	Tai smerktina	Ne, tai visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	91	9	0	0	0
<i>Kiti</i>	74	20	4	1	1

Partnerių lygiavertiškumo dimensija

Lentelė Nr. 34

Kuris teiginys labiausiai atitinka Jūsų nuomone?			
	Gyvenimas kartu turi prasidėti oficialiu santykių įregistravimu	Iš pradžių pora turi pagyventi kartu, o susituokti, tik pasiteisinus lūkesčiams	Neregistruota santuoka yra dviejų žmonių asmeninis reikalas
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	8	74	18
<i>Kiti</i>	14	61	25

Pradedama gyventi kartu...kad sukurti šeimą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	8	62	20	10
<i>Kiti</i>	30	44	18	8
Pradedama gyventi kartu...kad emociškai jaustumėsi saugiau				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	34	46	14	6
<i>Kiti</i>	43	45	10	2
Žmonės tuokiasi, nes...nori praleisti kartu visą likusį gyvenimą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	32	42	16	10
<i>Kiti</i>	49	35	12	4
Neketinama registruoti santuokos, nes...santuoka yra senamadiškas santykių įteisinimas				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	20	18	34	28
<i>Kiti</i>	6	14	41	39
Santuoka atidedama, nes...santykiai neteikia pakankamo emocinio pasitenkinimo				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	20	55	18	7
<i>Kiti</i>	16	47	30	7
Santuoka atidedama, nes...partneriai nesijaučia pakankamai artimi				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	32	44	18	6
<i>Kiti</i>	23	46	22	9
Santuoka atidedama, nes...pakankamai nepasitikima partneriu				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	33	53	11	2
<i>Kiti</i>	28	49	17	6
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...panašus partnerių išsilavinimas				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	28	44	22	6
<i>Kiti</i>	12	47	33	8
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...panaši partnerių specialybė/ veiklos pobūdis				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	10	32	42	16
<i>Kiti</i>	3	23	52	22
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja... partnerių laisvalaikio leidimo panašumai				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	40	56	4	0
<i>Kiti</i>	33	54	10	3
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...panaši partnerių socialinė kilmė				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą lygybei</i>	18	48	28	6
<i>Kiti</i>	8	34	43	15

Partnerių emocinio atsivėrimo dimensija

Lentelė Nr.35

Pradedama gyventi kartu...kad sukurti šeimą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą atsivėrimui</i>	31	47	17	5
<i>Kiti</i>	23	46	20	11
Žmonės tuokiasi, nes...nori praleisti kartu visą likusį gyvenimą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą atsivėrimui</i>	56	31	10	3
<i>Kiti</i>	39	37	17	7
Žmonės tuokiasi, nes...nori patvirtinti savo santykių rimtumą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą atsivėrimui</i>	65	29	6	0
<i>Kiti</i>	53	38	6	3
Neketinama registruoti santuokos, nes...santuoka riboja asmens laisvę				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą atsivėrimui</i>	5	42	39	14
<i>Kiti</i>	17	42	32	9
Santuoka atidedama, nes...prieš susituokiant siekiama susikurti materialinį gerbūvį				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą atsivėrimui</i>	29	53	15	3
<i>Kiti</i>	42	48	8	2
Santuoka atidedama, nes...siekiama karjeros				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą atsivėrimui</i>	33	43	20	4
<i>Kiti</i>	45	43	10	2
Jaunų žmonių nuomonei ir elgesiui, susijusiam su santuoka šeima ir vaikais, įtaka daro...artimo draugo nuomonė				
	Didelę įtaką	Pakankamai didelę įtaką	Nedidelę taką	Jokios įtakos
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	20	49	22	9
<i>Kiti</i>	12	38	39	11
Ar Jūs norėtumėte, kad Jūsų partnerio pajamos, lyginant su Jūsų būtu...				
	žemesnės	Tokios pat	aukštesnės	nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą autonomijai</i>	2	13	30	55
<i>Kiti</i>	3	28	24	45

Emocinio pasitenkinimo dimensija

Lentelė Nr.36

Kaip Jūs suprantate neregistruotą santuoką?				
	Galimybė kurti šeimą negalvojant apie santykių registravimą	Galimybė geriau pažinti vienas kitą prieš santuoką	Nuolatinis partnerių keitimas be aiškių ketinimų	Kažkas kita
<i>Teikiantys prioritetą emociniam pasitenkinimui</i>	11	74	14	1
<i>Kiti</i>	10	83	3	4
Ką Jūs manote apie skyrybas?				
	Skyrybų reiktų vengti visomis priemonėmis	Nereiktų skirtis, jei šeimoje yra vaikų	Jeigu santuoka yra nesėkminga, geriau išsiskirti	
<i>Teikiantys prioritetą emociniam pasitenkinimui</i>	11	16	73	

<i>Kiti</i>	10	6	84	
Santuoka atidedama, nes...partneriai nesijaučia pakankamai artimi				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą emociniam pasitenkinimui</i>	39	55	6	0
<i>Kiti</i>	19	43	27	11
Santuoka atidedama, nes... nepasitikima partneriu pakankamai				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą emociniam pasitenkinimui</i>	43	53	4	0
<i>Kiti</i>	24	46	23	7
Santuoka atidedama, nes...bijoma pasinerti į kasdienybę				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą emociniam pasitenkinimui</i>	52	38	10	0
<i>Kiti</i>	27	50	18	5
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...panašios partnerių politinės pažiūros				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą emociniam pasitenkinimui</i>	10	23	48	19
<i>Kiti</i>	3	17	50	30
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...panašios partnerių religinės pažiūros				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą emociniam pasitenkinimui</i>	17	37	36	10
<i>Kiti</i>	7	32	45	16

Seksualumo dimensija

Lentelė Nr.37

Kuris teiginys labiausiai atitinka Jūsų nuomone?				
	Gyvenimas kartu turi prasidėti oficialiu santykių įregistravimu	Iš pradžių pora turi pagyventi kartu, o susituokti, tik pasiteisinus lūkesčiams	Neregistruota santuoka yra dviejų žmonių asmeninis reikalas	
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	9	70	21	
<i>Kiti</i>	15	60	25	
Ką Jūs manote apie skyrybas?				
	Skyrybų reiktų vengti visomis priemonėmis	Nereiktų skirtis, jei šeimoje yra vaikų	Jeigu santuoka yra nesėkminga, geriau išsiskirti	
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	8	7	85	
<i>Kiti</i>	12	10	78	
Pradedama gyventi kartu...kad gyventi visavertį seksualinį gyvenimą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	50	41	7	2
<i>Kiti</i>	20	56	21	3
Pradedama gyventi kartu...nes gyventi kartu yra pigiau				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	7	36	40	17
<i>Kiti</i>	3	28	47	22

Žmonės tuokiasi, nes...nori įteisinti seksualinius santykius					
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	8	23	41	28	
<i>Kiti</i>	9	21	33	37	
Santuoka atidedama, nes...vedybos yra brangios					
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	15	47	34	4	
<i>Kiti</i>	7	43	38	12	
Neketinama registruoti santuokos, nes...skyrybų procesas yra sudėtingas					
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	26	34	26	14	
<i>Kiti</i>	10	35	33	22	
Jaunų žmonių nuomonei ir elgesiui, susijusiam su santuoka šeima ir vaikais, įtaka daro...žiniasklaida					
	Didelę įtaką	Pakankamai didelę įtaką	Nedidelę taką	Jokios įtakos	
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	8	25	43	24	
<i>Kiti</i>	4	26	31	39	
Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris... turi seksualinę patirtį					
	Taip, tai svarbu	Tai pageidautina	Tai nesvarbu	Tai smerktina	Ne, tai visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą seksualumui</i>	14	26	49	3	8
<i>Kiti</i>	5	16	55	7	17

Santykių valdymo dimensija

Lentelė Nr.38

Žmonės tuokiasi, nes...nori jaustis saugiau nei neregistruotoje santuokoje				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą dedamoms pastangoms</i>	31	43	20	6
<i>Kiti</i>	25	48	19	8
Žmonės tuokiasi, nes...nori kartu praleisti visą likusį gyvenimą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą dedamoms pastangoms</i>	53	35	8	4
<i>Kiti</i>	43	36	15	6
Neketinama registruoti santuokos, nes...santuoka yra senamadiškas santykių įteisinimas				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą dedamoms pastangoms</i>	3	11	46	40
<i>Kiti</i>	12	17	36	35
Ką Jūs manote apie skyrybas?				
	Skyrybų reiktų vengti visomis priemonėmis	Nereiktų skirtis, jei šeimoje yra vaikų	Jei santuoka yra nesėkminga, geriau išsiskirti	
<i>Teikiantys prioritetą dedamoms pastangoms</i>	14	9	77	
<i>Kiti</i>	9	8	83	
Pradedama gyventi kartu...kad sulauktum paramos, pagalbos ir rūpesčio				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą dedamoms pastangoms</i>	55	40	5	0
<i>Kiti</i>	47	38	13	2

Pradedama gyventi kartu...kad praleistum daugiau laiko kartu				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą dedamoms pastangoms</i>	50	46	3	1
<i>Kiti</i>	37	53	8	2
Pradedama gyventi kartu...kad gyventum visavertį seksualinį gyvenimą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą dedamoms pastangoms</i>	28	55	16	1
<i>Kiti</i>	34	49	14	3
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...namų ruošos darbų pasiskirstymas, tenkinantis abu partnerius				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą dedamoms pastangoms</i>	47	41	11	1
<i>Kiti</i>	36	46	16	2

Santuoka atidedama, nes...bijoma pasinerti į kasdienybę				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą atsakomybei</i>	22	55	20	3
<i>Kiti</i>	38	44	14	4
Neketinama registruoti santuokos, nes...santuoka riboja asmens laisvę				
	Dažniausiai dėl to	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą atsakomybei</i>	10	34	43	13
<i>Kiti</i>	14	44	32	10

Ar Jums svarbu, kad Jūsų partneris... pripažįsta lygias vyrų ir moterų teises					
	Taip, tai svarbu	Tai pageidautina	Tai nesvarbu	Tai smerktina	Ne, tai visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą santykių analizei</i>	45	32	17	2	6
<i>Kiti</i>	45	21	28	1	5
Pradedama gyventi kartu...kad turėtum ištikimą draugą					
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą santykių analizei</i>	57	35	4	4	
<i>Kiti</i>	51	38	10	1	
Pradedama gyventi kartu...nes gyventi kartu yra pigiau					
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą santykių analizei</i>	7	19	48	26	
<i>Kiti</i>	4	33	44	19	
Žmonės tuokiasi, nes...nori apsirūpinti materialiai					
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu	
<i>Teikiantys prioritetą santykių analizei</i>	5	30	43	22	
<i>Kiti</i>	9	34	41	16	

Žmonės tuokiasi, nes...nori iš banko gauti lengvatinę paskolą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą santykių analizei</i>	7	39	35	19
<i>Kiti</i>	10	35	38	17
Žmonės tuokiasi, nes...nori įteisinti seksualinius santykius				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą santykių analizei</i>	7	15	37	41
<i>Kiti</i>	10	23	35	32
Žmonės tuokiasi, nes...dėl tėvų ir giminaičių spaudimo				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą santykių analizei</i>	7	24	35	34
<i>Kiti</i>	7	35	38	22
Žmonės tuokiasi, nes...nori jaustis saugiau nei neregistruotoje santuokoje				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą santykių analizei</i>	19	46	24	11
<i>Kiti</i>	29	46	18	7

Instrumentinio intymumo dimensija

Lentelė Nr.39

Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...panašūs partnerių laisvalaikio leidimo ypatumai				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą praktiniam rūpinimuisi</i>	37	54	7	2
<i>Kiti</i>	22	56	18	4
Laimingą gyvenimą kartu įtakoja...panašūs partnerių pomėgiai				
	Labai priklauso	Pakankamai priklauso	Nelabai priklauso	Visai nepriklauso
<i>Teikiantys prioritetą praktiniam rūpinimuisi</i>	31	51	15	3
<i>Kiti</i>	14	62	20	4
Pradedama gyventi kartu...kad turėtum ištikimą draugą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą praktiniam rūpinimuisi</i>	57	38	5	0
<i>Kiti</i>	24	46	26	4
Pradedama gyventi kartu...kad emociškai jaustumėsi saugiau				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą praktiniam rūpinimuisi</i>	48	44	7	1
<i>Kiti</i>	12	48	30	10
Pradedama gyventi kartu...kad turėtum artimą žmogų, su kuriuo galėtum dalintis jausmais, norais ir lūkesčiais				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą praktiniam rūpinimuisi</i>	73	24	3	0
<i>Kiti</i>	38	40	14	8

Pradedama gyventi kartu...nes gyventi kartu yra pigiau				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą praktiniam rūpinimuisi</i>	5	32	44	19
<i>Kiti</i>	0	22	50	28
Pradedama gyventi kartu...kad gyventi visavertį seksualinį gyvenimą				
	Labai svarbu	Pakankamai svarbu	Nelabai svarbu	Visai nesvarbu
<i>Teikiantys prioritetą praktiniam rūpinimuisi</i>	34	53	12	1
<i>Kiti</i>	26	37	30	10